

Møte tirsdag den 17. mars 2015 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 54):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Eva Kristin Hansen og Åsmund Aukrust om å videreutvikle indikatorene for bærekraftig utvikling (Innst. 194 S (2014–2015), jf. Dokument 8:33 S (2014–2015))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentanten Marit Arnstad om bedre energimerking av bygg (Innst. 192 S (2014–2015), jf. Dokument 8:21 S (2014–2015))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Per Rune Henriksen, Anna Ljunggren og Ingrid Heggø om likeverdige nettariiffer i regionalnettet og sentralnettet for store forbrukere med høy brukstid (Innst. 191 S (2014–2015), jf. Dokument 8:24 S (2014–2015))
4. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Rune Henriksen, Terje Aasland og Truls Wickholm om et bedre organisert strømmett (Innst. 190 S (2014–2015), jf. Dokument 8:36 S (2014–2015))
5. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Trine Skei Grande, Terje Breivik og Abid Q. Raja om å gi kommunene konkrete virkemidler for å redusere luftforurensing og klimautslipp (Innst. 159 S (2014–2015), jf. Dokument 8:90 S (2013–2014))
6. Interpellasjon fra representanten Per Rune Henriksen til klima- og miljøministeren:

«Norge har klare ambisjoner i avfallspolitikken om at avfallsmengden skal reduseres, ombruk av gjenstander, materialgjenvinning og energiutnyttelse av avfall. Offentlig avfallsbehandling er ryggraden i den norske avfallsbransjen, men det er også sterke innslag av markedsmekanismer og private aktører. Offentlige avfallsaktører har uttrykt sterk bekymring for sine rammevilkår etter at ny forskrift om forholdsmessig kostnadsfordeling har blitt innført, og svært mange reagerer på at store mengder avfall blir transportert tvers over landet til svenske forbrenningsanlegg. Det blir hevdet at dette vanskeliggjør utviklingen av tjenlige og miljøvennlige løsninger lokalt. Ny kostnadsfordeling og avfallseksport kommer som resultat av at avfall har blitt en markedsvarer og at markedets behov går foran samfunnets behov.

Hva vil statsråden gjøre for å hindre at markedet blir en herre i avfallspolitikken i stedet for en tjener?»
7. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven m.m. (utvisning av særreaksjonsdømte utlendinger) (Innst. 176 L (2014–2015), jf. Prop. 34 L (2014–2015))
8. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven (bortvisning på grunn av straff i utlandet) (Innst. 173 L (2014–2015), jf. Prop. 37 L (2014–2015))
9. Innstilling fra justiskomiteen om lov om forsvunne personar og lov om endringar i arvelova (avvikling av arveretten for staten til fordel for frivillig verksemd) (Innst. 183 L (2014–2015), jf. Prop. 18 L (2014–2015))
10. Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeprosessloven (besøksforbud) (Innst. 189 L (2014–2015), jf. Prop. 43 L (2014–2015))
11. Innstilling fra justiskomiteen om endringer i skadeserstatningsloven og voldsoffererstatningsloven (terminvis utbetaling av menerstatning) (Innst. 188 L (2014–2015), jf. Prop. 47 L (2014–2015))
12. Innstilling fra justiskomiteen om endringer i sjøloven (erstatningsansvar ved transport av farlig gods m.m.) (Innst. 182 L (2014–2015), jf. Prop. 46 LS (2014–2015))
13. Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til ratifikasjon av protokoll 30. april 2010 til den internasjonale konvensjon om ansvar og erstatning for skade i forbindelse med sjøtransport av farlige og skadelige stoffer, 1996 (Innst. 184 S (2014–2015), jf. Prop. 46 LS (2014–2015))
14. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag frå stortingsrepresentantane Jenny Klinge og Heidi Greni om fjerning av foreldingsfristen for brot på straffelova § 148 første ledd første punktum andre straffalternativ (mordbrannparagrafen) (Innst. 172 L (2014–2015), jf. Dokument 8:4 L (2014–2015))
15. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Pål Farstad, Terje Breivik og Ketil Kjenseth om innføring av en begrenset angre rett for næringsdrivende ved telefonsalg av annonsetjenester og lignende («kataloghaivirksomhet») (Innst. 181 S (2014–2015), jf. Dokument 8:35 S (2014–2015))
16. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Tove Karoline Knutsen, Freddy de Ruiten og Audun Otterstad om å autorisere manuelle terapeuter i henhold til helsepersonelloven (Innst. 193 S (2014–2015), jf. Dokument 8:44 S (2014–2015))
17. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om kvalitet og pasientsikkerhet 2013 (Innst. 195 S (2014–2015), jf. Meld. St. 11 (2014–2015))
18. Stortingets vedtak til lov om endring i lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag

(Lovvedtak 44 (2014–2015), jf. Dokument 8:69 L (2014–2015))

19. Referat

Presidenten: Representantene Tor André *Johnsen*, Lisbeth *Berg-Hansen* og Hege *Haukeland Liadal*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:

For Buskerud fylke: *Lavrans Kierulf*

For Rogaland fylke: *Marie Ljones Brekke*

For Sogn og Fjordane fylke: *Gunhild Berge Stang*

Fra den møtende vararepresentant for Nordland fylke, *Tone-Helen Toften*, foreligger det søknad om fritak for å møte i Stortinget fra og med 17. mars og inntil videre, på grunn av sykdom, under representanten *Anna Ljunggrens* permisjon.

Fra den innkalte vararepresentant for Akershus fylke, *Are Helseth*, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget i dagene 17. og 18. mars under representanten *Marianne Aasens* permisjon, på grunn av sykdom.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Andre vararepresentant for henholdsvis Akershus og Nordland fylker, *Anne Odenmarck* og *Tor Arne Bell Ljunggren*, innkalles for å møte i Stortinget.

Presidenten: *Anne Odenmarck* og *Tor Arne Bell Ljunggren* er til stede og vil ta sete.

Fra representanten *Rasmus Hansson* foreligger søknad om velferdspolispermisjon tirsdag 17. mars. Søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Vararepresentanten *Une Aina Bastholm* forslås innkalt for å møte i permisjonstiden. – Det anses vedtatt.

Une Aina Bastholm er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå *Sylvi Graham* og *Øyvind Halleraker*. – Andre forslag foreligger ikke, og *Sylvi Graham* og *Øyvind Halleraker* anses enstemmig valgt som settepresidenter for dagens møte.

Statsråd *Siv Jensen* overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten *Une Aina Bastholm* vil framsette et representantforslag.

Une Aina Bastholm (MDG) [10:04:29]: På vegne av meg selv vil jeg framsette et representantforslag om forsvarende grenseverdier for svevestøv.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil

presidenten gjøre oppmerksom på at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:05:13]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Eva Kristin Hansen og Åsmund Aukrust om å videreutvikle indikatorene for bærekraftig utvikling (Innst. 194 S (2014–2015), jf. Dokument 8:33 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3. minutter.

– Det anses vedtatt.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:06:29] (ordfører for saken): I saken om å videreutvikle indikatorer for bærekraftig utvikling er komiteen enig om viktigheten av disse indikatorene.

Finansministeren skriver i sitt brev til komiteen om viktigheten av en god inntektsutvikling, som skal «gjøre det lettere å ivareta hensyn til bærekraftig utvikling». Komiteen er positiv til at ministeren legger til grunn at miljøhensyn sterkere skal integreres i utforminga av politikk på alle områder.

Vi er alle enige om at det er riktig jevnlig å vurdere om de mest relevante indikatorene er lagt til grunn. Det viktigste og avgjørende er hvordan de blir lagt til grunn for den økonomiske politikken, og i hvilken grad politikk og tiltak utformes og begrunnes, med sikte på å snu utviklinga av indikatorer som går i feil retning.

Det er viktig å følge med på utviklinga i utviklingsland og bekjempe fattigdom – hvordan Norge handler med de minst utviklede landene, utslipp av klima- og miljøgasser, biologisk mangfold, kulturminner, naturressurser, energibruken, forvaltning av fiskeressursene med føre-var-grenseverdier, utvikling av inntektsfordeling, utdanningsnivå, helse- og miljøfarlige stoffer og offentlige finanser.

Arbeidskraft og kompetanse er de viktigste kildene til fremtidige inntekter, selv i oljelandet Norge. Definisjonen på bærekraftig utvikling er – som vi har lest – en utvikling som tilfredsstiller dagens behov, uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å tilfredsstille sine behov.

I verden i dag er det et økende gap mellom fattig og rik. Størstedelen av verdens befolkning bor i fattige land, mens det er mennesker i rike land som bruker mesteparten av ressursene. For å minske gapet må vi få en jevnere fordeling av verdens ressurser. Det betyr at vi må skape et økonomisk system som gir fattige land muligheten til å skape vekst. For at denne veksten skal være bærekraftig,

må vi underveis ta hensyn til miljøet. Det kan bety at rike land kan betale for at fattige land utvikler industri som tar vare på miljøet, istedenfor å satse på ikke-fornybare ressurser. Vi kan også bidra til en jevnere fordeling ved å ha et bevisst forhold til vårt eget forbruk.

Det var tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland som i sin tid introduserte ordene «bærekraftig utvikling» i Brundtland-rapporten.

Indikatorene for og arbeidet med bærekraft må videreutvikles og må bli tydelig integrert i budsjettprosessen, der de viktigste prioriteringene skjer. I nasjonalbudsjettet for 2015 er det ikke en slik integrert tilnærming. Indikatorene for bærekraftig utvikling er tatt ut av nasjonalbudsjettet for 2015, med den begrunnelsen at deler av informasjonen er tilgjengelig andre steder i nasjonalbudsjettet eller fra Statistisk sentralbyrå. Vi håper dette kun var en glipp fra regjeringa og viser til anmodningsvedtaket fra 1. desember 2014 om å be regjeringa «videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling» i nasjonalbudsjettet, «med vekt på grønn vekst».

Det foregår forhandlinger internasjonalt om nye bærekraftsmål i FN. De skal etter planen vedtas på toppmøtet i New York i september 2015. Norge har en sentral plass i forhandlingene gjennom å være tilrettelegger for toppmøtet i Addis Abeba i juli. Kristelig Folkeparti er med på å fremme forslag til vedtak om å be regjeringa i 2016 legge fram en stortingsmelding om FNs nye bærekraftsmål og om hvordan de skal gjøres operasjonelle i norsk politikk».

Åsmund Aukrust (A) [10:11:25]: I høst fikk regjeringen mye kritikk for klimasatsingen i statsbudsjettet. Det gjaldt mest innholdet i politikken som er lagt fram, og som en samlet miljøbevegelse og en samlet opposisjon her på Stortinget mente ikke var i nærheten av å være godt nok.

Men regjeringen fikk også kritikk for saken vi i dag diskuterer. For første gang på mange år var hele bærekraftkapitlet i statsbudsjettet fjernet – det som gir oss unik kunnskap om bærekraften i det norske samfunnet, om hvordan det går med CO₂-utslippene, om det blir mer eller mindre skog, om hvordan det står til med gytebestanden, og en rekke andre indikatorer som sier noe om hvor landet er på vei. Dette er viktige mål for landet vårt. Det gir viktig og unik kunnskap, som sier mye om hvordan statsbudsjettet lages. Det sier noe om Norges samlede bærekraft. Selvsagt er det slik at en beskrivelse alene ikke løser noen problemer, men en beskrivelse sier noe om tilstanden, om politikken som føres, og det er et viktig redskap for å føre en bedre politikk. Det sier noe om at statsbudsjettet ikke bare skal måles på kroner og øre, det skal også måles på bærekraften. Det viser at bærekraft er et mål i seg selv.

Den norske regjeringen gikk dermed motsatt vei av de fleste andre land i Europa. Mens land etter land diskuterer hvordan bærekraft kan bli en viktigere del av politikken, valgte altså vår egen regjering med et pennestrøk å fjerne hele kapitlet. I mediene kan vi lese at dette skjedde mot klimaministerens vilje. Og jeg forutsetter nesten at det er sant, at det ikke var klimaministeren selv som foreslo å fjerne dette viktige verktøyet. Det er bra om klimaminis-

teren tok kampen internt i regjeringen, og da er det jo så synd at hun tapte. Sånn går det når det er Fremskrittspartiets leder som har det siste ordet om hvordan statsbudsjettet skal skrives. Da er det ikke bærekraft som står på toppen.

Det blir kalt en kosmetisk endring. Jeg tror alle skjønner at det å fjerne hele kapitlet om bærekraft ikke handler om kosmetikk, det handler om politikk.

Jeg synes det er bra at Venstre og Kristelig Folkeparti har fått regjeringen til ved neste års statsbudsjett igjen å omtale bærekraft. Det må være en slags innrømmelse av at dette faktisk er viktig. Men med dagens regjering og med fjorårets erfaring i minne er det all grunn til ikke å føle seg sikker på at dette blir gjort på en god nok måte. Derfor synes jeg det er synd at forslagene fra Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne i dag ikke får flertall. Det hadde gitt regjeringen klar beskjed. Det skal være minst like god rapportering på bærekraft som det det har vært tidligere. Jeg frykter dessverre at disse forslagene igjen blir tatt opp når regjeringen legger fram sitt budsjett, og vi ser at finansministeren heller ikke i år på en god nok måte beskriver landets bærekraft.

I september samles verdens ledere i New York for å vedta nye bærekraftsmål. Det skal være mål som får like mye å si for alle verdens land – for Canada og Uganda, for Bangladesh og Norge. Vi ønsker regjeringen lykke til i dette viktige arbeidet og forutsetter at de representerer oss på en god måte fram mot FN-toppmøtet, og at det jobbes for så offensive mål for verden som mulig.

Så ser vi fram til den viktige debatten om hva disse målene skal ha å si for Norge, om hvordan norsk politikk skal endres for å ivareta FNs nye bærekraftsmål. Vi ber derfor, sammen med Kristelig Folkeparti, de andre rød-grønne partiene og Miljøpartiet De Grønne, om en stortingsmelding om denne saken. Vi mener at Stortinget ikke i enhver sak bør be om en stortingsmelding. Det er en veldig lite konstruktiv måte å drive opposisjonspolitik på. Men dette er en av de aller viktigste globale prosessene som foregår, som selvsagt også må ha noe å si for norsk politikk. Derfor mener vi at regjeringen burde lagt fram en melding om de nye vedtatte målene og om hvordan de skal settes ut i live her hjemme. Vi tror det kunne lagt grunnlaget for gode og viktige debatter. Vi er dessverre noen få stemmer unna å få flertall for dette, da Venstre velger å støtte regjeringspartiene i dag, men vi håper likevel at regjeringen legger merke til dette og på eget initiativ involverer Stortinget i dette viktige arbeidet.

Jeg tar med dette opp Arbeiderpartiets forslag i denne saken.

Presidenten: Representanten har tatt opp de forslagene han refererte til.

Eirik Milde (H) [10:15:42]: Det er stor enighet om at miljø- og klimautfordringene er globale utfordringer som krever innsats både nasjonalt og globalt. Et forvalteransvar og føre-var-prinsippet skal ligge til grunn for all vår politikkutforming og danne en ramme for de politiske satsingsområdene i årene som kommer. Ikke minst er dette viktig i et generasjonsperspektiv.

Målet om en omstilling til et lavutslippssamfunn innen 2015 er nødvendig og gir oss også muligheter til ny verdiskaping, et nytt grønt næringsliv og et bærekraftig miljø for den oppvoksende slekt.

Behovet for omstilling i Norge har vært høyt på dagsordenen den siste tiden, og denne regjeringen tar grep for å ruste Norge for fremtiden. Vi må legge til rette for investeringer i nye, trygge og ikke minst grønne arbeidsplasser.

Det representantforslaget vi behandler i dag, handler om å videreutvikle indikatorerne for en bærekraftig utvikling. Bærekraftsindikatorerne i statsbudsjettet er noe som må utvikle seg over tid, hva gjelder både omfang og innhold.

I svarbrevet fra Finansdepartementet ved statsråden blir det framhevet at Norges inntektsutvikling på lang sikt er særlig avhengig av vekstevnen i fastlandsøkonomien. En effektiv og bærekraftig utvikling av alle ressurser, også miljø- og naturressursene, vil sikre høy produksjon og inntekt over tid. Det er liten tvil om at en god inntektsutvikling vil gjøre det lettere å hensynte en bærekraftig utvikling.

I nasjonalsbudsjettet for 2015 ble bærekraft omtalt i flere relevante kapitler, fordi det er – og det skal være – en integrert del av regjeringens politikk på alle områder.

I behandlingen av budsjettet for 2015 ba Stortinget regjeringen videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling i framtidige nasjonalbudsjett, med vekt på grønn vekst. Dette er en viktig del av den grønne omstillingen vi nå er i gang med. Verden er i endring, og de politiske løsningene må samsvare med den virkeligheten vi ser globalt. Som konservativ miljøpolitiker er mitt ideologiske utgangspunkt at vi skal forandre for å bevare.

Det foregår nå internasjonale forhandlinger om nye bærekraftsmål i FN som etter planen skal vedtas på toppmøtet i New York i september 2015, og som skal gjelde for alle verdens land. De skal med andre ord være universelle og selvsagt også gjelde for Norge. Jeg regner med at Stortinget vil bli involvert i oppfølgingen av dette arbeidet, og at det ses i sammenheng med den nasjonale klima- og miljøpolitikken, med oppfølgingen av 2030-målene og i de løpende budsjettene. På den bakgrunn vil ikke Høyre støtte de forslagene som er framsatt i denne saken.

Oskar J. Grimstad (FrP) [10:18:58]: Forslagsstillarane tar til orde for å videreutvikle indikatorane for ei bærekraftig utvikling, samtidig som dei gir uttrykk for at dei ønskjer ei stortingsmelding om FN's bærekraftsmål som skal vise korleis indikatorane skal gjerast operasjonelle i norsk politikk.

Kapittel om bærekraftig utvikling i nasjonalbudsjetta har, som finansministeren skriv i sitt svarbrev til komiteen 18. desember 2014, utvikla seg i innhald og omfang over tid, frå dei første indikatorane for bærekraftig utvikling kom på plass i 2005 under regjeringa Bondevik II. I nasjonalbudsjettet 2014 blei merksemda i hovudsak retta mot ein omtale av utviklinga i dei 17 indikatorane, som dekkjer eit svært vidt spekter, frå naturmangfald og naturressursar, befolkningas helsetilstand og tilstanden for freda bygningar til offentlege finansar, og sist, men ikkje minst omtale av utviklinga i indikatorar for livskvalitet.

Så er det nokre føresetnader som må liggje som eit fundament, og finansministeren har heilt rett når ho i sitt brev legg vekt på at framleis god inntektsutvikling vil gjere det «lettere å ivareta hensyn til bærekraftig utvikling», noko også ein samla komité sluttar seg til.

Vidare ser komiteen positivt på at finansministeren i sitt svar til komiteen

«legger til grunn at miljøhensyn sterkere skal integreres i utforming av politikk på alle områder».

Finansministeren skriv vidare:

«På denne bakgrunn utvidet vi i Nasjonalbudsjettet 2015 omtalen av effektiv bruk av ressurser i privat og offentlig sektor. Betydningen av å ivareta forvaltning av naturressurser og miljø ble drøftet i avsnitt 5.5. Også andre temaer som tidligere var omtalt i kapitlet om bærekraft ble i år dekket i andre kapitler i Nasjonalbudsjettet.»

Og vidare blei følgjande forslag vedtatt:

«Stortinget ber regjeringen i framtidige nasjonalbudsjett videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling med vekt på grønn vekst.»

Komiteen meiner det er rett å jamleg vurdere om dei mest relevante indikatorane er lagde til grunn. Men samtidig konstaterer komiteen at nærværet av indikatorane i seg sjølv ikkje nødvendigvis har gitt auka fokus på bærekraft i budsjettprosessen. Det avgjerande er korleis dei blir lagde til grunn for den økonomiske politikken, og i kva grad politikk og tiltak blir utforma og grunnlagt med sikte på å snu utviklinga på indikatorar som eventuelt skulle gå i feil retning.

OECD har utvikla eit sett med indikatorar for bl.a. å måle om miljøbelastning og bruk av naturressursar viser ei positiv utvikling over tid. Noreg kjem godt ut i ei slik samanlikning. Høgre–Framstegsparti-regjeringa legg til grunn at arbeidet som blir utført i OECD, vil inngå i arbeidet med å følgje opp Stortingets vedtak, som eg var inne på tidlegare.

Til hausten skal FN etter ein omfattande førprosess vedta globale bærekraftsmål. Eit fleirtal i denne sal, Høgre, Framstegspartiet og Venstre, legg til grunn at regjeringa vil involvere Stortinget på eigna måte i oppfølginga av FN's bærekraftsmål utan at det er nødvendig med ei eiga stortingsmelding om det. Desse partia meiner at regjeringa vil vere ein pådrivar for ambisiøse, men gjennomførbare bærekraftsmål i FN, og at Noreg gjennom bistandspolitikk og internasjonalt klimaarbeid vil bidra aktivt til at utviklingslanda også skal nå måla som FN vedtar.

Regjeringspartia viser til at bærekraftsmåla vil vere universelle, og dermed også gjelde for Noreg. Vidare er det grunn til å tru at mange av måla som blir vedtatt, allereie vil vere oppfylte i mange utvikla land.

Noregs oppfølging av bærekraftsmåla knytt til klima og miljø vil derfor sjåast i samanheng med den internasjonale klima- og miljøpolitikken, oppfølginga av Noregs 2030-mål og dei løpende budsjetta som regjeringa legg fram.

Marit Arnstad (Sp) [10:23:24]: Jeg tror vi alle sammen er enige om at vi i tida framover kommer til å trenge gode beslutningsgrunnlag på en rekke områder knyttet til

miljø- og klimapolitikken. Jeg tror alle sammen er enige om viktigheten av å kunne følge utviklingen og tilstanden på en rekke områder over tid. Jeg tror også alle sammen i realiteten er enige om at arbeidet med bærekraft må integreres i budsjettpolitikken, og at dette har vært en positiv måte å gjøre det på. Da er det jo litt merkelig at det skal være så vanskelig å få flertall i Stortinget for den type forslag som ligger her i dag.

Det er ingen tvil om at de bærekraftsindikatorene en har hatt, har gitt en mulighet til å følge utviklingen over tid og har gitt et godt grunnlag for både vurderinger og beslutninger på en rekke områder. Og jeg synes det er interessant når en velger bare å ta det ut, og at en i ettertid kaller det «en redaksjonell endring», når den som nå er interessert, da blir henvist til å lete på hvert enkelt område for å finne tilstandsrapporter om de enkelte områdene. Det synes jeg er kreativt, og jeg synes at det å si at en skal utvikle seg i form og innhold, er noe helt annet enn det å rett og slett ta ut hele kapitlet.

Jeg synes oppriktig talt at Høyre og Fremskrittspartiet egentlig kunne innrømmet at det var uklokt, sagt at det angreir vi på, det skulle vi ikke ha gjort, og jeg synes også at Venstre og Kristelig Folkeparti i dag kunne ha bidratt til rett og slett å gjøre et vedtak om å legge det inn igjen i nasjonalbudsjettet. Men Kristelig Folkeparti og Venstre har også en tendens – i denne saken som i en rekke andre saker – til på en måte å vri seg litt fram og tilbake, vekk fra det de egentlig mener og over i en eller annen form for prosessuell beslutning som kan aksepteres av Høyre og Fremskrittspartiet.

Derfor er det litt sørgelig at en ikke klarer å få flertall for forslaget om å legge indikatorsettet inn igjen i nasjonalbudsjettet, slik som Senterpartiet, Arbeiderpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne foreslår. Det er også litt synd at en ikke kan få flertall for et ønske om en stortingsmelding om FNs nye bærekraftsmål, som kan gi Stortinget grunnlag for en bred debatt om akkurat de spørsmålene. Jeg skjønner jo at en da skal komme tilbake til Stortinget «på egnet måte» før september med dette med FNs bærekraftsmål. Vi vet jo alle at det å komme tilbake til Stortinget på egnet måte kan være alt fra å komme i den utvidede utenrikskomiteen til å redegjøre kort i revidert nasjonalbudsjett, eller på andre måter, og det vil på ingen måte gi den samme muligheten til en bred debatt omkring dette som det en stortingsmelding vil gi.

Men Senterpartiet kommer til å følge med interesse hvordan regjeringen nå skal ivareta spørsmålet om bærekraft og bærekraftsindikatorer på de ulike områdene og hvilken form for utvikling og fornying disse indikatorene skal få, etter at de ble tatt ut i fjorårets nasjonalbudsjett.

Ola Elvestuen (V) [10:27:09]: Fra Venstres side er vi helt enig i representanten Arnstads bemerkning om at det er viktig at vi hele tiden måler utviklingen og miljøutviklingen i samfunnet. Det er det denne saken handler om: Hvordan skal dette synliggjøres i forbindelse med statsbudsjettet? Det er også viktig at vi hele tiden gjør en vurdering av hvordan effekten av de tiltakene og forslagene vi har, vil være på miljøfeltet.

Da bærekraftsindikatorene ble plassert annerledes i statsbudsjettet enn tidligere, var Venstre også i høst uenig i den vurderingen som regjeringen gjorde. Det var også derfor dette spørsmålet ble tatt opp i forbindelse med budsjettforhandlingene, og de fire partiene er enige om at Stortinget ber regjeringen videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling i framtidige nasjonalbudsjett, med vekt på grønn vekst. Den jobben som de fire partiene nå må fortsette, er selvfølgelig å konkretisere hvordan dette skal gjøres fram mot neste års framleggelse av statsbudsjettet.

Jeg har også lyst til å legge til at vi, de fire partiene, også tidligere har bedt om at Miljødirektoratet skal legge fram sin vurdering av – spesielt knyttet til klimamålene – om vi når målene for 2020, og at dette skal legges fram hvert år, som et grunnlag for både budsjettutarbeidelsen og det arbeidet som skal gjøres i Stortinget i forbindelse med budsjettet.

Fordi man er uenig om hvordan man har plassert bærekraftskriteriene og om alle er med, kan det fra enkelte av talerne framstå som om budsjettet i seg selv er mindre miljøvennlig. Det er det jo slett ikke. Budsjettenigheten fra i fjor innebærer en styrking av miljøprofilen på budsjettet både når det gjelder kollektivsatsingen, endringen i avgiftsregimet for biler – som gjør miljøvennlige biler langt mer konkurransedyktige – styrkingen av Enova og miljøteknologordningen. Skogvernet videreføres, og det er et kunnskapsløft på natur. Så på en rekke felt er dette et godt miljøbudsjett som Venstre i høyeste grad stiller seg bak. Det dette handler om, er hvordan vi skal skrive inn kriteriene, hvordan vi skal måle hvordan utviklingen og miljøutviklingen er i årene framover, og hvordan dette skal skrives inn i budsjettet. Det har vi, de fire partiene, en dialog om hvordan skal gjøres.

FNs bærekraftsmål er svært viktige for hvordan den internasjonale utviklingen på de største spørsmålene skal kunne tas tak i. Her blir det en beslutning i september, og fra Venstres side mener vi at når dette vedtaket er gjort i FN, er det også riktig tidspunkt å vurdere hvordan vi skal foreta det videre arbeidet med FNs bærekraftsmål inn mot Stortinget. Vi ser med forventning fram til at også regjeringen kommer tilbake med forslag til hvordan det skal gjøres.

Ingunn Gjerstad (SV) [10:31:29]: Eg synest ikkje det er noko poeng å gjenta alle dei gode argumenta for forslaga som SV står bak i lag med Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet Dei Grøne i denne saka. Men eg seier meg òg lei for at korkje regjeringa eller regjeringa sine støtteparti vil vera med og fastslå at vi får kjenna våre tal.

I helga har eg vore i lag med både nye og gamle indianarar og høvdingar på SV sitt landsmøte, og ei av dei som eg fekk snakka litt med, som deltok der, var tidlegare stortingsrepresentant og vår tidlegare leiari Berit Ås. Ei av hennar fremste læresetningar, som ho har lært oss opp i, er: Kjenn dine tal! Som stortingspolitikarar treng vi å følgja med på mangt og mykje, og det å følgja tala over tid på eit så viktig område er etter mitt og SV sitt skjønne svært viktig. Så eg har von om at regjeringa og støttepartia tek dei tydelege signala som kjem her, og kjem attende med ei god

handsaming – om det ikkje kom i dag. Vi snakkar altså her om korleis vi kan bidra best mogeleg til å berga jorda vår, og det er ikkje småting som er oppe i denne saka.

Une Aina Bastholm (MDG) [10:33:08]: Robert F. Kennedys tale til University of Kansas i 1968 oppsummerer ganske godt hva denne debatten handler om. Brutto nasjonalprodukt, sa Kennedy, måler luftforurensning, sigarettreklame og ødeleggelse av skogen. Det tar ikke med våre barns helse, kvaliteten på utdanningen deres eller deres glede over å leke, poesiens skjønnhet eller styrken i ekteskapene våre. Det måler med andre ord alt, bortsett fra det som gjør livet verdtt å leve.

Det var regjeringen Bondevik II som i 2005 la fram de første målene for bærekraftig utvikling i nasjonalbudsjettet. Det lå en grundig faglig vurdering bak de indikatorene som ble valgt ut. Målene handlet altså om alt fra luftforurensning og klimagassutslipp til jordvern, generasjonsregnskap, gytebestand for viktige fiskestammer, naturindeks og flere andre indikatorer som til sammen sier noe om hvordan politikken påvirker livsgrunnlaget vårt. Regjeringen Bondevik II la dette inn i statsbudsjettet nettopp fordi hensynet til bærekraftig utvikling skulle bli

«integret i den ordinære politiske virksomheten og i budsjettprosessen hvor mange av de viktigste prioriteringene skjer».

Jeg er derfor spesielt skuffet – som mange andre i dag – over Kristelig Folkeparti og Venstre i denne saken, som i sin tid fikk innført indikatorene, men som i dag ikke vil være med på å danne et flertall for å beholde dem.

Etter ti år legger norsk politikk fremdeles altfor lite vekt på bærekraft. Klimagassutslippene våre har økt siden 1990. Matjord og vernet natur bygges ned, og vi er langt på etterskudd med å stanse tapet av biologisk mangfold.

Høyre og Fremskrittspartiet gir i dag inntrykk i denne debatten av at de mener bærekraftig utvikling er viktig. Når en forstår at noe virkelig er viktig, er det vanlig å prøve å synliggjøre det og styre etter det. Vi i Miljøpartiet De Grønne trodde derfor nesten ikke våre egne øyne da vi i høst så at regjeringen hadde fjernet hele kapitlet om bærekraftig utvikling fra nasjonalbudsjettet.

Finansministeren har presentert det som en redaksjonell endring – det har blitt nevnt – men det er med respekt å melde lite troverdig. Uten en samlet oversikt og status blir Stortingets oppmerksomhet og beslutningsgrunnlag svakere – for ikke å snakke om folket ellers og sivilsamfunnets mulighet til å følge sentrale utviklingstrekk ved samfunnet og den økonomiske politikken.

Kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningen av inngrep i naturen er også en rett borgerne har etter Grunnloven § 112. Det er derfor ekstra påfallende at regjeringen valgte å fjerne bærekraftsindikatorene i fjor, året for grunnlovsjubileet, året da miljøparagrafen ble innskjerpet og løftet inn i en egen paragraf i konstitusjonen vår.

Så hva vil vi med samfunnet vårt? Hvordan måler vi politisk suksess? I eierskapsmeldingen, som nettopp ble behandlet i denne salen, står det tydelig at statlig eide selskaper over en viss størrelse skal rapportere etter Global Reporting Initiative-standarden, med detaljer om sam-

funnsansvar, bærekraft og miljø. Men for staten gjelder tydeligvis helt andre regler.

Regjeringspartiene, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at det holder med vedtaket som ble gjort før jul om å videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling i nasjonalbudsjettet, altså med vekt på grønn vekst. Vi i Miljøpartiet De Grønne mener at dette er et dårlig vedtak av to grunner. For det første er det en så ullen formulering at det ikke er noen garanti for at vi får et samlet indikatorsett i høstens nasjonalbudsjett. For det andre er det en feilslutning å tro at bærekraftig utvikling handler om grønn vekst. God inntektsutvikling og grønn vekst, som Fremskrittspartiets representant snakket om i stad, er ikke det samme som bærekraftig utvikling.

For oss i Miljøpartiet De Grønne handler bærekraft om å ta vare på livsgrunnlaget som vi deler med andre arter og framtidige generasjoner. Det handler om helse og livskvalitet. Det handler enkelt sagt om ting som ikke kan måles i penger, men som har livsviktig verdi over tid.

Så det vi foreslår i dag, som er blitt referert til, sammen med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, er altså å be regjeringen ta inn igjen de 17 indikatorene for bærekraftig utvikling i nasjonalbudsjettet – men også å sørge for å videreutvikle dem istedenfor å fjerne dem hvis man ikke er fornøyd med dem, og å etablere bedre prosedyrer for rapporteringer som gjør indikatorene enda mer relevante for den politiske prosessen for øvrig.

Statsråd Siv Jensen [10:38:16]: Brundtland-kommisjonen definerte i 1987 bærekraftig utvikling som «en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få tilfredsstilt sine behov». Kravet har senere også blitt beskrevet som at «hver generasjon må etterlate seg en samlet formue, inklusive miljø- og naturkapital, som er så stor at kommende generasjoner kan unngå nedgang i levestandarden».

Det er derfor en klar sammenheng mellom bærekraftig utvikling og økonomisk vekst, men veksten må skje slik at naturkapitalen opprettholdes. Dette omtales ofte som grønn vekst og var et tema for vår omtale av bærekraftig utvikling i nasjonalbudsjettet for 2015. Dette var en endring i forhold til tidligere utgaver av nasjonalbudsjettet, der omtalen av bærekraftig utvikling var strukturert rundt omtalen av 17 indikatorer. Tidligere var det noe overlapp mellom kapitlet om bærekraftig utvikling og resten av nasjonalbudsjettet. Det var derfor behov for å rydde opp.

Da vi dreide omtalen av bærekraft i årets nasjonalbudsjett mer i retning av effektiv ressursbruk, var det i tråd med utviklingen internasjonalt, hvor oppmerksomheten er flyttet fra overgripende bærekraftig utvikling til konkrete tiltak for å oppnå grønn vekst. Men vi er selvsagt åpne for at omtalen av bærekraftig utvikling ikke har funnet sin endelige form med årets budsjett. Stortinget har bedt regjeringen om å videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling i fremtidige nasjonalbudsjett, med vekt på grønn vekst. Det vil vi selvsagt følge opp i arbeidet med nasjonalbudsjettet for 2016. Med en slik vinkling på omtalen kan vi beskrive hvordan det ser ut i dag, slik indikatorene sikter

mot. Samtidig kan vi rette oppmerksomheten mot hva som skal til for å komme videre. Skal vi greie å nå høye mål for bærekraft og klima, må vi bruke ressursene våre effektivt. Dette er et poeng som regjeringen er opptatt av på alle områder. Vi vil bl.a. følge dette opp basert på anbefalingene fra Produktivitetskommisjonen og i de årlige budsjettene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:41:20]: Som statsråden sa: I anmodningsvedtaket fra 2. desember 2014 ber man regjeringa videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling i nasjonalbudsjettet med vekt på grønn vekst. Spørsmålet mitt blir da: Kan statsråden si noe om på hvilken måte regjeringa vil følge opp dette vedtaket?

Statsråd Siv Jensen [10:41:48]: Som jeg sa i mitt innlegg, har regjeringen merket seg det Stortinget har bedt om, og vi vil selvsagt følge det opp i arbeidet med nasjonalbudsjettet for 2016. Når det er sagt: Vi er et stykke unna å ferdigstille budsjettmaterialet for neste år, så jeg tror vi får komme tilbake til det når regjeringen legger frem nasjonalbudsjettet for 2016 til høsten.

Une Aina Bastholm (MDG) [10:42:28]: Det er jo ikke sånn at de 17 indikatorene fra 2014 er en evig standard for hvordan man jobber med bærekraftig utvikling, og vi i Miljøpartiet De Grønne mener at det er en del indikatorer som kunne vært med der, som f.eks. økologisk fotavtrykk og forbruk og produksjon av kjøtt. Samtidig er kanskje den største svakheten at indikatorene i for liten grad blir lagt til grunn for budsjettarbeidet. I stedet for da å fjerne indikatorene kunne regjeringen gått igjennom og forbedret dem, og den burde gitt dem en mer sentral plass i budsjettbehandlingen. Også internasjonalt er dette noe som får stor oppmerksomhet på grunn av FNs nye bærekraftsmål som nå utvikles. Spørsmålet er nå i forbindelse med vedtaket før jul – om å videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling med vekt på grønn vekst – om statsråden kan utdype mer hva vi kan forvente oss, og helt konkret om hun kan bekrefte at hun vil innføre et samlet indikatorsett for bærekraftig utvikling igjen i nasjonalbudsjettet.

Statsråd Siv Jensen [10:43:28]: Som jeg sa i den forrige replikkvekslingen, vil regjeringen følge opp den anmodningen Stortinget har kommet med knyttet til omtalen av disse spørsmålene i nasjonalbudsjettet for 2016. Men som representanten vet utmerket godt, kommer budsjettet når det kommer, og da får hun og resten av Stortinget rikelig anledning til å lese det.

Presidenten: Representanten får en replikk til. Une Aina Bastholm – vær så god.

Une Aina Bastholm (MDG) [10:43:59]: Takk for det! Vi i Miljøpartiet De Grønne må bruke muligheten når vi får anledning til to replikker på rad.

I eierskapsmeldingen står det klart og tydelig at statlig eide selskaper over en viss størrelse forventes å rapportere

med utgangspunkt i standarden Global Reporting Initiative, som har detaljerte krav til rapportering om samfunnsansvar, bærekraft og miljø, som jeg var inne på i innlegget mitt. Regjeringen krever at dette ansvaret er «forankret i selskapenes styre», med andre ord: på toppen. Hvorfor krever regjeringen at andre skal rapportere systematisk om bærekraft når regjeringen selv dropper indikatorene for bærekraftig utvikling?

Statsråd Siv Jensen [10:44:38]: Spørsmål knyttet til eierskapsmeldingen må nesten tas opp med næringsministeren. Men jeg er ikke enig i påstanden i spørsmålet. Det er altså slik at regjeringen er opptatt av å beskrive virkeligheten slik den er, samtidig som vi må ha mer oppmerksomhet rundt hva vi skal gjøre for å komme videre. Det som til syvende og sist avgjør hvordan utviklingen fremover blir, det er hvilke virkemidler vi tar i bruk. Det kommer til å avgjøre, og det er derfor de konkrete forslagene som legges frem i statsbudsjettet, tross alt er det aller viktigste, og det antar jeg representanten er enig i.

Åsmund Aukrust (A) [10:45:31]: Jeg synes det er dristig å starte med å sitere Gro Harlem Brundtlands banebrytende arbeid for bærekraftig utvikling i en sak som nettopp handler om at regjeringen fjernet hvordan vi omtaler bærekraftig utvikling i statsbudsjettet. Det har vært et godt verktøy som har vært der i mange år under den rød-grønne regjeringen. Vi sier ikke at det er perfekt, vi sier at det gjerne kan videreutvikles, men sånn som det har vært, har det vært et viktig verktøy for politikerne og for folk.

Det jeg synes vi ikke har fått en god begrunnelse for, verken i finansministerens innlegg eller i innleggene til regjeringspartiene, er hva begrunnelsen egentlig var for at indikatorene var fjernet helt. Det er egentlig det jeg vil at finansministeren skal svare på.

Statsråd Siv Jensen [10:46:18]: Jeg synes ikke det er det minste dristig å starte med å sitere Brundtland-kommisjonen, rett og slett fordi jeg forsøkte gjennom mitt innlegg å beskrive den historiske utviklingen i omtalen av disse spørsmålene i de årlige budsjettdokumentene. Jeg antar at representanten er enig i at fordi vi har en utvikling, må det også komme til syne gjennom måten man presenterer en del av disse problemstillingene på, gjennom budsjettdokumentene og på annen måte.

En ting er å ha et godt verktøy for å virkelighetsbeskrive. En helt annen ting er hvilke verktøy vi tar i bruk for å løse utfordringene. Jeg mener i likhet med representanten Elvestuen at det budsjettet Stortinget vedtok denne høsten, er et godt budsjett med en sterk og tydelig miljøprofil.

Åsmund Aukrust (A) [10:47:11]: Det er ingen som har påstått at en god beskrivelse løser noe som helst, men en god beskrivelse gir oss et viktig verktøy for å løse problemer – det sier noe om hvilken retning samfunnet er på vei i. Jeg synes heller ikke nå vi fikk en god begrunnelse på hvorfor hele kapittelet var fjernet. Tvert imot merket jeg meg at finansministeren faktisk ikke svarte på spørsmålet: Hva var begrunnelsen for at hele kapittelet var fjernet fra

statsbudsjettet? Jeg anser det i og for seg ut fra det innlegget som finansministeren holdt, og de innleggene som har blitt holdt her, som at dette egentlig var en tabbe. Da synes jeg finansministeren kan si det: Dette var noe vi ikke skulle gjort – når vi ser reaksjonene som har kommet, skulle vi ikke gjort dette, og vi kommer til å gjøre det på en annen måte i neste års framlegg.

Statsråd Siv Jensen [10:47:48]: Som jeg sa i mitt innlegg, var det behov for å gjøre oppryddinger i måten disse spørsmålene ble presentert på i budsjettet. Samtidig er vi – som jeg også sa – selvsagt helt åpne for løpende å videreutvikle dette. Derfor har vi til hensikt å følge opp det anmodningsvedtaket fra Stortinget, vi har til hensikt å følge opp det som er intensjonen fra Stortinget, at vi skal videreutvikle omtalen av bærekraftig utvikling i de fremtidige budsjettene med vekt på grønn vekst. Det har regjeringen til hensikt å oppfylle i tråd med Stortingets forventninger.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Terje Aasland (A) [10:48:45]: Enkelte ganger kan en nesten ikke stoppe forundringen over debattene i Stortinget.

For det første mener jeg at det opplagt er sånn at bærekraftsindikatorene ble fjernet. Det vi nå hører fra finansministeren, er jo en bortforklaring av realitetene. Det ble massive reaksjoner, en ønsket å ha den diskusjonen, og det er også grunnlaget for den enigheten som er mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre – altså: En ønsker den type diskusjoner.

Så synes jeg det er forundringsverdig å høre debatten her i dag, hvor det er fremmet en rekke forslag, nettopp for å få et bedre analysegrunnlag, nettopp for å få – som finansministeren sa – bedre virkelighetsbeskrivelse av utviklingen på områder som er helt vesentlige, innenfor bærekraftbegrepet, innenfor miljø, klima osv.

Realiteten er jo nå at stortingsflertallet, regjeringspartiene og Venstre, motsetter seg at Stortinget skal få den muligheten som Stortinget faktisk ønsker seg til å diskutere disse viktige spørsmålene. Det synes jeg er litt merkelig, kanskje spesielt så lenge Venstres leder, etter helgens møter i Venstre, går ut og prøver å lage seg et grønt alibi ved å skyte på Arbeiderpartiet. Så kommer de altså til den reelle politikken i stortingsalen, og så fraskriver de seg ansvaret. Det synes jeg er høyst underlig, men jeg skjønner jo at så lenge Venstre har vært med på å sette inn den regjeringen som de har vært med på å sette inn, har de behov for å skaffe seg et grønt alibi. Men da bør det skje på en redelig måte, ut fra hva de selv også er med på å legge til rette for at Stortinget faktisk får innsikt i.

Det er viktig at vi måler utviklingen, sa representanten Ola Elvestuen. Jeg er helt enig. At en da stemmer imot de forslagene som er framlagt i denne saken, er forundringsverdig. Hvilken effekt vi får av de tiltakene som iverksettes, sier representanten Elvestuen er viktig. Ja, da er det forundringsverdig at en stemmer imot eventuelle saker og

analyser som skal være med på å måle effektene i tilknytning til debatter i Stortinget. At en skal vente og vente og vente på denne type avklaringer, synes jeg er høyst merkelig, men jeg skjønner jo at en er bundet inn i et system hvor regjeringspartiene styrer, og hvor en egentlig ikke ønsker å diskutere nettopp forhold knyttet til miljø, bærekraft og klima, hvor en måler utviklingen nøye, og hvor en også ser effekten av det en faktisk foretar seg. Jeg ser at viljen til å få de analysene faktisk ikke er til stede i denne salen. Det synes jeg er beklagelig.

Så til miljøprofilen i det statsbudsjettet vi nå har. Ja, vi har ingen målingskriterier for det. Det kunne jo vært greit å få. Så jeg forventer at når Stortinget får seg forelagt klimabudsjetter, er Venstre for.

Ola Elvestuen (V) [10:52:12]: Det er nesten vanskelig å vite hvor jeg skal begynne, men indignasjonen fra representanten Aasland er sterk, og det er kanskje betegnende at indignasjonen i miljøspørsmålet fra Arbeiderpartiet handler nettopp om det vi diskuterer i dag – innretningen av en rapportering i Stortinget og ikke konkrete tiltak på miljøfeltet. Det som er realiteten etter det siste stortingsvalget, er at det er et helt annet tempo når det gjelder gjennomføring av og forslag til både klimatiltak og bredere miljøtiltak. Det er hovedfokuset for Venstre. Og jeg tror at ingen som fulgte budsjettprosessen i fjor høst, unngikk å legge merke den endringen og forsterkningen av miljøpolitikken som skjedde fra budsjettet ble lagt fram til det ble vedtatt.

Jeg synes det også er betegnende at det som stort sett er den eneste kritikken som kommer når det gjelder budsjettet – også fra Arbeiderpartiet – handler om enten prosess eller hvordan det ser ut, men ikke om innhold og vedtak til slutt, eller om hva vi faktisk gjør med årets budsjett. Og – som jeg nettopp sa – nettopp det med bærekraftsindikatorene er også tatt opp, det ble tatt opp av de fire partiene, og vi har en enighet om hvordan vi skal jobbe videre med hvordan dette skal legges fram. Hvis bekymringen er tidspunktet, vil tidspunktet være helt likt i forhold til de forslagene som her foreligger, nemlig når budsjettet legges fram i høst.

Så fra Venstres side er vi godt fornøyd med gjennomslaget på miljøsidan, som tross alt er det viktigste i budsjettet. Vi er også godt fornøyd med enigheten om hvordan vi skal jobbe med hvordan vi skal måle resultatene av det vi gjør framover. Resultatet av det igjen vil bli lagt fram i forbindelse med budsjettet for neste år, og da må vurderingen fra de andre partiene være om de er enige eller uenige i det som da gjøres når det legges fram.

Terje Aasland (A) [10:54:31]: Jeg var vel ikke så veldig indignert, egentlig. Jeg var bare overrasket over utfallet i Stortinget av viktige spørsmål, f.eks. når det gjelder måling, når det gjelder å se hvilken effekt vedtak har, og ikke minst når det gjelder muligheten for og anledningen til at Stortinget diskuterer viktige framtidsspørsmål ut ifra fastlagte normer som kommer fra regjeringen. Det synes vi er ganske vesentlig, for det setter debatten inn i en – hva skal man si – mer konkret og mer realistisk kontekst, som bør være viktig for Stortinget.

Jeg har lyst å skryte av Venstre for den bevegelsen som de fikk regjeringen til å foreta, fra de la fram sitt opprinnelige budsjett – som var et svært dårlig klima- og miljøbudsjett – til at det ble bedre med arbeidet fra Venstres og Kristelig Folkepartis side. Det kan jeg godt gi honnør for nå, og det ga vi også honnør for i budsjettdebatten, men det var altså et svært dårlig klima- og miljøbudsjett som ble lagt fram, som ble bedre med hjelp fra Venstre og Kristelig Folkeparti. All ære for det, men det reelle tyngdepunktet i norsk klimapolitikk og norsk miljøpolitikk ligger ikke fra Venstre til Høyre/Fremskrittspartiet i denne salen. Det ligger i en annen retning, fra kanskje Venstre mot Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV. Det er en realitet, og det tror jeg også at representanten Ola Elvestuen kommer til å merke etter hvert som vi skal konkretisere en del av de store sakene. Så får vi se hvor langt Venstre er villig til å strekke seg i konkrete handlinger og konkrete vedtak i Stortinget.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [10:56:32]: På 1 minutt: Etter åtte år med stillstand var det viktig for Venstre å få et nytt flertall inn i Stortinget, sånn at man kunne begynne å få en bevegelse i miljøpolitikken igjen. De to årene vi nå har bak oss, har vist at det er en ny kraft, spesielt i klimapolitikken, og den finnes på borgerlig side. Og det må jo være frustrerende for partier på den rød-grønne siden at det er med nettopp et borgerlig flertall man har fått mer offensive budsjetter, og at det for enkeltpartier også er muligheter for å få gjennom vedtak i tillegg, som vi har enkelte eksempler på i Stortinget.

Så jeg er trygg på at vi skal ta den jobben videre. Vi har en samarbeidsavtale som bl.a. går ut på at vi skal forsterke klimaforliket og kollektivsatsingen. Vi har budsjetter som det skal bygges videre på i årene framover, og vi skal ta enkeltvedtak som ... (presidenten klubber).

Presidenten: Taletiden var 1 minutt.

Nikolai Astrup (H) [10:57:54]: Representanten Aasland åpner jo her en helt ny debatt. Jeg hadde i grunnen ikke tenkt å tegne meg til den debatten, men når representanten Aasland velger å fremstille virkeligheten – både rundt det budsjettet som regjeringen har lagt fram, og rundt den enigheten vi har mellom regjeringen og samarbeidspartiene – på en slik måte som han gjør, betyr det at jeg også måtte ta ordet. For det er ingen tvil om hvem som leder an i det grønne skiftet, og hvem som følger etter. Det er regjeringspartiene og samarbeidspartiene som leder an, og Arbeiderpartiet kommer etter.

Representanten Elvestuen var inne på at Arbeiderpartiet hadde åtte år på å vise fram sin offensive miljøpolitikk. De la fram to klimameldinger, og begge klimameldingene ble slaktet av en samlet miljøbevegelse og av opposisjonen.

Representanten Aasland og Arbeiderpartiet har ved flere anledninger i denne sal benyttet anledningen til å kri-

tisere Fremskrittspartiets miljøprofil. De kan svare for seg selv, men jeg merket meg jo – som en av dem som var med på å forhandle fram det siste klimaforliket – at Fremskrittspartiet var villige til å gå lenger enn Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV når det gjaldt å finne konstruktive og gode klimapolitiske tiltak som faktisk ville gi utslippsreduksjoner. Tiden for symbolpolitikk og tomme, store ord var over – nå er tiden kommet for konkrete tiltak som gir reell effekt. Derfor er det viktig at klima- og miljøpolitikken ikke er noe vi forbeholder ett enkelt område, men at den er integrert i alle områder av politikken – noe som regjeringen har vært tydelig på.

Om representanten Aasland ikke liker redigeringen av statsbudsjettet, så tenker jeg at hvis det er noe regjeringen må ha muligheten til å ha innvirkning på, må det jo være hvordan de skriver sitt eget statsbudsjett. Men jeg er helt sikker på og føler meg trygg på at regjeringen vil følge opp anmodningsvedtaket fra Stortinget på en god måte, som ikke bare regjeringspartiene og samarbeidspartiene vil være fornøyd med, men som også representanten Aasland kan være fornøyd med. For vi kan vel være enige om at det viktigste er resultater, det viktigste er at utslippene går ned, og det viktigste er at de tingene vi gjør, faktisk er effektive. Hvordan vi rapporterer og setter opp tabeller, er i denne sammenheng mindre viktig. Det viktigste er de tiltakene vi gjennomfører, og der er det altså regjeringen og samarbeidspartiene som leder an, og Arbeiderpartiet som kommer etter.

Marit Arnstad (Sp) [11:01:03]: Ettersom dette ser ut til å utvikle seg til en debatt om virkelighetsforståelsen, synes jeg det er nødvendig å komme med noen få korte merknader.

Representanten Elvestuen sier at ambisjonene ligger på borgerlig side. La meg få lov til å minne om at hans partileder, representanten Skei Grande, raste over budsjettforslaget i fjor høst når det gjaldt klimasiden av budsjettet fra de borgerlige, og forbedringen, som var prisverdig, gikk i stor grad ut på å reversere de verste utslagene av det Høyre og Fremskrittspartiet hadde foreslått i budsjettet.

Jeg skjønner også at Venstre og Kristelig Folkeparti er hårsåre over at vi tillater oss å antyde at det er merkelig at de uttrykker så mange ambisjoner i de ulike innstillingene fra Stortinget, men ikke våger å være med på forslagene, som burde være en naturlig forlengelse av en del av de ambisjonene som uttrykkes. At ikke Venstre engang kan være med på at Stortinget kan be om å få en stortingsmelding om FN's bærekraftsmål, er jo pussig. Det må en med respekt å melde få lov til å si også fra denne talerstolen, og det må også være en del av den virkelighetsforståelsen som ligger til grunn.

Vi har mange interessante saker foran oss når det gjelder miljøsidene, og når det gjelder klimapolitikken, og det skal bli veldig interessant å kunne møte representanten Astrup med de ordene han kom med fra talerstolen her i dag.

Presidenten: Representanten Terje Aasland har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Terje Aasland (A) [11:02:43]: Noe av utfordringen med den debatten vi nå har, er at det er kun påstander som framsettes. Det er ingen reelle effekter som legges fram og diskuteres, det er ingen virkelighetsforståelse som legges fram, og som kan diskuteres. Men det er nettopp det vi ber om gjennom denne saken. Det er jo nettopp innenfor bærekraftsindikatorerne vi får en felles virkelighetsforståelse, får en reell måling av effekten, og ikke minst kan sørge for at vi får prosedyrer som sikrer at indikatorene blir mest mulig relevante for den ordinære politiske virksomheten og budsjettprosessen, hvor mange av de viktige prioriteringene skjer. Det en ønsker, er å tilnærme seg disse spørsmålene på en reell måte, en virkningsfull måte, og at vi kan få et felles grunnlag å diskutere ut fra. Men det vil altså ikke flertallet. Det synes jeg er litt underlig, ikke minst med bakgrunn i de siste påstander som ble tatt opp, bl.a. av representanten Nikolai Astrup.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [11:03:53]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentanten Marit Arnstad om bedre energimerking av bygg (Innst. 192 S (2014–2015), jf. Dokument 8:21 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er representanten Une Aina Bastholm for Rasmus Hansson, som er sakens ordfører.

Une Aina Bastholm (MDG) [11:04:55]: Denne saken gjelder altså et representantforslag fra Senterpartiet om å endre innretningen på energimerkeordningen for bygg for å gjøre det lettere for fjernvarmetilknyttede bygg å oppnå energikarakter A.

Det har nødvendigvis fått en nokså teknisk og detaljpreget behandling i komiteen, og det samme kommer kanskje til å gjelde denne debatten, så jeg synes det er viktig å minne om hensikten med energimerking av bygg. Ordningen trådte altså i kraft i 2010 med bakgrunn i EUs bygningsenergidirektiv, og siden da har det vært obligatorisk med energiattest for både eksisterende og nye bygg som selges eller leies ut i Norge.

Formålet med ordningen er å sikre informasjon til markedet om bygningers energibruk og forbedringsmuligheter, skape større interesse for energieffektiviserings tiltak, og gi en riktigere verdsetting når boliger og bygninger selges eller leies ut. Bygg står for 40 pst. av energibruken i

Norge. Det er altså et kjempepotensial for energieffektivisering og energisparing i en veldig viktig sektor vi her snakker om.

Det er mye ved energimerkeordningen for bygg som kan bli bedre. Det har også kommet fram under behandlingen av dette forslaget, og det er noe som alle partier virker å være enige om.

Representantforslaget gjaldt opprinnelig muligheten for fjernvarmetilknyttede bygg spesifikt til å oppnå høy energikarakter. Energikarakteren beregnes i dag ut fra såkalt levert energi, dvs. den energimengden som i praksis krysser bygningsvegg eller tomtegrense. For fjernvarmetilknyttede bygg kan dette gjøre at de kommer dårligere ut når energikarakteren skal beregnes, og det er en av flere utfordringer med energimerkeordningen i dag.

Samtidig gjør tilknytningssplikten, som er et politisk virkemiddel, at det framstår ekstra urimelig for byggeiere og fjernvarmebransjen i de tilfellene hvor denne plikten kommer i veien for å kunne oppnå beste energikarakter.

Det er imidlertid viktig å presisere at det allerede i dag finnes mange bygg som er tilknyttet fjernvarme, som har energikarakter A – dette til tross for at det skal være veldig vanskelig å oppnå karakter A, fordi den stiller høye krav til bygningskroppen, uavhengig av energibærer.

For De Grønne har det vært et mål at Stortinget uttaler seg om det prinsipielle i ordningen og om hva man mener skal vektlegges, uten å gå i detalj på de tekniske innretningene. Her har vi i alle fall også Arbeiderpartiet og Venstre med oss i denne saken.

Målet må være at bygningskroppen er best mulig og kan utnytte energien godt, og at det er den mest hensiktsmessige oppvarmingen og kjølingen som benyttes for hvert enkelt bygg. Derfor mener et flertall i komiteen at en på nytt må se på hvordan karakteren for hvert enkelt bygg settes. Energimerkeordningen skal nå uansett gjennomgås på grunn av revideringen av EUs bygningsenergidirektiv, og denne oppdateringen bør skje uten unødvendige forsinkelser. Regjeringen har gjennom denne behandlingen fått flere tydelige signaler fra Stortinget å ta med seg i arbeidet, og jeg vil derfor takke Senterpartiet for å ha tatt initiativ i saken.

Et mindretall bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og De Grønne mener energimerkeordningen bør endres, slik at bygninger som er tilknyttet fjernvarmenett eller har lokale bioenergiløsninger, som også kanskje kommer uforholdsmessig dårlig ut med dagens ordning, oppnår samme karakter som et identisk bygg med varmepumpe. Vi mener det vil bidra til å rette opp i dagens skjevhet i ordningen.

Til slutt: Fortsatt bruker en del fjernvarmeselskaper fossil fyringsolje og gass. Et flertall i komiteen går inn for å be regjeringen legge fram flere virkemidler som bidrar til å gjøre fjernvarme fossilfri og effektiv, for å oppfylle målløstingene i klimaforliket. Dessverre ser det ut til at Kristelig Folkeparti, sammen med Høyre og Fremskrittspartiet, setter ned foten for dette forslaget.

Jeg vil med dette anbefale flertallsforslaget om virkemidler for å fase ut fossil olje og fossil gass i fjernvarme og gjøre fjernvarme mest mulig ressurseffektiv. Jeg tar

også opp de to mindretallsforslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og De Grønne.

Presidenten: Representanten Une Aina Bastholm har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Nikolai Astrup (H) [11:09:37]: Energimerkeordningen har fungert i fem år og er etter hvert godt kjent i Norge. Høyre mener energimerkeordningen må gi mest mulig korrekte signaler om byggets energibehov og forbruk. Det må være enkelt å se effekten av enøktiltak.

Dagens ordning innebærer at energikarakteren baseres på beregning av levert energi i henhold til en teknologinøytral og objektiv metode som ikke gir konkurransemessige fortrinn til enkeltteknologier.

Energimerket basert på levert energi gir en god indikasjon på byggets faktiske energibehov og dermed hvilke energikostnader eiere og brukere av bygget kan forvente. Det må være en klar sammenheng mellom en god energikarakter i energimerkeordningen og den mengde energi som kjøpes for å drifte et bygg.

Basert på levert energi er det like enkelt – eller like vanskelig – å oppnå beste energikarakter uavhengig av om det benyttes fjernvarme, elektrokjel, biokjel eller oljekjel. Det er i dag over 150 bygg med fjernvarme som har karakteren A. Samtidig kan det være grunn til å vurdere nærmere om energimerkeordningen kan forbedres, noe statsråden har signalisert at han jobber videre med.

I utformingen av nye tekniske forskrifter er det foreslått at netto energibehov legges til grunn, slik det også er i dag. Formålet med dette er å sikre en godt isolert bygningskropp. Hensynet til levert energi blir imidlertid ivaretatt gjennom en rekke supplerende tekniske krav til installasjoner, som har til hensikt å sikre energieffektiv energiforsyning og energieffektiv energiforvaltning.

Energimerkeordningen er viktig ved oppføring av nybygg, men like viktig er det at ordningen fungerer godt for eksisterende bygningsmasse.

I denne saken fremmer Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti et felles forslag, der vi ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til virkemidler for å fase ut fossil olje i fjernvarme og gjøre fjernvarme mest mulig ressurseffektiv. Jeg tar hermed opp dette forslaget.

Fjernvarme har et stort potensial i våre største byer, men det er viktig å sørge for at fjernvarme er mest mulig miljøvennlig.

Biogass kan være en aktuell form for spisslast enkelte steder. Når det refererte forslaget ikke omfatter gass, er det fordi vi mener en nedbygging av infrastruktur for gass gjør det vanskeligere å utvikle en biogasstrategi og utløse det potensialet for biogass som finnes i Norge. Regjeringen har opprettet en tilskuddsordning for biogasspilotanlegg, og vi ser at flere kommuner, ikke minst Oslo kommune, benytter seg av biogass som drivstoff. Det at man også kan benytte biogass som spisslast i fjernvarme, kan bidra til å videreutvikle et marked for biogass, og det er derfor riktig, mener vi, ikke å fatte vedtak nå som i praksis vil bety en nedbygging og et mindre potensial for biogass i fjernvarmesektoren.

Biogass har også et veldig lavt lokalt forurensingsfotavtrykk sammenliknet med forbrenning av andre ressurser og vil derfor egne seg kanskje spesielt godt i tettbygde strøk, som den byen vi er i nå.

Presidenten: Representanten Nikolai Astrup har tatt opp det forslaget han refererte til.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [11:13:45]: Mye er sagt, men kommunene har lenge hatt mulighet til å sikre kundegrunnlag for fjernvarmebyggere. Fjernvarme har vært ønskelig for bl.a. å utnytte spillenergi fra avfallsbrenning. Siden 2009 har kommunene hatt mulighet til å unnta fra tilknytningsplikt til fjernvarmeanlegg der hvor lokal varme- og kjølesentral er mer energieffektivt. Det er også verdt å merke seg at energimerkeordningen for bygg trådte i kraft i 2010, med bakgrunn i EUs bygningsenergidirektiv. Siden da har det vært obligatorisk med energiattest for både eksisterende og nye bygg som skal selges eller leies ut.

Energimerkeordningen må gi mest mulig korrekte signaler om byggets energibehov og -forbruk. Energimerkeordningen gjør det enkelt å se effekten av effektiviserings tiltak, og det er derfor ikke merkelig at flere og flere har et ønske eller et mål om mer energieffekt og med dette oppnå A-merkede bygg. Men alle slike merkeordninger har et forbedringspotensial. I dag forholder vi oss fortsatt til TEK 10, men vi vet også at en ny utforming av byggt teknisk forskrift, TEK 15, pågår i Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Det burde være forståelig at regjeringen ønsker å se ting i en helhet og ikke stykkevis og delt, noe dette representantforslaget legger opp til.

Per 13. september 2013 – etter åtte år med den forrige regjeringen – hadde vi 150 energiattester med fjernvarme og energikarakter A. Av disse var det omtrent 60 energiattester hvor fjernvarme dekket 85–100 pst. av oppvarmingen, og hvor det ikke var installert varmpumpe.

Det er også slik at et bredt flertall i komiteen – Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og De Grønne – erkjenner at en oppdatering av energimerkeordningen uansett vil måtte skje i forbindelse med innføringen av revidert bygningsenergidirektiv og da med EØS-relevansen av direktivet. Der er et stort, bredt flertall enig.

Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer sitt forslag, hvor vi fjerner fossil gass. Vi vet alle at i tettbygde strøk kan gass – biogass og også naturgass – være en viktig energikilde, og jeg synes egentlig det er merkelig at Arbeiderpartiet i saken går så langt at de ønsker å fjerne alt som heter gass.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [11:17:11]: I representantforslaget foreslås det å endre energimerkeordningen, slik at også bygninger tilknyttet fjernvarmenett skal kunne oppnå energikarakter A.

I dag er det ikke noen praktiske hindringer for at et bygg med fjernvarme kan få energimerket A. Man må da bygge et bygg som er tilstrekkelig energieffektivt, slik at brukeren av bygget må kjøpe lite energi for å varme opp og drive

bygget. Det skal i dag være over 150 bygg med fjernvarme som har karakteren A.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at energimerkeordninga gir eiere og eventuelle kjøpere et mest mulig riktig bilde av bygningens energibruk og -kostnader. Det er viktig å ha en objektiv ordning for at brukerne skal ha tillit til ordninga.

Komiteen sa det slik våren 2009, da ordninga ble vedtatt:

«Komiteen mener det er viktig at energimerkingen gjennomføres på en enkel og ubyråkratisk måte, og at det er viktig å velge et energimerke som lett kommuniserer bygningers energitilstand.»

En fungerende ordning som folk er opptatt av og har tillit til, vil føre til at utbyggere vil bygge mest mulig energieffektivt. Dersom det skulle bli lettere å få karakteren A ved bruk av fjernvarme, er vi redd dette vil føre til at utbyggere mister incitamentet for å bygge energieffektivt.

Noe av kjernen i problemstillinga er om en skal endre beregningspunkt fra levert energi til netto energi.

Både levert energi og netto energi er beregningspunkt som er definert av NS 3031. Vi mener beregningspunktet levert energi gir best indikasjon på hvor mye energi bygget må tilføres ved normaliserte klima- og driftsforhold. Dersom bygget har egenproduksjon av energi i form av varme eller elektrisitet, bidrar dette til å redusere behovet for tilført energi, på lik linje med passive tiltak, som f.eks. gjennom økt isolasjonstykkelse i veggene. Det er naturlig å anta at forbrukerne er opptatt av å ha lavest mulig energikostnader, og en beregning av behov for levert energi gir nettopp en god indikasjon på dette.

Så er selvsagt ikke dagens energimerkeordning perfekt. Jeg er glad for at statsråden i brev til komiteen har sagt at han jobber med endringer i energimerkeordninga. Samtidig er det viktig at det grunnleggende prinsippet som komiteen ga uttrykk for i 2009, videreføres, «at energimerkingen gjennomføres på en enkel og ubyråkratisk måte, og at det er viktig å velge et energimerke som lett kommuniserer bygningers energitilstand».

Marit Arnstad (Sp) [11:20:52]: Som enkelte har vært inne på, er energieffektivisering et viktig virkemiddel for å begrense klimagassutslipp, og vi har et stort potensial i byggesektoren.

Dagens energimerkeordning består av to karakterer, som flere har vært inne på: en energikarakter og en oppvarmingskarakter. I all hovedsak er det energikarakteren – i en skala fra A til G – som benyttes i markedet, og som er etterspurt av utbyggerne. Energikarakteren settes ut fra såkalt levert energi, dvs. den energimengden som i praksis krysser en bygningsvegg eller en tomtegrense.

Så er det en utfordring for fjernvarmebransjen at det grensesnittet er problematisk, for i dag baseres fjernvarme i stor grad på utnyttelse av lavverdige ressurser, ofte i stor skala, som f.eks. spillvarme fra restavfall, og flere fjernvarmeselskap har også store varmpumpeanlegg. Norges største solfanger-anlegg, f.eks., er nå tatt i bruk i fjernvarmen på Lillestrøm av Akershus Energi Varme. Problemet deres er at når teknologier står i et fjernvarmesystem – og

ikke på det enkelte bygg – så regnes all varme inn til byggene som levert energi, og dermed blir energikarakteren dårligere. Eller sagt på en annen måte: Hvis et gitt bygg har en egen varmpumpe, vil den enkelt få karakteren A, mens i et fjernvarmesystem basert på varmpumper eller annen spillvarme vil det samme bygget kunne få karakteren C. En vil da fort kunne konkludere med – og det er det som fester seg i markedet – at miljøprestasjonen til bygget med karakteren C er vesentlig dårligere, men det er jo ikke tilfellet. Det er bakgrunnen for det forslaget og den debatten som Senterpartiet har reist, og også for den utfordringen vi mener må løses på en eller annen måte.

Det er altså slik at enkelte føler seg forpliktet til å installere dobbel infrastruktur for å unngå å bruke fjernvarme, eller at utbyggerne gjør mye for å slippe å knytte seg til fjernvarmeanlegg slik at en skal kunne oppnå karakteren A, og dette er et veldig uheldig og utilsiktet resultat av en ordning som er positiv. For i områder der det er infrastruktur for fjernvarme, er fjernvarme en god og langsiktig løsning. Med fjernvarme er det mulig å utnytte energi som ellers ville vært utnyttet – spillvarme fra avfall og industri, flis fra skog eller varme fra omgivelser og sjøvann – og fjernvarme kommer til å være helt sentralt også når det gjelder å fase ut oljefyrer.

Det er på denne bakgrunn Senterpartiet har ment at energimerkeordningen bør endres til et mer teknologinøytralt grensesnitt, der det er byggets netto energibehov som danner grunnlaget for energimerket. Det er den standarden som dagens TEK, altså byggeforskrift, benytter, og som er godt innarbeidet. Da fokuseres det bare på byggets grunnleggende energibehov og beskaffenhet, og en unngår uheldige diskusjoner om hvorvidt varmpumpa skal stå innenfor eller utenfor byggets grense.

Jeg har lyst til å nevne et eksempel som flere av oss møtte på Fjernvarmedagene i fjor, der en konsulent tok opp – iallfall med meg – at han var i ferd med å legge så mange tiltak på bygningskroppen at bygget var i ferd med å bli helt ufunksjonelt. Likevel var det ikke mulig å oppnå A-merket, fordi bygget er basert på fjernvarme fra Akershus Energi Varme og ikke på egne varmpumper eller energianlegg.

Senterpartiet mener at en endring av energimerkeordningen hadde vært mulig å løse på en enkel og ubyråkratisk måte, og vi mener også at historien om hva energi- og miljøkomiteen sa i 2009, er litt mer diversifisert enn det enkelte representanter har vært opptatt av, for komiteen sa også:

«Komiteen forstår dette slik at oppvarmingsmerket skal gi informasjon om i hvilken grad det vil være mulig å dekke varmebehovet i bygg med andre energikilder enn strøm, olje og gass.»

En var ikke bare opptatt av bygningskroppen og bygget; en var også opptatt av energikilden som ble tilført.

Det svekker dessverre merkeordningens relevans når interne energiløsninger blir premiert framfor kollektiv energiforsyning. Derfor mener jeg at den debatten vi har i dag, er helt nødvendig. Vi kommer ikke helt i land i dagens debatt, men jeg opplever at det er en vilje til endring, sjøl om en ikke går for de forslagene Senterpartiet har ønsket.

Jeg synes det viktigste av alt er at en erkjenner problemet og er villig til å se på det i det videre arbeidet.

Med det vil jeg få lov til å ta opp forslag nr. 4, på vegne av Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [11:26:16] (komiteens leder): Først vil jeg si at jeg synes det er veldig positivt at Marit Arnstad og Senterpartiet har lagt fram dette forslaget. I likhet med representanten Arnstad tror jeg vi har veldig god nytte av denne diskusjonen, og jeg tror vi har nytte av denne diskusjonen også på dette tidspunktet, fordi det er flere prosesser som pågår samtidig. Dette er i høyeste grad en relevant problemstilling.

Nå er det jo sånn at tilknytningsplikten til fjernvarmeanlegg ble vedtatt i 1986 og muligheten for å tillate unntak for bygg med en bedre miljøløsning i 2009. Og så i 2010 kom energimerkeordningen.

Det er riktig som flere har sagt, at energimerkeordningen har to deler. Den ene er energikarakteren, som vi her i veldig stor grad diskuterer, mens den andre delen er varmekildekarakteren, som jo måles på farge. Der får hus med fjernvarme den beste betegnelsen, som er lysegrønn eller mørkegrønn.

Problemstillingen er imidlertid at det i markedet først og fremst er energikarakteren som man forholder seg til. Formålet med energimerkeordningen var å sikre informasjon til markedet. Da er det viktig at man gjør en vurdering av om effekten av merkeordningen sånn som den nå foreligger, gir de ønskede resultatene, nemlig at den skal bidra til mer enøktiltak. Den skal også bidra til at man benytter seg av fornybar energi. Men, mener i hvert fall Venstre, fornybar energi kan selvfølgelig også være fjernvarme, enten det er fra forbrenning av avfall eller det er andre fornybare energikilder.

Det er ingen tvil om at energimerkeordningen har et forbedringspotensial. Blant annet er det i forholdet mellom levert energi og nettoenergi allerede i dag, som det er påpekt tidligere, en ulik tolkning av TEK 10 og det som er energimerkeordningen. Det er klart at det er nødvendig når man nå jobber med TEK 15, å få en sammenheng i dette, sånn at det samme systemet gjelder for hele feltet. For TEK 15, som også er viktig for fjernvarmeutviklingen, er også diskusjonen hvordan man setter grensen for krav til vannbåren varme. Så det er flere ting innenfor TEK 10 som vil berøres direkte av utviklingen og muligheten for fjernvarme, og også det spørsmålet som vi tar inn her.

Det er den totale miljøeffekten som må være formålet med det regelverket vi lager. Da er det ikke i seg selv riktig at interne energiløsninger premieres foran kollektiv energiforsyning. Her er det totaleffekten som må være det viktigste.

Så til forslagene. Venstre er med på det forslaget som har flertall i komiteen, nemlig at man avvikler bruken av fossil energi, både fossil gass og fossil olje, i fjernvarmeanlegg, og hvor man ber regjeringen komme tilbake med hvordan dette skal gjøres. Her er teknologien kommet så

langt at det er ingen grunn til å holde tilbake muligheten når det gjelder fossil gass. Dette klarer man fint å håndtere, og Stortinget bør gå hele veien, sånn at vi nå gjør prinsippvedtaket om avvikling av fossil energi i fjernvarmeanleggene for å gjøre dem enda mer miljøvennlige, og ikke nå går en omvei i forhold til fossil gass.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Tord Lien [11:30:50]: La meg først begynne med å berømme representanten Bastholm, som på vegne av saksordføreren på en glimrende måte redegjorde for at dette er en teknisk veldig krevende sak å forholde seg til, og det er også en sak hvor mange hensyn må veies opp mot hverandre. Jeg har også lyst til å si at jeg er glad for at stadig flere utbyggere, men også eiere av eksisterende bygg, er opptatt av energieffektivitet og muligheten for å få A-merket på sine bygg, akkurat som jeg også er glad for at Stortinget er engasjert i denne viktige saken. Energi av de mange høyverdige formene vi har tilgang på i Norge, er for verdifullt til ikke å brukes på en best mulig måte.

Så har jeg lyst til å si at det kan virke som om det er en liten misforståelse ute og går. Det er ikke sånn at tilknytning til fjernvarme i seg selv er ekskluderende fra å få A-merking innenfor rammen av energimerkeordningen. Det er det ikke, det er 150 bygg i Norge som både har fjernvarmetilknytning og er energimerket A. Det er imidlertid sånn at kostnadene i sum, med både fjernvarmetilknytning og å bygge en bygningskropp som tilfredsstillende A-merking, nok er høyere i utgangspunktet. Det at vi har basert energimerkeordningen på levert energi, gir en god indikasjon på den tilførselen av energi bygget faktisk har, og dermed også en god indikasjon på hvilke løpende kostnader for energi byggeieren eller byggleieren vil måtte kunne forvente.

Så er det sånn, som jeg tror bl.a. representanten Arnstad var inne på, at fjernvarme har den egenskapen at den kan spille på veldig mange energiformer. Å levere vannbåren varme er basert på mange energiformer som ikke like lett lar seg distribuere uten fjernvarme. Fjernvarme spiller, i mange av de områdene hvor vi både nå og i tiden foran oss har størst utfordringer med energisystemet, en viktig rolle. Fjernvarme utnytter også ressurser som ikke har veldig høy alternativ verdi, ikke minst avfall, som står for over 40 pst. av tilført energi til fjernvarmesystemene våre. Avfall kan man ikke utnytte på veldig mange andre måter. Dette gjør at saken er både teknisk veldig krevende, og at det er mange hensyn som må tas.

Jeg hører at mange peker på at det må være en sammenheng med TEK15. Jeg tror det er viktig å gjøre en god og ny vurdering av hvordan vi kan videreutvikle energimerkeordningen når TEK15 er ferdig behandlet, men jeg har lyst til å minne om at de adresserer til dels forskjellige ting. TEK15 adresserer utelukkende nye bygg. Da er det ikke unaturlig at man der tar hensyn til netto energibehov og dermed først og fremst stiller krav til bygningskroppen. Energimerkeordningen gjelder også eksisterende bygg, noe som ikke er tilfelle for TEK15.

Når det gjelder bruken av naturgass i fjernvarmesystemet, synes jeg representanten Astrup på en glimrende måte redegjorde for hvorfor det er uklokt å gå hardt til verks for å fase ut gass på det nåværende tidspunkt. Gass utgjør ca. 5 pst. av energien som tilføres fjernvarmeanleggene i Norge, og når nå regjeringen, sammen med det nye flertallet på Stortinget, har satset tungt på å legge til rette for økt produksjon av biogass, så har vi kommet et stykke på vei. Men denne biogassen må også finne sine brukere, og derfor er opprettholdelse av gassforbruket i fjernvarmeanleggene en viktig mellomløsning.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Une Aina Bastholm (MDG) [11:36:00]: Det var i innlegget til Fremskrittspartiets representant at det ble skapt et inntrykk av at det foreligger et forslag i dag om å fase ut all gass fra fjernvarmenettet eller å be regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med slike verktøy. Det gjør det jo ikke. Det som ligger i forslaget fra flertallet i komiteen, og som derfor er komiteens tilråding, er at Stortinget ber regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med virkemidler for å fase ut fossil gass og fossil olje.

Når det er sagt, ville Miljøpartiet De Grønne nok kunne ha stemt for å fase ut all gass fra fjernvarmenettet. Det handler om at det bør være mulig å skape et marked for biogass for transport, som representanten fra Høyre var opptatt av, uten å bruke biogassen i fjernvarmenettet først. Det kan man gjøre f.eks. ved å gi tydelige politiske signaler om hvor man vil, noe et slags mantra om teknologinøytralitet nok hindrer dagens regjering fra. Det som i tillegg kan hjelpe, er å sette av mer midler til NVEs arbeid med energimerkeordningen. Det vil være helt nødvendig for at NVE skal kunne gjøre samme type informasjonsarbeid som Enova gjør f.eks. i dag – ganske vellykket – med å informere om hensikten og også mulighetene i sine ordninger. Biogass er en begrenset ressurs, mens i fjernvarmenettet har vi mulighet til å bruke mange flere typer energibærere, og det er noe av grunnen til at jeg håper Stortinget på et annet tidspunkt kan komme litt tilbake til hvordan vi bruker biogass, mulighetene for det, i Norge.

Så vil jeg bare til slutt si at De Grønne selvfølgelig vil stemme for det litt mindre ambisiøse forslaget om å fase ut bare olje fra fjernvarmenettet – det ligger jo for så vidt allerede i klimaforliket – og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget, helst så snart som mulig, med virkemidler for det. Vi håper også at de partiene som har vært sammen med oss om flertallsforslaget, stemmer for det, slik at vi får et flertall for et veldig viktig forslag.

Nikolai Astrup (H) [11:38:21]: Jeg tok i og for seg ordet til en kort merknad til siste taler, fordi noen kommuner vil være opptatt av å redusere lokal forurensning, og da å ha muligheten til å benytte biogass som spisslast kan gi betydelig lavere lokal forurensningsgrad enn hvis man f.eks. benytter bioolje som spisslast, som vi jo vet fører til større partikkelutslipp, og som vil være en utfordring spesielt i en by som Oslo, som sliter med lokal forurensning

på vinteren. Vi skal senere i dag diskutere en sak om virkemidler for å redusere lokal luftforurensning i våre største byer og hvilke virkemidler vi skal ta i bruk for å gjøre det, og jeg mener derfor det vil være uheldig om kommunene ikke har anledning til å bruke biogass fordi infrastrukturen for gass er bygd ned som en følge av det vedtaket et flertall ønsker å fatte i dag – ikke det flertallet, men et flertall. Her finnes det flere flertall, og det er jo regjeringspartiene glad for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 3 og 4 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 3 [11:40:02]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Per Rune Henriksen, Anna Ljunggren og Ingrid Heggø om likeverdige nettariiffer i regionalnettet og sentralnettet for store forbrukere med høy brukstid (Innst. 191 S (2014–2015), jf. Dokument 8:24 S (2014–2015))

Sak nr. 4 [11:40:22]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Rune Henriksen, Terje Aasland og Truls Wickholm om et bedre organisert strømmnett (Innst. 190 S (2014–2015), jf. Dokument 8:36 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Første taler er Tina Bru for Odd Henriksen, som er ordfører for sak nr. 3.

Tina Bru (H) [11:41:21]: Jeg vil starte med å takke komiteen på vegne av saksordføreren, Odd Henriksen, for et godt og konstruktivt samarbeid med denne saken. Det er bred enighet i hele komiteen om at vår kraftintensive industri er en viktig og framtidsrettet næring. Skal denne næringen kunne utvikle seg videre i Norge, trenger næringen gode rammevilkår – og energi er et fortrinn som vi har i Norge.

Vår industri er i det alt vesentlige bygd opp rundt vannkraft og er av den grunn en av verdens mest miljøvennlige industrier. For Norge blir det viktig å holde fast på at vi skal bruke vår kraft til å produsere produktene verden har

behov for, med et av verdens minste karbonavtrykk. Verden trenger metall, og skal vi sammen nå våre utslippsmål, er norsk produksjon viktig.

Vår industri er ikke bare miljøvennlig. Den er også en pådriver innen ny teknologi. Industrien jobber aktivt med å redusere sine utslipp. Videre er norsk industri hele tiden på jakt etter å produsere sine produkter mest mulig energi-effektivt. Vår teknologi og våre miljøkrav til industrien har gjort den svært effektiv, miljøvennlig og konkurransedyktig. Her har vi muligheten til å eksportere ikke bare rene metaller, men også teknologi.

Vår industri er, som sagt, avhengig av gode rammevilkår. For store bedrifter med høy brukstid er altså ikke bare strømpriser viktig. Like viktig er det at kostnadene for nettleie er så lave som mulig.

Vårt kraftnett er i stor endring. Det er behov for betydelige investeringer i nettet. Først og fremst skyldes dette at deler av nettet har behov for vedlikehold. I tillegg kommer ny produksjon av fornybar energi og nytt forbruk. I løpet av nærmeste framtid skal tredje elmarkeds pakke innføres, og i mai 2014 la Reiten-utvalget fram sin rapport «Et bedre organisert strømmnett». Videre er det gitt konsesjon til å bygge ut to nye utenlandskabler.

Alle disse investeringene i nettet vil gjøre at nettkostnadene øker. Kostnadene med å drifte nettet må betales av kundene, og kostnadene må fordeles etter beste evne gjennom forskjellige nettariffer.

Hovedprinsippene i norsk lovgivning er at tariffene skal basere seg på ikke-diskriminerende og objektive vilkår og utformes slik at de i størst mulig grad gir brukerne av nettet signaler om effektiv utnyttelse og utvikling av nettet. Tariffene skal differensieres etter objektive og kontrollerbare kriterier basert på relevante nettforhold. Tariffene skal også fastsettes slik at de gir nettselskapene nødvendige inntekter til dekning av kostnader innenfor tildelt inntektsramme og dekning av kostnader til overliggende nett.

Med ovennevnte begrunnelse har Statnett lansert en egen tariffmodell for storforbrukere med høy brukstid. Industrien tarifferes individuelt basert på sitt bidrag til systemdriften. I tillegg til nærhet til kraftproduksjon differensieres det ut fra om industrien har lang brukstid, høyt og stabilt forbruk om sommeren, og om bedriften har lite variasjon i forbruket innenfor døgnet.

Inndeling i kundegrupper påvirker kostnadsfordelingen. I sentralnettet gis forbruk som er samlokalisert med produksjon, en lavere tariff enn forbruk i rene uttakspunkt. Videre er det slik at regionalnettselskap som har store brukere med høy brukstid i sitt nett, får tariffreduksjon basert på nettmessige forhold etter kriteriene i Statnetts tariffmodell. De aller fleste regionalnettselskap viderefører tariffreduksjonen basert på nettmessige forhold til storforbrukere med høy brukstid tilknyttet sitt nett. Denne modellen benyttes fordi industrien bidrar til jevn bruksprofil og at vi får en effektiv nettutnyttelse. Industrien bidrar til å stabilisere kraftsystemet, noe som medfører reduserte systemkostnader og mindre behov for investeringer i nettet i framtiden.

Komiteen mener at Statnetts modell for sentralnettet er

god og godt begrunnet. En del av vår industri ligger ikke i sentralnettet, men i regionalnettet. Komiteen oppfordrer regionalnettselskapene til å videreføre tariffen i sitt nett. Dersom dette gjøres basert på nettmessige forhold, vil prissignalene bli forutsigbare.

Flertallet i komiteen er av den oppfatning at en enhetlig modell for fastsetting av tariffer for storforbrukere med høy brukstid kan bidra til å øke forutsigbarheten for næringen. Samtidig mener flertallet at et forskriftsfestet tak for fastleddet/fast tariffmodell for storforbrukere i regionalnettet og sentralnettet kan være i strid med nettmessig begrunnede tariffer og sette på spill den tariff som industrien har i dag. Differensierte priser må begrunnes individuelt og fastsettes individuelt. En enhetlig tariffmodell vil innebære at store forbrukere bidrar for lite til å dekke kostnadene i regionalnettet. Disse kostnadene vil i stedet måtte dekkes av de øvrige forbrukerne i regionen. Flertallet støtter derfor ikke de framlagte forslagene i denne saken.

Høyre ønsker en framtidsrettet og konkurransedyktig norsk industri, som kan bygge på det fantastiske utgangspunktet som ligger i vår unike tilgang på vannkraft og fornybar energi. Med et stort kraftoverskudd i årene som kommer, ligger alt til rette for ny industriutvikling i Norge framover. Både i dag og i framtiden vil det finnes mange grønne arbeidsplasser i norsk industri.

Oskar J. Grimstad (FrP) [11:46:32] (ordfører for sak nr. 4): Når det gjeld representantforslaget frå stortingsrepresentantane Per Rune Henriksen, Terje Aasland og Truls Wickholm om eit betre organisert strømmnett, er komiteens fleirtal av den meininga at forslaget, slik det framkjem i Dokument 8:36, blir varetatt, jf. svar frå olje- og energiministeren, òg i forbindelse med den varsla stortingsmeldinga om energipolitikken – så det seier eg ikkje så mykje meir om. Men eg ønskjer å seie noko om nett og nettariffar.

Dei nærmaste åra skal det gjerast store investeringar i heile kraftsystemet i Noreg. Berre i sentralnettet er anslaget for investeringane per i dag på mellom 50 og 70 mrd. kr fram til 2020. Tilsvarande beløp eller meir skal investerast i regionalnett og distribusjonsnett. Etterslepet i nettinvesteringane er stort, noko den raud-grøne regjeringa gjorde lite eller ingenting med. Nyleg blei det også gitt konsesjon for to nye utanlandsforbindelsar. Meir uregulerbar kraft skal matast inn i kraftnettet, og det gir også auka utfordringar for nettdrifta. Vidare skal det investerast mellom 10 og 15 mrd. kr i automatiske målaravlesarar, AMS, som vil gi større fleksibilitet på forbrukarsida.

Det er òg sett i gang eit arbeid med endringar i energilova knytt til gjennomføringa av EUs tredje energimarknads pakke, der ei viktig problemstilling i gjennomføringa av rettsaktene er grensedraginga mellom transmisjonsnett og distribusjonsnett.

Når det gjeld tariffar i dag og for framtida, vil det enkelte nettselskapet sjølv ha ansvaret for å utarbeide tariffar i tråd med gjeldande prinsipp. Hovudprinsippa i norsk lovgiving, som også gjennomfører EØS-rettslege krav i el-marknadsdirektivet og forordninga om grensekryssande krafthandel, er at tariffane skal baserast på ikkje-diskriminerande og objektive vilkår og utformast slik at dei i størst

mogleg grad gir brukarane av nettet signal om ei effektiv utnytting og utvikling av nettet. Tariffane kan differensierast etter objektive og kontrollerbare kriterium baserte på relevante nettforhold. Tariffane skal også fastsetjast slik at dei gir nettselskapa nødvendige inntekter til dekning av kostnader innanfor tildelt inntektsramme og dekning av kostnader til overliggjande.

Komiteen peikar i innstillinga på at i Statnetts prisstrategi for perioden 2014–2018 er det frå og med 2015 ut frå ei nettmessig grunngeving lansert ein eigen tariffmodell for SFHB. Industribedriftene blir tarifferte individuelt basert på eige bidrag til systemdrifta.

Grunnen for denne modellen er at industrien bidreg til ein jamn forbruksprofil og ei effektiv nettutnytting. Industrien bidreg til å stabilisere kraftsystemet, noko som fører med seg reduserte systemkostnader og mindre behov for investeringar i nett i framtida. I tillegg vil store forbrukarar med høg brukstid kunne vere med og stabilisere nettet og redusere utfordringar i nettdrifta som følgje av meir innmating av uregulerbar kraftproduksjon og auka kraftutveksling med utlandet. Etter Statnetts syn er dette særleg relevant i sommarmånadene.

Utgangspunktet er at alle kundar som er knytte til nettet, skal bidra til å dekkje kostnadene i nettet. Inndeling i kunde grupper påverkar kostnadsfordelinga mellom kundane. Nettselskapet skal uansett hente inn inntektsramma si og kostnadene til overliggjande nett gjennom tariffane. Dersom ei kunde gruppe betaler mindre av nettkostnadene, må ei anna kunde gruppe betale meir.

Ein samla komité viser til at for SFHB er kraftkostnadene eit vesentleg kostnadselement. SFHB konkurrerer i den globale marknaden og har behov for føreseielege, ikkje-diskriminerande nettarriffar. Kriteria for differensiering skal sikre likebehandling, vere føreseielege og baserte på objektive kriterium.

Komiteens medlemmer frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti er av den oppfatninga at ein einskapleg modell for fastsetjing av tariffar for SFHB-ar kan bidra til å gjere det meir føreseieleg for næringa. Samtidig er desse medlemmene av den oppfatninga at eit forskriftsfesta tak for fastledda/fast tariffmodell for SFHB i regional- og sentralnettet kan vere i strid med nettmessige grunngivne tariffar.

Ein samla komité registrerer at Statnett også gir tariffreduksjon basert på nettmessige forhold til regionalnettselskap med SFHB-tilknytning, og oppfordrar regionalnettselskapa til å ta omsyn til dette i si tariffing av SFHB. Komiteen ser positivt på dette.

Forslaga i Dokument 8:24 S blir derfor ikkje støtta, og komiteen rår til at forslaga blir lagde ved protokollen.

Per Rune Henriksen (A) [11:51:21]: Først noen ord om ekspertutvalget og vårt ønske om en debatt om organiseringen av strømmettet. Arbeiderpartiet ønsker en organisering av nettet som sikrer at vi får gjennomført nødvendig opprustning og utbygging og en sikker drift.

Jeg synes det blir litt underlig når representanten Grimstad påstår at den rød-grønne regjeringen ikke gjorde noe – og nå ser vi resultatene strømmer på, med AMS,

nye utenlandskabler osv. Hvis det er slik at representanten Grimstad tror at dette er noe man fikser på et par måneder, tror jeg han bør realitetsorientere seg litt. Alle disse sakene ble forberedt under den rød-grønne regjeringen. Vi la fram en nettmelding. Det var også den rød-grønne regjeringen som satte ned det ekspertutvalget som nå er kommet med sine forslag, som vi ikke har tatt stilling til nå, men som vil endre organiseringen av nettdriften i framtiden.

Vi ønsker at Stortinget får mulighet til å ta en bred og helhetlig debatt om de problemstillingene og de løsningene som Reiten – gjennom ekspertutvalget – peker på, og dermed kunne gi statsråden både signaler om og mandat til å foreslå de nødvendige endringene som må foretas. Det får vi ikke, men vi har forventninger om at vi får tatt en slik debatt i nær framtid, når vi får lovforslag til behandling. Vi tror nok at selve energimeldingen vil ta lengre tid, men vi regner med at det kommer lovforslag som vedrører denne saken, i god tid før en energimelding.

Så til nettarriffer. Jeg synes at både representanten Bru og representanten Grimstad har argumentert veldig sterkt og godt for at vi skal vedta de forslagene som Arbeiderpartiet – sammen med flere andre partier – har fremmet her. Det er bred enighet om at store forbrukere med høy brukstid er til nytte for nettet. Det er bred enighet om at Statnetts modell er en god modell, ikke bare for sentralnettet, men også for de bedriftene som ligger i regionalnettet. Og det er bred enighet om at nettselskapene skal fastsette tariff på grunnlag av gjeldende prinsipper. Men det er nettopp disse gjeldende prinsippene vi ønsker at det skal gjøres noe med, nemlig at man viderefører de prinsippene som Statnett bygger sin nettarriff på, til regionalnettsiden.

Hensikten med forslagene er å gi en viktig næring forutsigbare betingelser. Vi har fått en lang liste over hvorfor denne næringen er nyttig, hvorfor vi trenger den i Norge. Arbeiderpartiet ønsker å sikre at disse bedriftene får likeverdige forhold, uavhengig av om de av forskjellige – og i noen grad tilfeldige – årsaker ligger i sentralnett eller i regionalnett.

Som sagt synes jeg at både gjennom innstillingen og gjennom innleggene her i dag har regjeringspartiene i realiteten uttrykt full støtte til forslagene. Men når man da ikke kan være med og vedta disse forslagene, må man finne på noe lurt å si, og da kommer det en eventyrlig setning i innstillingen – som også har blitt gjentatt i innleggene her i dag:

«Samtidig er disse medlemmer av den oppfatning at et forskriftsfestet tak for fastleddet/fast tariffmodell for SFHB i regional- og sentralnettet kan være i strid med nettmessig begrunnede tariffar.»

Jeg forstår ikke hvor dette taket kommer inn i bildet. Vi har ikke foreslått noe tak på noen som helst tariffar. Vi har foreslått en enhetlig modell for beregningen av disse tariffene, som det enkelte nettselskap skal forholde seg til.

Vi har også foreslått – som et annet forslag – at de bedriftene som dette gjelder, kan legges inn i sentralnettet. Det kan også være en løsning på dette. Men vi registrerer at her vil man fra regjeringspartienes side gjerne si a, men ikke b. Vi konstaterer at vi ikke når fram med dette – til stor skuffelse for den industrien som dette gjelder.

Med dette tar jeg opp forslagene i innstillingene, forslag som Arbeiderpartiet har sammen med andre partier.

Presidenten: Representanten Per Rune Henriksen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [11:56:43]: Når det gjelder representantforslaget om å be regjeringa legge fram en sak om hvordan rapporten «Et bedre organisert strømmett» skal følges opp, ser vi det som naturlig at dette følges opp i den bebudede energimeldinga og blir et sentralt element der. Statsråden har i tillegg sagt at han vil følge opp eventuelle lovforslag på ordinær måte.

Deler av rapporten har naturlig nok skapt debatt, og noen av forslagene vil etter vårt syn gi store konsekvenser. Det gjelder særlig i spørsmålet om å skille mellom nettverksamhet og aktiviteter knyttet til kraftproduksjon. Vi ser fram til å få belyst ulike elementer i rapporten og debattert dette og andre spørsmål på en grundig måte.

Nettselskapene har stor frihet til å sette sine tariffer. Den enkelte konsesjonær har ansvar for tariffing i samsvar med lov, forskrift og konsesjoner. Det innebærer klare krav, både ut fra bærende prinsipper i norsk rett og ut fra regler i EU, om at tariffene må være nettmessig begrunnet, objektive og ikke-diskriminerende.

I Statnetts prisstrategi for perioden 2014–2018 er det lansert en egen tariffmodell for store forbrukere med høy brukstid, SFHB. Disse bedriftene tariffes ut fra sitt individuelle bidrag til systemdriften. I tillegg til nærheten til kraftproduksjon differensieres det ut fra om industrien har lang brukstid, høyt og stabilt forbruk om sommeren, og om bedriften har lite variasjon i forbruket innenfor døgnet.

Hensikten med rabatten er å gi alle SFHB incentiver til fleksibilitet og stabilitet, noe som er nyttig for sentralnettet. For at incentivene skal virke, er det viktig at rabatten treffer alle aktørene som kan bidra, også dem i regionalnettet.

Statnett gir også rabatt til regionalnettselskap med SFHB tilknyttet. Av ca. 40 SFHB er nærmere 30 tilknyttet regionalnettet. Statnett oppfordrer regionalnettselskapene til å videreføre tariffreduksjonen. De aller fleste regionalnettselskapene viderefører rabatten, men ikke alle. Noen SFHB har klart å etablere avtaler som sikrer dem sentralnettbetingelser, selv om de er tilknyttet regionalnettet, mens for andre gir regionalnettselskapenes tariffutforming en merkostnad. Dette innebærer en ulik behandling av bedrifter.

Jeg mener derfor at det er grunn til å oppfordre de regionale nettselskapene som ennå ikke gjør det, til å videreføre tariffen. Dersom regionalnettselskapene viderefører rabatten som de får for å ha SFHB tilknyttet, vil prissignalene nå ut til de aktuelle kundene.

Utgangspunktet er at alle kunder som er tilknyttet nettet, skal bidra til å dekke kostnadene i nettet. Dersom det skulle innføres en enhetlig tariffmodell, vil det innebære at store forbrukere bidrar mindre til å dekke kostnadene i regionalnettet. Disse kostnadene forsvinner ikke, men vil da måtte dekkes av det øvrige forbruket i regionen. Det betyr

at en velter en utgift over på små og mellomstore bedrifter samt på privatmarkedet.

Jeg mener dagens tariffmodell både har sine klare begrensninger og sine fordeler. Jeg er imidlertid usikker på hvordan det ville bli oppfattet om myndighetene påvirket Statnetts tariffstrategi for enkeltkunder eller grupper av slike. En oppfordring til regionalnettselskapene om å videreføre rabatten er nok derfor å foretrekke framfor en forskriftsfestet tariffmodell for SFHB i regionalnettet.

Marit Arnstad (Sp) [12:01:34]: Mine kommentarer kommer først og fremst til å handle om Innst. 190 S for 2014–2015 om et bedre organisert strømmett.

Jeg tror vi alle kan være enige om at det kommer til å være noen utfordringer i strømmettet framover, både når det gjelder framtidige investeringer og organisering, og i og for seg også tilpasninger til EU-regelverk som vi vet kommer.

Men jeg synes det er viktig å starte med det som også det såkalte Reiten-utvalget startet med, nemlig at Norge har et godt fungerende kraftsystem. Vi har høy leverings-sikkerhet, vi har god kvalitet, og vi har også god beredskap. Dessuten er svært mange av nettselskapene også veldig effektive, og det er også slik at det er mange av de små og mellomstore som er mest effektive. Jeg synes det er viktig å ta det først, som utgangspunkt, slik at en ikke overproblematiserer tilstanden til det norske kraftnettet.

Jeg tror nok at Norge etter hvert blir nødt til å gjøre noen tilpasninger til EU, men på dette området har Norge aldri hatt en full korrelasjon med EU, verken når det gjelder regelverksutviklingen eller den faktiske organiseringen. Derfor bør vi, og kan vi også, benytte mulighetene til nasjonal tilpasning. Det er i alle fall ingen grunn til at vi på dette området, under dekke av å skulle tilpasse oss EU, skal velge å ha et strengere regelverk enn det resten av Europa måtte ha. Det synes jeg også en skal vurdere nøye i forhold til Reiten-utvalget: om rapportens forslag går lenger enn det som er nødvendig etter EU-regelverket.

Jeg tror også at en skal erkjenne at det er store utfordringer når det gjelder investeringsbehov, og at mange av disse investeringsutfordringene er ganske komplekse. Men da er det viktig å få sagt at mange av disse utfordringene ikke er knyttet til distriktene, de er ikke knyttet til de minste selskapene, men de er knyttet særlig til sentralnettet, og de er knyttet til de bynære områdene. Så en omorganisering, hvis en ønsker å drive fram det i årene framover, vil ikke nødvendigvis gi større slagkraft når det gjelder en del av de investeringene som vi står foran.

Senterpartiet synes det hadde vært viktig og fornuftig om vi fikk en bred, helhetlig debatt i Stortinget om oppfølgingen av Reiten-utvalgets anbefalinger. Mange av de spørsmålene som behandles der – hvis de blir gjennomført – kan ha langsiktige og irreversible konsekvenser når det gjelder det norske kraftnettet. Det er rett og slett noen viktige og avgjørende prosesser som foregår, og da ville det også vært naturlig at Stortinget fikk diskutere det på bred basis. Derfor støtter Senterpartiet forslaget om at det bør legges fram en egen sak for Stortinget. Jeg skjønner at noen mener at det kan ivaretas gjennom en energimelding.

Den bebudede energimeldingen må, slik som Senterpartiet ser det, etter hvert bli ganske bred og ganske omfattende. Jeg mener at muligheten for å legge fram en egen sak for Stortinget om oppfølgingen av Reiten-utvalget, hadde vært fornuftig.

Jeg synes i alle fall det er veldig viktig at departementet og regjeringen ikke forskutterer endringer som i seg sjøl tvinger selskapene til omorganisering – at man tvinger fram forslag som er irreversible, og som en ikke har fått drøftet på bred politisk basis. Jeg har bare lyst til å nevne ett eksempel der, og det er spørsmålet om funksjonelt skille. Det er et spørsmål som i alle fall bør drøftes politisk, og der en ikke må forskuttere noen av de helhetlige drøftingene Stortinget bør gjennomføre. Senterpartiet ser på spørsmålet om funksjonelt skille også som et spørsmål som kan bety endringer som er byråkratiske og fordyrende. KS Bedrift har beregninger som viser at det kan gi merkostnader for bransjen som sådan.

Utgangspunktet for det norske kraftnettet er godt. Investeringsbehovene framover er store. Det foregår noen viktige og helt avgjørende prosesser i departementet og i bransjen, og det er behov for at også Stortinget får drøfte det på bred basis. Det forslaget som foreligger, om at regjeringen skal legge fram en sak om hvordan rapporten «Et bedre organisert strømmnett» skal følges opp, er et godt forslag.

Ola Elvestuen (V) [12:06:59] (komiteens leder): Jeg har først lyst til å slå fast at norsk kraftkrevende industri – prosessindustrien – er en viktig del av Norges klimavennlige framtid. Det er en viktig del av det bidraget vi kan gjøre internasjonalt med så mye energi fra fornybare energikilder som vi har i Norge. I denne saken er disse bedriftene for utenforstående kanskje litt kryptisk benevnt som SFHB, altså store forbrukere med høy brukstid.

Det skal gjøres, og det gjøres, store investeringer i det norske nettsystemet. Det gjøres på grunn av et betydelig etterslep, og det gjøres på grunn av økt produksjon. Elsertifikatene – de grønne sertifikatene – gjør at det må bygges ut mye nettkapasitet. Det gjøres også fordi det er et nytt forbruk, enten det gjelder forbrukersiden med mengden av elbiler som skal håndteres inn i et system, vedtak om elektrifisering offshore, eller å utvikle ny, norsk kraftkrevende industri. Så har vi selvfølgelig vedtakene om utenlandskabler, som vil føre til nye investeringer. Dette skal selvfølgelig også betales, og det gjør at det blir økte kostnader.

Et nytt system gir også et økt balanseringsbehov, som disse store forbrukerne med høy brukstid også kan bidra til. Da er det, som flere også har påpekt, både riktig og viktig at Statnett i sin prisstrategi ut fra en nettmessig begrunnelse har en egen tariffmodell som gir rabatter inn i kraftkrevende industri. Det er også riktig og viktig at de gir den samme rabatten inn i de regionale selskapene med en anbefaling om at dette videreføres også ned til bedrifter innenfor deres nett. Det er mange bedrifter som får denne fordelene, også når de ligger innenfor ansvarssonen for regionalnettselskapene.

Men noen ytterst få får det ikke. Det er av hensyn til

dem problemstillingen tas opp, for det er jo, som det er påpekt av flere her, noen som skal betale for oppgraderingen, og når noen bedrifter som er store i forhold til selskapene de opererer innenfor, betaler mindre, må andre betale mer.

Fra Venstres side sier vi ikke at dette ikke er et veldig viktig spørsmål for de bedriftene det gjelder, og det er riktig å ta opp problemstillingen. Vi mener at dette bør adresseres i energimeldingen som kommer, men det bør også adresseres i forbindelse med oppfølgingen av Reiten-utvalget, altså i saken om et bedre organisert strømmnett.

Ingunn Gjerstad (SV) [12:10:52]: Mellom dei mest verdifulle fortrinna som det langstrakte landet vårt – med høge fjell, djupe dalar og djupe fjordar – har, er krafta vår. Ho er i ei klasse for seg. Vi er verdsleiarande når det gjeld fornybar energi gjennom vasskraft, og vi har eit stort potensial til å gå i front med fleire fornybare energiformer, som sol og vind, noko SV har føreslått i fleire samanhangar.

Vi sosialistar er nok naturleg nok opptekne av at verdiar som blir skapte, skal koma folket til gode. Korleis all denne krafta no og framover kan bli distribuert og organisert til beste for folk og næring, er viktig. At denne saka om rapporten «Et bedre organisert strømmnett» skal leggast fram for Stortinget til grundig debatt, synest eg at representantane Per Rune Henriksen og Marit Arnstad har argumentert godt for.

Eg er ikkje roa av at statsråd Tord Lien har skrive brev til komiteen der han gjev til kjenne at han deler Reiten-utvalets verkelegheitsbeskriving og vurdering av utfordringar ved dagens struktur og organisering av nettverksemda. Eg kjenner at eg blei litt uroa for at forslaga i rapporten kan gje eit systemskifte som kan trua både beredskap og kompetanse som trengst for å vareta forsynings- og samfunnssikkerheita i denne viktige sektoren.

Den tilstundande utbygginga av nettet, og eigarskap og struktur, er så store og viktige spørsmål at Stortinget skal handsama dei. Derfor er vi med på å be om ei sak om korleis rapporten kan bli følgd opp, saman med Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Den andre saka, om nettarriffar, har det òg vore greitt gjort greie for av fleire. Der står vi saman med Arbeidarpartiet og Senterpartiet om forslag 1 og med Arbeidarpartiet om forslag 2.

Statsråd Tord Lien [12:13:14]: Høsting av naturkraftene i de norske fossene gjennom vannkraftproduksjon og deretter kraftforedling innerst i norske fjordarmer var grunnlaget for det moderne Norge. Det var grunnlaget for den velferdsstaten vi lever i i dag.

Det var historien – nåtiden viser at det går godt i kraftforedlende industri, og jeg er glad for å se det som åpenbart er en gjensidig forståelse for den gjensidige avhengigheten som finnes mellom kraftprodusenter og kraftforedlere i Norge. Jeg har lyst å si, som noen har vært inne på, at både alle produsenter og alle forbrukere, små og store, er tjent med at vi både produserer og driver transmisjon og distribusjon av elektrisk kraft på en kostnadseffektiv måte – og det gjør vi.

Representanten Arnstad pekte på at både de store og mange av de små nettselskapene driver svært godt – det er helt riktig. Men det er noen av de små som ikke driver like godt. Samtidig vet vi – som representanten Elvestuen og flere andre har pekt på – at vi står overfor et stort investeringsbehov i både transmisjonsnettet og distribusjonsnettet i årene som er foran oss. Det drives fram av ny produksjon, som jeg har inntrykk av at et stort flertall – om ikke et enstemmig storting – er for. Vi skal produsere mer fornybar energi i Norge. Det må flyttes fra der det produseres, til der det skal brukes.

Vi vet også at vi står overfor et nytt forbruksmønster – et forbruksmønster som utvikler seg. Vi har tidligere først og fremst vært bekymret for om vi klarer å flytte store nok volum inn til de store befolkningssentrene i Norge – nå vet vi at mer og mer kommer til å handle om å klare å flytte nok effekt på et momentant tidspunkt.

I tillegg skal alle norske nettselskaper begynne med noe helt nytt. De skal begynne med å bli leverandører av også digitale tjenester gjennom AMS, Avanserte måle- og styringssystemer.

Så har jeg lyst å si én ting: Jeg er, i likhet med representanten Arnstad, EU-motstander. Det betyr ikke at jeg er imot alt som kommer fra EU, men det betyr i hvert fall at jeg noen ganger mener at det er behov for å gå lenger enn EU gjør. Og i et land hvor vi har rundt 140 nettselskaper for å levere strøm til rundt fem millioner borgere, mener jeg det kan være behov for å gå lenger enn EU har gjort.

Det var Ola Borten Moe som satte ned det ekspertutvalget som tidligere olje- og energiminister fra Senterpartiet Eivind Reiten ledet. Det var Ola Borten Moe, fra Senterpartiet, som valgte de andre medlemmene. De har laget en rapport som jeg og flere andre har lest med stor interesse. Og som flere har vært inne på, er jeg langt på vei enig i både måten Reiten beskriver virkeligheten på og de vurderingene som han og utvalget gjør rundt behovet for framtidig utvikling. Og jeg kan her og nå love representantene Arnstad og Henriksen – i og med at Reiten-utvalget også tar til orde for lovendringer, bl.a. i den retningen som flere har vært inne på, rundt selskapsmessig og funksjonelt skille – en vurdering av lovendringer rundt selskapsform. Så vil vi selvfølgelig måtte legge fram en sak for Stortinget. Denne regjeringen tror ikke at den kan endre lovene selv.

I den anledning vil vi også vurdere hvilke andre deler av Reiten-utvalgets anbefalinger vi skal ta opp, og gi Stortinget mulighet til å diskutere de forholdene. Jeg tror vi får rik anledning til å diskutere disse og relaterte spørsmål i Stortinget om ikke så altfor lenge. Det er ikke sånn – som enkelte har indikert – at jeg har tatt til orde for at disse store tingene rundt Reiten-utvalget skal vente til energimeldingen. Tvert imot mener jeg at det haster, og min intensjon er å informere Stortinget om dette arbeidet og invitere Stortinget til å gjøre eventuelle vedtak i god tid før vi skal behandle energimeldingen.

Når det gjelder tariffene, begynner jeg å få litt dårlig tid til å snakke om det nå, men hovedprinsippene er nettopp det Arbeiderpartiet etterspør, nemlig at tariffen skal ba-

seres på ikke-diskriminerende og objektive vilkår, uansett hvilket nettnivå de ligger i.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Rune Henriksen (A) [12:18:30]: Det som statsråden avsluttet sitt innlegg med, er nettopp det som er hele poenget. Vi ser i dag at for en rekke bedrifter som er helt like både når det gjelder nettnytte og andre nettmessige forhold, blir disse hensynene for noen tatt ved utregningen av tariffene, andre steder blir de ikke det.

Det har lenge vært en diskusjon om nettariff for denne typen bedrifter. Statnett har nå utviklet en slik modell, som fungerer veldig bra. Det blir gitt reduksjon i nettariffen til regionalnettet som vi ønsker også skal komme de bedriftene som er tilknyttet regionalnettet, til gode. Det gjør det ikke i alle tilfeller. Det er Arbeiderpartiets henseende. Hvorfor vil ikke statsråden gå videre på dette?

Statsråd Tord Lien [12:19:38]: La meg begynne med å gjenta det jeg sa i stad: Jeg opplever at det er en betydelig gjensidig forståelse av den gjensidige nytten av hverandre mellom kraftprodusenter og distributører og kraftforedlere ute i Norge. Det bidrar også til at de aller fleste regionalnettseierne som har store forbrukere med høy brukstid i sitt nett, viderefører rabatten som Statnett har gitt.

En forskriftsfestet fast tariffmodell for denne typen bedrifter, som Arbeiderpartiet tar til orde for, kan synes å være i strid med ikke-diskriminerende vilkår. Når det er sagt, er det også sånn at Statnett gir disse regionale nettselskapene en rabatt fordi de har denne typen industribedrifter i sitt nett, og oppfordrer disse aktørene til å videreføre denne rabatten til industrien. Dersom industrien føler at de ikke blir behandlet på objektive og ikke-diskriminerende vilkår, kan de klage til NVE.

Marit Arnstad (Sp) [12:20:58]: Denne regjeringen har hatt et varierende forhold til hva en legger fram for Stortinget eller ikke. Strengt tatt kunne en jo avgjøre 23. konsesjonsrunde sjøl, men så legger en fram en sak om iskanten allikevel.

På dette området er jeg litt i stuss om hvor stor sak som egentlig kommer til Stortinget omkring framtidens strømmnett. For sjøl om funksjonelt skille krever en lovendring, er det en rekke forslag i Reiten-utvalgets rapport som ikke krever reelle lovendringer, og som departementet strengt tatt kunne forskottere og ta egne avgjørelser på uten å konsultere Stortinget som sådant. Det ville ha vært uheldig, og jeg er veldig glad for at statsråden sier at han vil gi Stortinget rik anledning til å drøfte denne saken også gjennom en egen sak. Men spørsmålet er: Hvorfor er det da så vanskelig å stemme for et forslag i dag om at man får en egen sak til Stortinget omkring disse spørsmålene?

Statsråd Tord Lien [12:21:56]: Representanten Arnstad er utmerket godt klar over at jeg har ikke lov å stemme i Stortinget allikevel, så min stemmeforklaring må nok dessverre utgå til en eventuell senere anledning.

Jeg har lyst til å si at jeg har vært tydelig på hele tiden

at vi har tenkt å legge fram en sak om de eventuelle lovendringene, selvfølgelig. Det må vi gjøre – regjeringen har ikke anledning til å endre lovverket selv, og det er en lang rekke av de tingene Reiten-utvalget peker på, som kan måtte kreve lovendring, særlig spørsmålet om organisering av eierskapet, som representanten Arnstad selv var inne på.

I den anledning mener vi det er naturlig også å informere Stortinget om hvordan vi har tenkt å håndtere andre elementer i Reiten-utvalget. Det har vi til hensikt å gjøre så snart vi blir ferdig med det interne arbeidet i Olje- og energidepartementet med disse spørsmålene.

Ola Elvestuen (V) [12:23:02]: Svaret i forhold til Reiten-utvalget og kommentaren fra statsråden på talerstolen er jeg veldig godt fornøyd med, og jeg forventer at man her får en sak som omhandler det rent lovmessige, men også bredere sider ved Reiten-utvalget, som jo også har vært varslet fra denne talerstolen tidligere fra statsråden.

Men så blir det mer spesifikt spørsmålet som vi nå har i det andre forslaget, altså forholdet for bedrifter innenfor regionalnettet som ikke får videreført den rabatten som er anbefalt fra Statnett. Da blir mitt spørsmål om statsråden ser det som naturlig også å omtale denne problemstillingen i forbindelse med energimeldingen eller oppfølgingen av Reiten-utvalget.

Statsråd Tord Lien [12:23:53]: La meg først si takk til representanten Elvestuen, som er godt fornøyd med noen av de tingene jeg har sagt. Jeg er også godt fornøyd med den tette samhandlingen vi har for å legge til rette for det grønne skiftet. Økt produksjon og mer effektiv distribusjon av kraft henger unektelig nært sammen.

Så er det også sånn, som jeg vet at representanten Elvestuen er opptatt av, at å produsere mer kraft er ikke nok. Vi må bruke den smartere og bedre også, bl.a. for å videreutvikle en verdensledende industri. Dette vet jeg at både produsenter og industrien selv er opptatt av, og det er selvfølgelig noe vi kommer til å adressere i energimeldingen.

Men så har jeg også lyst til å si at vi har et regelverk i dag som er nettopp det mindretallet etterspør. Dersom industribedrifter ikke føler at de blir rettferdig behandlet på objektive vilkår, har de i dag muligheten til å klage det inn for NVE. Jeg er selvfølgelig glad for at vi har den muligheten.

Terje Aasland (A) [12:25:08]: Jeg har lyst til å følge opp spørsmålet fra representanten Marit Arnstad, som jeg synes var godt. Olje- og energiministeren hadde et godt innlegg om framtidens utfordringer knyttet til norsk energiforsyning, hvor det bl.a. ble trukket opp endringene knyttet til mer og mer effektuttak, og jeg tror også kunde-forholdet knyttet til kvalitet og leveringssikkerhet. Selv om vi i utgangspunktet har et godt nett i Norge i dag, kommer det til å øke i tiden framover, ikke minst fordi forbruket blir konsentrert om korte tidsperioder rundt effektuttak osv.

Da synes jeg det er litt underlig at det ekspertutvalget tar opp i seg om et bedre organisert strømmnett for en framtid, ikke blir lagt fram for Stortinget i sin helhet til drøfting gjennom en stortingsmelding før en går på de konkre-

te endringene. Jeg hører liksom ikke et godt argument. Kan statsråden trekke fram det viktigste argumentet for nettopp å si nei til en stortingsmelding?

Statsråd Tord Lien [12:26:13]: Når først flertallet sier at de er godt fornøyd med olje- og energiministeren og så mindretallet sier at olje- og energiministeren holder et godt innlegg, blir jeg bekymret. Men det er greit.

La meg først adressere det representanten Aasland sier, som er helt riktig: Effektutfordringene kommer til å bli større. Det betyr at vi må bygge mer og mer robust nett, det er helt riktig. I det ligger det også at i en situasjon hvor vi får stadig mer ikke-regulerbare energikilder inn i vårt kraftsystem, vil det bli behov for å løfte opp og fjerne det mantraet som har ligget noen år nå om at de store vannkraftutbyggingers tider er forbi. Det må løftes vekk. Vi trenger også mer stor vannkraft i Norge i tiden framover, nettopp for å balansere kraftsystemene våre.

Så har jeg bare lyst til å si at jeg er mer opptatt av å vise handlekraft enn av å snakke om handlekraft. Årsaken til at jeg mener at vi nå må gå videre i arbeidet med Reiten-utvalget, er at dette har vært en del av det offentlige ordskiftet lenge. Nå er det på tide å handle. Stortinget vil bli invitert til både å si sin mening og gjøre de beslutninger som må til.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ingrid Heggø (A) [12:27:37]: For mange vil saka i dag verka både vanskeleg og krevjande å forhalda seg til, men for oss som er opptekne av den kraftforedlende industrien, er saka om likeverdige nettarrifar i regionalnettet og sentralnettet for store forbrukarar med høg brukstid heilt opplagt.

Årsaka til at ein hamna i ein situasjon i mitt fylke der den kraftforedlende industrien får eit påslag i millionklassen, er at vi har bygd nytt sentralnett gjennom fylket. Dette sentralnettet har fått ein annan trasé mange stader enn kva sentralnettet hadde før. Dette igjen fører med seg at store forbrukarar med høg brukstid, f.eks. den kraftforedlende industrien, ikkje lenger kan kopla seg direkte på sentralnettet.

Kvifor er det så viktig å kopla seg på sentralnettet? Det er ofte det første spørsmålet du får. Jo, det er faktisk så enkelt at Statnett i sin prisstrategi for perioden 2014–2018 ut frå nettmessig grunngeving har lansert ein eigen tariffmodell for store forbrukarar med høg brukstid. I tillegg til nærleiken til kraftproduksjonen vert det differensiert ut frå om industrien har lang brukstid, høgt og stabilt forbruk om sommaren, og om bedrifta har lite variasjon i forbruket innanfor døgnet. Dette betyr i praksis at den kraftforedlende industrien, som er storforbrukar av straum, får føreseielegheit og likeverdige forhold. Det igjen gjer at vi kan produsera i Noreg.

Litt til produksjonen av meir fornybar energi, som fleire har nemnt her i innlegga sine. Vi treng ikkje meir kraft, vi, i mitt fylke – vi eksporterer kraft ut av fylket. Vi treng heller

ikkje alle dei krokvegane som det nye sentralnettet hadde, og den styrken. Men det var for å avhjelpa fylka nord og sør for oss. Er det verkeleg så rettferdig at innbyggjarane og bedriftene skal betala for at vi skal eksportera ut av fylket vårt?

Den største utfordringa med det Dokument 8-forslaget som ligg, var dersom det var i strid med EØS-reglane. Det har norsk industri gjort ein god jobb med å avklara, og det er ikkje i strid med EØS-reglane.

Den kraftforedlende industrien er ein viktig del av klimavennleg produksjon i Noreg, men regjeringa – godt følgt av Kristeleg Folkeparti og Venstre – vil ikkje leggja til rette for at den vert verande i Noreg. At regjeringspartia hamna der, er slett ikkje overraskande. Men at Venstre og Kristeleg Folkeparti òg vende ryggen til f.eks. Elkem Bremanger og Hydro i Høyanger – for å nemna to eksempel på bedrifter som vart hardt råka i mitt fylke – var meir overraskande.

Sentralnettet er ferdig, og prisauken slår inn i 2016–2017. Difor bør ein ikkje venta, ein må faktisk handla no.

Terje Aasland (A) [12:31:00]: La meg starte med å si at jeg synes det ville være en styrke for norsk energiforsyning om Stortinget kunne få anledning til å diskutere et bedre organisert strømmnett i en helhet ut fra det som er lagt fram av ekspertgruppen som Reiten ledet. Jeg tror det også ville vært en styrke for statsråden i det videre arbeidet med å foreta eventuelle justeringer av det framtidssbildet. Jeg registrerer at det er ikke noen særlig sterke argumenter for å hindre en slik stortingsmelding – det er mer viljen til å gå rett på sak uten å drøfte de lange linjene i den delen av norsk energipolitikk.

Så til nettariifferingen: Det er egentlig et veldig komplisert spørsmål. Betaling av transport for strøm er komplisert, det tror jeg vi skal erkjenne. Det er ikke noen «quick fix» eller en enkel løsning på det. Derfor er forslaget også utformet slik det er når vi ber regjeringen legge fram en sak for Stortinget om en enhetlig tariffmodell for å oppnå mer likeverdige nettariiffer i regionalnettet og sentralnettet for de store forbrukerne.

Det er ganske vesentlig, for kikker en inn i industriens hverdag, så er Norge egentlig en god arena å investere i. Men for mange blir det marginene som ødelegger mulighetene for investering, og det er mange steder også slik at det er marginene som ødelegger for framtidsmulighetene. En vesentlig betingelse for kraftforedlende industri er jo det de betaler i nettleie – nettkostnaden er vesentlig. Da kan det være årsak til at en velger ikke å investere – jeg sier ikke at det er det – og det tror jeg faktisk er noe et samlet storting ikke ønsker skal skje. Derfor er vi opptatt av at dette rammeverket for kraftforedlende industri skal være så godt, robust og likeverdig som overhodet mulig.

Dagens system er ikke det. Dagens system er et utslag av at rammebetingelsene er veldig avhengige av hvor en er plassert, og hvem som er netteier. Det er en realitet. Den realiteten burde gjøre i hvert fall regjeringen noe nysgjerrig, og den nysgjerrigheten burde ført til at en kanskje var litt mer søkende etter å finne noen gode svar på det spørs-

målet. Jeg sier ikke at det er lett å finne svaret, men ut fra det vi ser rundt omkring i landet, med de forskjellene som faktisk er der, burde det være av interesse å prøve å gjøre det mer likeverdig og mer forutsigbart – om en ligger i tilknytning til sentralnettet eller regionalnettet, eller om en ligger på Vestlandet eller på Østlandet. Det kommer, med det statsråden selv også sa, ikke til å bli mindre utslag hvis en ikke gjør noe. Han sa selv at effektuttaket vil medføre et enda sterkere krav til et robust nett og dermed også enda større prisvariasjoner mellom sentralnett og regionalnett.

Statsråd Tord Lien [12:34:15]: Det var de to siste innleggene fra Arbeiderpartiets representanter som fikk meg til å ta ordet. Representanten Heggø nevnte en bedrift som jeg kjenner godt til, Elkem Bremanger. Den ligger fortsatt i sentralnettet. Det er ikke avklart om den skal overføres til regionalnettet. Når det er sagt, er det i hvert fall ikke avklart hvorvidt rabatten skal avvikles eller ikke. Regionalnetteierne får videreført rabatten til sitt nett i Statnetts tariffmodell, og Statnett oppfordrer regionalnettselskapene til å videreføre rabatten til SFHB-bedriftene i sitt eget nett, noe de aller fleste regionalnettselskapene i Norge gjør. De selskapene som føler at de ikke blir behandlet etter prinsippet om at tariffen skal baseres på ikke-diskriminerende, objektive vilkår, kan klage det vedtaket inn til NVE. Så her er det viktig at man ikke svartmaler for mye for tidlig.

Så til representanten Aasland: Jeg har lyst til å si at Reiten-utvalget la fram sin innstilling til meg 2. mai i fjor vår. Siden da har Arbeiderpartiet hatt alle muligheter til å gjøre seg opp en mening om hvilken retning strømmettet skal utvikles i. Jeg har vært krystallklar nærmest fra dag én på at jeg mener at mye av det Reiten-utvalget beskriver som utfordringer nå og i framtiden, er en god beskrivelse av virkeligheten. Regjeringen ønsker å legge til rette for et robust og effektivt nett også i framtiden, som ivaretar hensynet til at forbruksmønsteret vil endre seg, og ikke minst ivaretar hensynet til at vi skal fase inn store mengder ny fornybar energi i kraftnettet. Derfor har vi vært tydelig på at vi kommer til å jobbe videre med de forslagene som ligger i Reiten-utvalgets innstilling. Det har vi snakket om – på inn- og utpust – mer eller mindre siden mai i fjor. Dersom Arbeiderpartiet mener noe av substans om Reiten-utvalgets innstilling, som de føler bør bæres ut i det offentlige rom, er det mange muligheter til å gjøre det. Jeg ser fram til debatten.

Jeg kommer som sagt til å jobbe videre med dette, og jeg har en ambisjon om, om ikke altfor lenge og før energimeldingen, å legge fram en sak for Stortinget bl.a. om disse tingene, nettopp fordi vi fra regjeringens side jobber for å legge til rette for mer grønn, fornybar energi i Norge og opprettholdelsen av et effektivt og robust kraftnett også i tårene som ligger foran oss.

Marit Arnstad (Sp) [12:37:29]: Jeg tar ordet helt på tampen av debatten, for jeg ble høylig overrasket over statsrådens uttalelser helt på slutten. Mener statsråden at en avgjør framtidens kraftsystem og nett gjennom en debatt i avisa? Mener han at det skal Arbeiderpartiet uttale seg om i media, og dermed skal de ha avklart hvordan den debat-

ten og beslutningene er? Den beste måten å gjennomføre en slik debatt på og for en mindretallsregjering å sikre seg flertall i Stortinget på, er sjølsagt ved å legge fram en stortingsmelding og gi Stortinget en bred mulighet til å diskutere de forslagene som har kommet, og den utredningen som ligger på bordet, i stedet for å kreve at partiene enkeltvis skal avklare sine posisjoner nærmest i media eller i den offentlige debatt. Jeg kan ikke annet enn å konkludere med at statsrådets siste utsagn er det aller beste argumentet for det forslaget som dessverre blir nedstemt i dag av hans egne partikolleger og regjeringskolleger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 3 og 4.

Sak nr. 5 [12:38:37]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Trine Skei Grande, Terje Breivik og Abid Q. Raja om å gi kommunene konkrete virkemidler for å redusere luftforurensing og klimautslipp (Innst. 159 S (2014–2015), jf. Dokument 8:90 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Åsmund Aukrust (A) [12:39:41] (ordfører for saken): Vi har egentlig vært to saksordførere for denne saken: Eva Kristin Hansen var det først, så tok jeg over etter hvert på grunn av sykdomsfravær. La meg, på vegne av oss begge, starte med å si takk til komiteen for et veldig godt samarbeid i denne saken. Vi behandler i dag et representantforslag fra Venstre om å gi kommunen konkrete virkemidler i kampen for å redusere luftforurensingen og klimautslippene. Det er framsatt en rekke forslag i saken som jeg antar at de ulike partiene selv vil argumentere for. Jeg vil derfor bruke resten av taletiden på å argumentere for de forslagene til vedtak som bl.a. Arbeiderpartiet står bak, og som også er de to forslagene som får flertall i komiteen, og som ser ut til å bli de forslagene som ligger an til å bli vedtatt.

Da vil jeg begynne med å rose Venstre for det jeg synes var et veldig godt politisk initiativ. Kommunene må gjøre en større jobb i klimaarbeidet for at vi skal nå våre nasjonale mål. Det er når alle kommunene gjør jobben, at det virkelige monner. Men skal de gjøre jobben, må de også få virkemidlene til å gjøre det. Derfor må kommunene få bedre og flere virkemidler enn de har i dag.

Venstre skal også i dette forslaget ha ros for å koble luftkvalitet og klima. Det er jo ingen ny kobling, men likevel

mener jeg det er et veldig godt, viktig og nødvendig spor. Skal vi vinne klimakampen, må vi ha flere innganger for å mobilisere, og luftkvalitet er kanskje den aller viktigste. Denne koblingen tror jeg er avgjørende for å gi ny giv i klimaarbeidet, for at flere skal engasjere seg. For det som er bra for kommunens luft i morgen, er også bra for hele klodens klima.

Luftkvaliteten er et stort problem. I Europa i dag dør det flere mennesker på grunn av dårlig luft enn det gjør på grunn av trafikkulykker. Her hjemme i Norge vet vi at det for mange er ubehagelig å gå ute når luften er som dårligst, og for risikogrupper kan det være farlig å være ute på enkelte dager.

Ekstra alvorlig blir jo dette siden de områdene som er verst rammet, er de områdene hvor det bor flest folk. I Oslo, f.eks., bor det 100 000 mennesker i de områdene som er hardest rammet. Statens vegvesen, Folkehelseinstituttet og Universitetet i Oslo har dokumentert at dødeligheten er ekstra høy i dagene etter høy luftforurensning. Bare for én måned siden advarte Oslo kommune små barn og folk med helseproblemer mot å ferdes på enkelte områder. Dette er et stort samfunnsproblem og et stort helseproblem. Da må vi som samfunn gjøre mer enn det vi gjør i dag. Kommunene ber om flere virkemidler. I dag ber vi regjeringen gi dem nettopp det.

I dag ligger det an til at et enstemmig storting vil be regjeringen fremme forslag om å gi kommunene muligheten til å opprette lavutslippssoner. Dette er et godt og viktig forslag som Venstre fremmet, og som er helt i tråd med det som er Arbeiderpartiets storbypolitikk, som vi derfor stiller oss bak.

Vi er glad for at alle partier stiller seg bak dette, og vi håper at regjeringen umiddelbart setter i gang med arbeidet, slik at vi raskest mulig kan få forslag som gir kommunene muligheten til å opprette lavutslippssoner.

Det andre forslaget som blir vedtatt, blir vedtatt mot regjeringens partienes vilje. Vi er i den situasjonen at samtlige seks opposisjonspartier sammen har fremmet et forslag til vedtak som regjeringen stemmer imot. Vi ønsker å være mer offensive enn det regjeringens partiene selv ønsker å være. Vi mener at kommunene må kunne få virkemidler for å kunne begrense bilbruken på riksveiene når luftforurensingen er svært høy. Dette er et stort problem i mange av våre store byer, og som sagt, vi vet altfor mye om hvilke alvorlige konsekvenser det har dersom vi ikke får gjort noe med det.

Dette er et forslag som mange av våre lokale politikere i storbyene har etterspurt. De ønsker virkemidlene til å gjøre noe med dette. Jeg synes det er spesielt synd, og egentlig litt overraskende, at klimaministerens eget parti, Høyre, ikke stemmer for dette forslaget. For Høyre har jo selv lokalpolitikere som etterspør dette. Her er det å ane at det er Fremskrittspartiet som har vunnet fram og fått en miljøseier på den dårlige måten. Da er det bra at alle de andre partiene klarer å samle seg for å få et vedtatt forslag.

Så selv om regjeringen stemmer imot, forutsetter og antar vi selvsagt at dette blir fulgt opp av klimaministeren – selv om hun ikke er her nå – på en rask og god måte,

som gjør at vi snart kan få en sak om hva slags virkemidler kommunene skal kunne gis.

Jeg vil med dette anbefale komiteens innstilling.

Nikolai Astrup (H) [12:44:24]: Dårlig luftkvalitet i våre største byer er en betydelig utfordring spesielt om vinteren. Det er gjennomført mange viktige tiltak, ikke minst i byen vi er i nå, for å hindre at situasjoner med akutt luftforurensning oppstår. Men vi har noen topografiske utfordringer både i Oslo og i Bergen som gjør at luftkvaliteten blir spesielt dårlig enkelte dager om vinteren. Derfor er det viktig å ha oppmerksomhet om de langsiktige tiltakene og satse på å bygge ut kollektivtransporten, slik vi har gjort gjennom de siste ti årene i denne byen – noe som gjør at 80 pst. reiser kollektivt i rushtiden. Det er viktig å bygge ut jernbanen, slik at de som kommer inn til byene fra stedene rundt storbyene, kan reise med kollektivtransport i stedet for å reise med bil. Det er viktig å legge til rette for sykkel-satsing, slik at de som skal ta kortere reiser, kan reise med sykkel eller til fots fremfor å reise med bil. Og det er viktig med det fellesløftet som kommunene lokalt og staten har på å fase inn nullutslippsbiler i raskt tempo.

Drivstoff til kollektivtrafikken er også avgjørende. Biler slipper ut mye, men busser slipper ut enda mer, og det å sørge for at de bussene vi har, går på miljøvennlig drivstoff, er et viktig bidrag til å redusere lokal luftforurensning, spesielt når det er bioetanol, biogass, hydrogen eller strøm som erstatter diesel.

I Oslo har man også et annet viktig tiltak for å redusere lokal luftforurensning, og det er landstrøm for Color Line. Color Line har store partikkelutslipp når båtene ligger til kai, og det å legge til rette for landstrøm gjør at utslippene når disse store båtene ligger til kai, går kraftig ned.

Vi trenger også andre virkemidler, og derfor er vi glad for at det har kommet et forslag om å etablere lavutslippssoner eller gi kommunene hjemmel til å etablere lavutslippssoner. Hvordan disse lavutslippssonene skal utformes, må vi komme tilbake til. Man kan tenke seg både mindre lavutslippssoner og også at større områder av byen omfattes av en slik lavutslippssone. Fra Høyres side mener vi at lavutslippssonene ivaretas i vedtakspunkt II i saken, men vi registrerer at flertallet ønsker egne forslag til virkemidler for å begrense bilbruk på riksveiene.

I den sammenheng er det viktig å merke seg at tungtransporten er et vel så stort problem som privatbilismen på riksveiene. Det er ikke omfattet av forslaget som fremmes av flertallet i dag. Men jeg er glad for at regjeringen jobber aktivt for å få mer gods fra vei over på kjøll og bane. Det å redusere tungtransporten gjennom sentrum av Oslo er avgjørende for å få gjort noe med den lokale luftforurensningen.

Det er også fremmet et forslag om å innføre en lokal avgift på fossil olje til fyring i byene – eller at kommunene skal få anledning til å gjøre det. I den forbindelse er det verdt å minne om at vi i denne sal er enige om at vi skal ha et forbud mot fyring med fossil olje fra 2020. Regjeringen og samarbeidspartiene økte avgiften på fyringsolje kraftig i statsbudsjettet i fjor, noe som har medført at det er blitt betydelig dyrere å fyre med fossil olje. I kombinasjon med

regjeringens utvidede støtteordninger gjennom Enova – for å støtte dem som ønsker å erstatte fyring med fossil olje, med miljøvennlige alternativer – er det et ganske bredt og godt virkemiddelapparat på plass for å få gjort noe med fyring med fossil olje i byene.

Et annet viktig forurensningsproblem er vedfyring. I Oslo har vi siden 1997 hatt et program for å støtte privatpersoner som ønsker å bytte ut sine vedovner med rentbrennende vedovner. Det er et vellykket, effektivt og praktisk tiltak for å gjøre noe med lokal luftforurensning.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [12:49:42]: Et sunt miljø og ren luft er viktig, og jeg vil ta salen med på et lite tilbakeblikk: I 1951, mener jeg det var, opplevde man et særlig værphenomen over London, med et kjempestort høytrykk som gjorde at forurensning og smog ikke slapp ut. Dette medførte at over 12 000 mennesker omkom på grunn av smog og dårlig miljø.

Derfor er det bra at vi får på plass lavutslippssoner gjort på en fornuftig måte. Men jeg må også si at det er ting i det representantforslaget fra Venstre som jeg stusser ganske mye over. Man ber her om at det skal fremmes forslag om å gi kommunene myndighet til å innføre lokale miljøavgifter på oljefyrer. Jeg blir litt forundret over Venstres forslag, for partiet vet – både ut fra avtaleformen regjeringen har med Venstre, og ikke minst ut fra hva Stortinget, med støtte fra Venstre, allerede har vedtatt – at det skal innføres forbud mot fyring med fossil olje i husholdninger og i øvrige bygg innen 2020. Da kan man jo undres over hva som er det egentlige formålet med forslag nr. 3 fra Venstre, for det er ganske selvmotsigende i forhold til det som allerede er etablert politikk. Det heter seg at veien ofte blir til mens man går, men når man vet at vi er i 2015 i dag, og at forbudet skal tre i kraft i 2020, og i mellomtiden skal man overføre myndighet til kommunene for å pålegge avgifter, så forsvinner på mange måter den veien man går på.

Det er også slik at denne regjeringen har bevilget mer penger til Enova, for å tilby støtte til utfasing av bl.a. oljekjel for private husholdninger – for øvrig noe Venstre har vært med på å støtte. Det er heller ikke slik at flertallet i komiteen ikke er positive til å gi kommunene økt handlingsrom med hensyn til valg av virkemidler for å redusere den lokale forurensningen i byene. Flertallet støtter å gi kommunene hjemmel i vegtrafikkloven til å opprette lavutslippssoner.

Men så var det dette med innordningen av et slikt system, som man jo kan diskutere. På den ene siden er det viktig å gi kommunene mulighet til å innføre lokale klimatilak, men er det så gunstig og riktig å innføre tiltak som overfører beskatningsretten fra storting og stat til kommunene? Jeg tror ikke det. Dess friere kommunene står i en slik sak, vil det meget lett kunne føre til et langt mer fragmentert og lite oversiktlig avgiftsregelverk. Lokal fastsettelse av avgifter vil også frata Stortinget muligheter til å fastsette skatter og avgifter basert på felles prinsipper. Det er også klart at verken særavgiftsloven eller særavgiftsfor-skriften åpner for å delegere Stortingets beskatningsmyndighet for miljøavgifter på oljefyrer. Videre er det § 75 bokstav a i Grunnloven som sier at skatter og avgifter skal

vedtas av Stortinget for ett år av gangen, og at eventuelt lovarbeid på dette området vil kunne medføre en endring av Grunnloven.

Derfor er det vanskelig for Fremskrittspartiet å kunne være med og støtte Venstres opprinnelige forslag i saken.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [12:54:17]: Det er ingen tvil om at luftforurensningen i storbyene er et alvorlig helseproblem. Når det er sagt, har luftkvaliteten i Norge blitt bedre de siste 20 årene, ifølge miljøstatus.no. Lokal luftforurensning er likevel fortsatt et problem i flere byer, og nasjonale mål for lokal luftkvalitet ble ikke nådd i 2013.

Helserisikoen knyttet til lokal luftforurensning avhenger av hvor høy konsentrasjonen av de forurensende stoffene er, og hvor lenge vi blir utsatt for dem. Det er først og fremst barn, gravide, eldre og personer med underliggende sykdommer som astma, hjerte- og karsykdommer og luftveislidelser som er spesielt sårbare for luftforurensning.

I en rapport fra Statens vegvesen er det dokumentert at flere med hjerte- og lungeplager dør få dager etter at luftforurensningen i Oslo har vært ekstra høy. Og forskere har sammenliknet om lag 50 000 dødsfall i Oslo gjennom ti år. De har sammenliknet dødeligheten for folk over 50 år med nøyaktige data om lokal forurensning fra dag til dag i Oslo.

I Europa antar man at hver person mister gjennomsnittlig nærmere ett år av sitt liv som en følge av luftforurensning.

Norge har satt nasjonale mål om å redusere lokal luftforurensning, slik at helsa vår ikke skades. I dag overskrides de nasjonale målene i de fleste større byene og tettstedene i Norge. I Norge er det svevestøv og NO₂ som bidrar mest til lokal luftforurensning.

Vi har også juridisk bindende grenseverdier i forureningsforskriften. Svevestøvnivået har hatt en nedadgående trend, men grenseverdien ble overskredet både i Oslo, Stavanger, Drammen og Fredrikstad i 2013. For NO₂ brytes grenseverdien jevnlig i de største byene.

Til tross for at kommunen er forureningsmyndighet for lokal luftkvalitet, har vi sett at kommunene mangler nødvendige virkemidler for å ta tak i problemene. Særlig gjelder dette trafikale tiltak på de dagene forurensningen er verst.

Det er gjort grundig forskning som konkluderer med at et forbud mot bruk av dieselskjøretøy i perioder med dårlig luftkvalitet vil være et effektivt akuttiltak, jf. Oslo kommune, hvor et slikt vedtak er fattet av kommunen, men hvor Vegdirektoratet ikke fant grunnlag for å gjøre det samme for riksveiene. Erfaring viser dessverre at det kan være utfordrende å oppnå enighet om iverksettelse av et eventuelt forbud mot bruk av dieselskjøretøy i perioder med dårlig luftkvalitet.

For å oppnå gode resultater er det viktig med en helhetlig virkemiddelbruk og et godt samarbeid både lokalt, regionalt og sentralt. Det er viktig at nasjonale myndigheter legger til rette for at kommunene kan videreføre og intensivere arbeidet med å redusere luftforurensningen. Det er også viktig at kommunene gis nye virkemidler.

Vi stemmer derfor for forslagene om å gi kommunene hjemmel i vegtrafikkloven til å opprettholde lavutslippssoner. Vi stemmer også for å be regjeringa, på egnet måte,

fremme forslag til virkemidler som i storbyene kan begrense bilbruk på riksveiene i perioder der luftforurensningen er høy. Samtidig er det viktig at en eventuell hjemling av en slik rett innrettes på en måte som sikrer mobilitet og fremkommelighet for samfunnsviktig transport.

Marit Arnstad (Sp) [12:58:50]: Senterpartiet er opptatt av at storbyene har særlige problemer knyttet til luftforurensning, og at det er et alvorlig miljø- og helseproblem for svært mange. Derfor er det positivt at komiteen i dagens innstilling delvis er enig om en del vurderinger og tiltak, at det blir flertall for forslaget om begrenning av bilbruk, og at det gis nye hjemler til kommunene der.

Jeg har lyst til å understreke at i det forslaget som det blir flertall for som gjelder bilbruk, er en opptatt av at det må være en variasjon og en differensiering med tanke på hvilken type virkemidler en vil ta i bruk. Dette handler ikke bare om Oslo, det handler også om Stavanger, Bergen og Trondheim, og det kan være ulike virkemidler som er viktige i de ulike byene. I enkelte byer kan det være nødvendig å begrense bruken av dieselsbiler på enkelte dager, andre plasser er spørsmålet om rushtidsavgift, datokjøring og miljødifferensiering i bompengeringer like viktige eller viktigere virkemidler for å kunne oppnå redusert luftforurensning.

Så er det også viktig at muligheten til å begrense bilbruk må innrettes slik at en ikke gjør det vanskelig for den type samfunnsviktig transport som en har behov for, men at det er smidighet knyttet til det. Da tror jeg at et slikt forslag vil kunne fungere godt og bli godt forvaltet av de kommunene som det gjelder, rundt omkring i landet.

Men Senterpartiet mener også at på lengre sikt må en se for seg byer som ikke har biler som er drevet på fossilt brennstoff. På lengre sikt må en se for seg at byene rett og slett består av nullutslippskjøretøy. Der er det også mange tiltak som en kan diskutere etter hvert, som er interessante. Når Høyre, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet nå vil bygge ut E18 fra Lysaker og vestover, kunne en jo tenke seg at en der bygde vegen slik at en lagde egne felt for nullutslippskjøretøy inn til byen, og dermed favoriserte dem ytterligere i forhold til dagens situasjon. Det ville være en måte å oppmuntre til at en fikk byer som hadde en bilbruk som bare baserte seg på nullutslippsteknologi.

Senterpartiet er også med på forslaget som gjelder forbud mot fyring med fossil olje og spørsmålet om en lokal beskatning. Jeg erkjenner at det kan være prinsipielle betraktninger knyttet til det, men Senterpartiet ser positivt på at det også gis en hjemmel til myndighet for kommunene når det gjelder å innføre lokale miljøavgifter på oljefyrer.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Marit Arnstad (Sp) [13:02:25]: Jeg tar opp forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Venstre, SV og Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [13:02:49] (komiteens leder): Luftforurensningen i de store byene må ned, og må ned raskt, fordi situasjonen de siste årene faktisk er blitt verre – særlig gjennom avgiftsomleggingen i 2008 som økte antallet diesalbiler, og det er diesalbiler som er det store problemet – men også fordi vi fører en politikk der vi ønsker at flere skal bo sentralt i de store byene, med en variert bebyggelse, med barnefamilier. Da er det en forpliktelse at vi må sørge for at luftforurensningen går ned. Det gjelder den generelle luftforurensningen, den må ned over tid, men det gjelder også å senke forurensningen på de mest forurensede dagene, hvor den jo har den største negative effekten. Luftforurensningen er så ille at dette er helseskadelig, helseskadelig generelt, men på de mest forurensede dagene spesielt. Da er det riktig at vi fra statens side må komme med de langsiktige tiltakene. Vi må satse på kollektivtrafikk, vi må få gods over på bane, vi må ha forbud mot oljefyrer – et vedtak som for øvrig ble fattet nå sist her i Stortinget etter at dette forslaget ble lagt fram fra Venstres side. Vi må jobbe med landstrøm til båter, vi må ha fordeler for nullutslippskjøretøy og få den omleggingen som trengs der, og en rekke andre tiltak.

Fra lokale myndigheters side gjøres det mye i dag. Problemstillingen er erkjent, det er piggdekkavgift, det er bedre vasking av veier for å få ned svevestøvmengden, det er, som i Oslo, at man skal ha nullutslipp i kollektivtrafikken innen 2020, og man gjennomgår egen virksomhet, i denne byen også, hvor man fra i år skal ha nullutslippskjøretøy i hele sin virksomhet. Alt dette er langsiktige tiltak som må gjennomføres.

Forslaget har flere elementer, og noen av dem er Venstre veldig fornøyd med. Et forslag her om at man skal stille miljøkrav til drosjenæringen, er allerede vedtatt av Stortinget i vinter, og i en tidligere sak i vinter har vi også fått vedtak om at det skal være forbud mot oljefyr fra 2020. Men jeg må si at det har vært en lang frustrasjon lokalt over i hvor liten grad staten har vært villig til å komme med tiltak for å gjennomføre vedtaket fra klimaforliket når det gjelder oljefyr. Lokalt har viljen vært der, nasjonalt har den ikke vært der. Nå har vi endelig et nytt vedtak, som er på plass.

Vi får innføring av miljøsoner. Miljøsoner er også et langsiktig tiltak – vanlig i europeiske byer – som spesielt kan rettes inn for å få en renere varedistribusjon i byen, der du ikke har noen virkemidler per i dag.

Så er det det siste store forslaget, som gjelder forbud mot diesalbiler på de mest forurensede dagene. Nå er jo ikke dette et pålegg overfor lokale myndigheter, det er en mulighet for lokale myndigheter til å innføre dette. I Oslo er disse vedtakene allerede på plass – jeg la det selv fram som byråd, og det er bredt flertall i bystyret. Systemet er tilrettelagt. Det kunne ha vært innført for flere år siden, den eneste bremsen er at staten og Stortinget ikke har vært villige til og hatt det samme motet til å gjennomføre.

Det er tre kilder til luftforurensningen – de utgjør omtrent en tredjedel hver. Det er de private diesebilene, det er varedistribusjonen lokalt – den kan man ta tak i med miljø-

soner – og så er det gjennomkjøring av tungtransport. Der kan man ta tak gjennom å få mer over på bane. Det tar tid. Så lenge det ikke er på plass, må det også fra statens side tas større initiativ for å lage gode omkjøringsveier som kan brukes på de mest forurensede dagene.

Jeg tar opp våre to mindretallsforslag. Det ene går på å kunne innføre avgifter på oljefyr, det andre har en tydelig formulering på å gi kommunene hjemmel til å innføre forbud på de mest forurensede dagene, som jeg mener det er behov for. Så stemmer vi også for flertallsinnstillingen, som gir en noe mer utydelig hjemmel. Men da vil jeg påpeke at det er ekstremt viktig at regjeringen nå kommer med en sak etter dette vedtaket som gjør at byene kan komme i gang med tiltak allerede fra neste vinter. Nå har vi holdt på med denne diskusjonen i år etter år. Nå må byene få en mulighet til å bruke kraftfulle tiltak, så vi får ned forurensningen og også norske byer kan nå de målene som ligger der, også i de kravene som vi har opp mot EU.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ingunn Gjerstad (SV) [13:08:23]: Lufta er helsefarleg, men ho gjev òg dårleg hjerneutvikling.

Fredag den 13. mars las eg i vekevisa Dag og Tid om ein ny spansk studie frå Creal i Barcelona. Den skremde meg. Ein har undersøkt elevar ved 39 skular, og forskarane har funne at bylufta er endå farlegare enn vi har vist før. I denne salen har vi før peika på sjukdom og død som følgje av svevestøv, eksos og nitrogendioksid, NO₂ – særleg for folk som frå før har helseproblem, ved at dei får luftvegsplager, hjarte- og karsjukdomar. I studien frå Spania seier Jordi Sunyer, som leia studien, at han er forundra over det tydelege resultatet på skuleungane. Han kjenner ikkje til nokon studie som har teke for seg samanhangen mellom luftkvalitet og kognitiv utvikling så grundig som denne. Den viser at særleg dei ultrafine partiklane i lufta er mistenkte for å skada menneskehjernen. For spanske ungar betyr det at på skular med rein luft utviklar dei seg kognitivt mykje fortare og betre enn på skular med urein luft. Då kan vi tenkja litt på korleis byen vår ser ut, og kvar ein har dei dårlegaste og dei beste skuleresultata.

Eg vil òg rosa Venstre for å løfta saka. Dei siste månadene har vi fleire gonger lagt fram skremmande bakgrunnstal som viser kor viktig dette er. I 500 menneske årleg antar ein døyr i Noreg av forureining, samtidig som vi stadig får tal som viser at bilkøyninga aukar.

Då vi hadde komitéarbeid om dette for nokre månader sidan, fekk vi på besøk byråda i Oslo og i Bergen, som ynskte seg større handlingsrom frå oss. Då blir det veldig forstemmande at deira partivener i regjeringa ikkje vil vera med på å skaffa byane det handlingsrommet som dei ber om. Heller ikkje støttepartia er fullt ut med på alle forslaga som er lagde fram i denne saka.

No har vi fått synleggjort at Framstegspartiet har vanskelegast for støtta tiltak som gjev auka lokalt handlingsrom, men heller ikkje Høgre, Venstre og Kristeleg Folkeparti vil fullt ut koma sine lokale i møte.

Eg vil ta opp dei forslaga som SV har saman med andre, og som ikkje allereie er tekne opp.

Eg er glad for den einigheita vi har om det vi står saman om, men SV har gått inn for ei rekkje forslag som vi ikkje har fått fleirtal for. Vi har gått inn for restriksjonar på køyring av dieslbilar på dagar med dårleg luftkvalitet, miljødifferensierte bompengar, gjennomføra nedstenging av parkeringsplassar, innføra hurtigetablering av kollektivfelt og tilgjenge til å innføra lokale miljøavgifter. Eg håpar at vi snart kan ta desse problemstillingane like mykje på alvor som vi gjer når vi debatterer E18 og den type ting, for vi kveler byane våre. Vi må ha fleire tiltak. I denne samanhengen burde vi ha gjeve kommunane betre handlingsrom.

Presidenten: Representanten Ingunn Gjerstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Une Aina Bastholm (MDG) [13:12:12]: De siste ukene har jeg reist rundt i landet og møtt grønne liste-kandidater som stiller til valg ved høstens kommunevalg for å gjøre sine lokalsamfunn tryggere, mer inkluderende og mer miljøvennlige. De vedtakene vi gjør – og ikke gjør – her i dag, vil påvirke deres arbeid direkte og deres handlingsrom i det arbeidet de skal gjøre de neste fire årene. Derfor stiller også jeg meg i jubelkoret som roser Venstre for initiativet til denne saken – den er veldig viktig. Og det er veldig bra at Stortinget nå har brukt godt med tid på å vurdere hvilke virkemidler kommunene bør ha for å redusere klimagassutslipp og luftforurensning.

Vi i Miljøpartiet De Grønne er også glade for at regjeringen nå skal se på virkemidler for å begrense bilbruk på riksveiene når det er særlig høy luftforurensning. Dette bør prioriteres høyt, slik at vi slipper flere vinterdager hvor astmatikere og barn anmodes om å holde seg innendørs på grunn av farlig luft. Det er også bra at kommunene nå får anledning til å opprette lavutslippssoner, som er en enda mer langsiktig og preventiv ordning.

Stadig flere innser at vi har alt å tjene på å føre en grønnere bypolitikk der bilen får mindre plass i bybildet. Det handler om forurensning, ja, men det handler også om trivsel og areal, tryggere lokalmiljøer, større bevegelsesfrihet for syklistene og fotgjengere, byrom som inspirerer og inviterer til aktivitet. Det handler om mindre støy, mindre køer og bedre folkehelse. Så et ja til mindre forurensning og klimagassutslipp er også et ja til en bedre by.

Mange av dem som har hatt ordet før meg, er nok enig i dette, men vi i Miljøpartiet De Grønne savner at Stortinget virkelig tar konsekvensene av ønsket om en bærekraftig byutvikling.

Vi fatter noen gode vedtak her i dag, men flertallet stemmer faktisk nei til en rekke gode forslag fremmet av Miljøpartiet De Grønne, SV eller Venstre. Flertallet vil ikke tillate lokale avgifter som setter fart på utfasingen av oljefyr, eller muligheten til å nekte adgang for skip til å legge til om man ikke kan koble seg til landstrøm. Flertallet vil ikke iverksette begrensninger på den forurensende dieseltrafikken på riksveiene. Flertallet vil ikke gi kommunene flere virkemidler til å bygge ut ladestasjoner for el-

biler, og flertallet vil ikke hjelpe kommunene med å skaffe statistikk over klimagassutslippene lokalt.

I realiteten kaster Stortinget her bort en stor mulighet til å gi lokale folkevalgte flere verktøy for å teste løsninger og skape foregangsprosjekter som inspirerer til «det grønne skiftet», som nå har blitt dagligtale – verktøy som lar skiftet skje nedenifra. Og på samme tid bidrar det samme flertallet i transportkomiteen til mer biltrafikk, ikke mindre. At Arbeiderpartiet, Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet er ivrige tilhengere av å bygge ut E18 og øke biltrafikken inn mot Oslo, er et eksempel på dette.

Miljøpartiet De Grønne har gjort omvendte grep i vårt alternative statsbudsjett for 2015. For det første har vi valgt viktige kollektivprosjekter i og rundt byene, og også i distriktene, foran kapasitetsøkende veiprosjekter som fergefri E39 og ny E18.

For det andre øker vi bevilgningene til ladestasjonene kraftig, slik at det blir realistisk å fase ut fossilbilene.

For det tredje foreslår vi nye, øremerkede ressurser til klimakompetanse og god klimastyring lokalt, slik at kommunenes egne klimahandlingsplaner, som de er lovpålagt å ha, faktisk blir fulgt opp.

Vi i De Grønne mener også at staten må gi troverdige og riktige råd i helse- og miljøspørsmål, og vi har derfor i dag lagt fram det vi mener er et høyst nødvendig representantforslag om å senke grenseverdiene for svevestøv. Jeg håper det får en god behandling i komiteen.

Lokalsamfunnene er bærebjelkene i den grønne omstillingen vi nå skal inn i. Miljøpartiet De Grønne skal nå mangedoble antallet folkevalgte lokalt, så jeg kan varsle om at Stortinget snart kommer til å møte langt flere og langt mer høylytte krav om å gi kommunene flere virkemidler for å redusere forurensning i sine lokalsamfunn.

Jeg tar med det opp de fire gode forslagene som Miljøpartiet De Grønne er alene om i innstillingen.

Presidenten: Representanten Une Aina Bastholm har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Tine Sundtoft [13:16:54]: Dårlig luftkvalitet i byene våre medfører helsekonsekvenser for menneskene som oppholder seg der.

Veitrafikk er hovedkilden til overskridelsene av grenseverdiene for lokal luft. På sikt vil renere kjøretøy og økt satsing på kollektivtransport, sykkel og gange bidra til bedre luftkvalitet.

Luftkvaliteten har bedret seg de senere årene, bl.a. som følge av tiltak iverksatt i byene. Beregninger fra TØI viser at utslippene av NO₂ i Oslo-området med en naturlig utskifting av kjøretøyene vil kunne synke fra 2015, og at gjeldende grenseverdier for NO₂ kan nås innen en tiårsperiode.

Likevel er luftkvaliteten i byene en utfordring som har helsemessige konsekvenser her og nå.

Kommunene er forurensningsmyndighet for lokal luftkvalitet. Staten har en viktig rolle i å tilrettelegge for at kommunene og andre anleggseiere har tilstrekkelige virkemidler.

Det er de senere år åpnet for virkemidler som kjøprising,

høyere bompenger på dager med høy luftforurensning, miljøfartsgrense, datokjøring og piggdekkgebyr. Likevel etterlyser en rekke kommuner mer målrettede virkemidler.

Dette er en sak også ESA er opptatt av. 11. februar i år stevnet ESA Norge inn for EFTA-domstolen for brudd på luftkvalitetsdirektivet.

Regjeringen har derfor satt i gang et arbeid med å innføre ytterligere virkemidler for å bedre luftkvaliteten. Samferdselsdepartementet vil nå, i tråd med komiteens tilrådning, sammen med andre berørte departementer sette i gang et lovarbeid slik at det kan etableres lavutslippsoner i kommuner som ønsker det. Berørte kommuner vil konsulteres i arbeidet.

Det arbeides også videre med å legge til rette for miljødifferensiering gjennom AutoPASS-systemet. Samferdselsdepartementet utreder kostnader og mulige løsninger sammen med berørte departementer. På bakgrunn av utredningen vil regjeringen ta endelig stilling til spørsmålet om å benytte AutoPASS-systemet til miljødifferensiering.

Regjeringen vil i tillegg vurdere mulighetene for gratis kollektivtrafikk på dager med høy luftforurensning.

Bergen kommune har etterlyst muligheten til å avvise skip i havn på dager med dårlig luftkvalitet. Dette reiser komplekse juridiske spørsmål, og Lovavdelingen vil derfor konsulteres her.

Dieselforbud er et effektivt tiltak for å redusere NO₂-utslipp i en akutsituasjon. Men det er praktiske utfordringer knyttet til å innføre dieselforbud, og regjeringen har derfor ikke foreslått å innføre dieselforbud på riks- og fylkesvei i Oslo nå. Jeg merker meg at komiteen heller ikke har fremmet et slikt forslag.

Komiteen fremmer imidlertid forslag til vedtak som går ut på at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med forslag til virkemidler som i storbyene kan begrense bilbruk på riksveiene i perioder der luftforurensningen er høy.

Samferdselsdepartementet vil vurdere mulighetene for å differensiere et eventuelt dieselforbud slik at det primært rettes mot personbiler utenfor næringsvirksomhet.

Når det gjelder forslaget til vedtak om å gi kommunene myndighet til å innføre lokale miljøavgifter på oljefyrer, viser jeg til at det gjennom klimaforliket er enighet om å fase ut fyring med fossil olje i husholdninger og til grunnlast i øvrige bygg fram mot 2020. Regjeringen arbeider nå med å utforme et forbud som skal gjelde fra 2020, slik Stortinget har bedt om. Regjeringen har utvidet og endret Enovas tilskuddsordning for enøktiltak i husholdninger. Dette vil gjøre det lettere for husholdningene å legge om til fornybar energi.

Å gi kommunene myndighet til å innføre lokale miljøavgifter på oljefyring forutsetter omfattende utredninger. Jeg mener det viktigste vi kan gjøre nå, er å få på plass det nasjonale forbudet mot fyring med fossil olje.

Jeg er positiv til at kommunene også tar egne initiativ til å fase ut fyring med fossil olje. Det kan bidra til at utfasingen går raskere.

Bedre lokal luft er et viktig tema som regjeringen fortsatt vil ha oppmerksomhet på i tiden framover.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Ola Elvestuen (V) [13:22:06]: Takk for innlegget – vel og bra med mange langsiktige tiltak. Det er også veldig bra at man gir kommunene hjemler, enten det er høyere priser i bomringen på forurensede dager, datokjøring, miljødifferensiering eller køprising. Problemet med dette er imidlertid at det ikke hjelper på de mest forurensede dagene. Skal man ha ned forurensningen på de mest forurensede dagene, må man gå direkte på kilden, og kilden er diesel. Det vil si omkjøring og personbiler og dieseler. Da blir mitt spørsmål: Med det vedtaket vi nå fatter, vil statsråden også utrede tiltak som faktisk kan gjøre at vi kommer under de forurensningsnivåene som vi må, også med begrensning av dieseler, før vi kommer til neste vinter?

Statsråd Tine Sundtoft [13:23:04]: Som jeg har sagt i tidligere debatter vi har hatt om denne problemstillingen, har kommunene en del virkemidler de kan bruke som de kan ta i bruk i enda større grad enn de gjør nå. Jeg synes det er veldig bra at vi nå har en god dialog mellom kommunene og staten på at vi må ha flere virkemidler i verktøykassen. Vi vet at dieselforbud er et effektivt tiltak for å redusere NO₂-utslipp i en akutt situasjon, men Statens vegvesen har imidlertid vurdert at konsekvensene av et slikt forbud på statlig vei i Oslo vil være uforholdsmessig store. Men jeg merket meg at komiteen ber regjeringen utrede virkemidler som storbyene trenger for å begrense bilbruken på riksveiene i perioder der luftforurensningen er høy.

Ola Elvestuen (V) [13:24:01]: Det refereres til Statens vegvesens vurdering, for Statens vegvesen har gjort en vurdering når det gjelder mulighetene for omkjøring. Dette gjelder i Oslo. De har også problematisert hvordan bilene som kjører på ferjene, skal komme seg ut av byen. Begge deler mener jeg kan håndteres. Det ene er omkjøring. Da er det noen tiltak rundt skoler og for bilene på ferjene. Det kan håndteres. Men det Statens vegvesen ikke har gjort, og som heller ingen andre har gjort, er å vurdere helsekonsekvensene av å la være å komme med kraftfulle tiltak og kostnadene ved å la være å komme med kraftfulle tiltak. Da blir mitt spørsmål igjen: Vil vi få de nødvendige utredninger sånn at Stortinget nå kan vedta at byene kan innføre forbud mot dieseler på de mest forurensede dagene – som er det eneste som kan hjelpe – selv om det også er viktig å si at dette er tiltak som ingen egentlig ønsker å benytte seg av, fordi det er langsiktige tiltak som skal hjelpe?

Statsråd Tine Sundtoft [13:25:09]: Regjeringen har merket seg de ønskene som Oslo kommune har kommet med, og som jeg sa, merker vi oss selvfølgelig det komiteen ber oss om å gjøre. Det skal vi nå utrede. Men det er ganske komplisert å sette et dieselforbud, og som jeg sa i mitt innlegg, må det utredes noe mer, også det å skille mellom personbiler til ordinær kjøring og personbiler til næringskjøring. Så her er det mer som kan gjøres for å begrense de utfordringene som vi har ved for mange dieseler på enkelte dager.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Sak nr. 6 [13:26:01]

Interpellasjon fra representanten Per Rune Henriksen til klima- og miljøministeren:

«Norge har klare ambisjoner i avfallspolitikken om at avfallsmengden skal reduseres, ombruk av gjenstander, materialgjenvinning og energitnyttelse av avfall. Offentlig avfallsbehandling er ryggraden i den norske avfallsbransjen, men det er også sterke innslag av markedsmechanismer og private aktører. Offentlige avfallsaktører har uttrykt sterk bekymring for sine rammevilkår etter at ny forskrift om forholdsmessig kostnadsfordeling har blitt innført, og svært mange reagerer på at store mengder avfall blir transportert tvers over landet til svenske forbrenningsanlegg. Det blir hevdet at dette vanskeliggjør utviklingen av tjenlige og miljøvennlige løsninger lokalt. Ny kostnadsfordeling og avfallseksport kommer som resultat av at avfall har blitt en markedsvare og at markedets behov går foran samfunnets behov.

Hva vil statsråden gjøre for å hindre at markedet blir en herre i avfallspolitikken i stedet for en tjener?»

Per Rune Henriksen (A) [13:27:15]: I slutten av mai åpner Hordamuseet en utstilling om avfallsbehandling. I 1881 fikk Bergen by Skandinavias første kommunale renovasjonsvesen. Det som skjedde da, var at avfall ble samlet inn på en organisert måte i kommunal regi. Det ble bygget en pudretfabrikk som gjenvant avfallet til gjødsel, som så ble solgt. Dette var god butikk i mange tiår fram til kunstgjødselen gjorde sitt inntog i markedet. Poenget er at vi fikk en løsning på et tiltagende avfallsproblem, som ga godt miljø, godt helsevern, og som ga inntekter. Med andre ord: Markedet tjente samfunnet.

Mye har endret seg siden den gang. Avfallet har endret karakter. Vi er blitt flere mennesker, og vi har mer avfall per innbygger. Avfallsgjenvinning er et mål, enten det går til energigjenvinning eller til materialgjenvinning, som er det mest ønskelige. Det er en felles strategi – felles målsetting – i norsk politikk. Deponi har blitt forbudt. Gjenvinning er regelen.

Det er mange kommuner som har tatt dette på alvor. Noen har investert i energigjenvinningsanlegg og fjernvarme. Befolkningsvekst og forventet økning av avfallsmengde som kommunene er pliktige til å håndtere, har gjort det nødvendig med overkapasitet, som har blitt budt ut i markedet. Det er to forhold som fører til at disse kommunene som har tatt det ansvaret, nå sliter. Det ene er konkurranse fra Sverige, det andre er den nye forskriften for kostnadsberegning.

Sverige har hatt fjernvarme og energigjenvinning i 60 år. Mange av anleggene som drives der, er nedskrevet og kan kjøres med svært lave kostnader. Sverige har nå en massiv overkapasitet på forbrenningssiden. De kan forbrenne 2 millioner tonn mer avfall i året enn de produserer selv. Det fører til at svenske avfallsforbrenningsanlegg blir prissettende i det europeiske markedet. Norge eksporterer 450 000 tonn avfall til Sverige. Det er tusenvis av trailerlass. Det er dårlig miljøpolitikk, og det belaster kommunale energigjenvinningsanlegg fordi det er ingen som kan konkurrere med de svenske prisene.

Det andre forholdet er en ny forskrift om kostnadsfordeling, som kom etter at ESA slo fast at gammelt regelverk ikke i tilstrekkelig grad hindrer krysssubsidiering mellom det som er en offentlig pålagt oppgave, som finansieres ved avgift, og det som er en konkurrerende virksomhet, ved at man går inn og bruker ledig kapasitet.

Så blir det vedtatt en ny forskrift der den strengest mulige tolkningen av EU/EØS-retten ble lagt til grunn. Dette gir som resultat at kommunale forbrenningsanlegg ikke har mulighet til å konkurrere om avfall, og dermed heller ikke kan ta i bruk ledig restkapasitet. Dette i sin tur får tydelige virkninger. I Bergen måtte BIR legge vekk planer om å bygge et biobrenselanlegg som skulle erstatte oljefyrt fjernvarme i en av de største bydelene, Loddefjord, i Bergen.

Oljefyringen fortsetter, flisene blir brent i forbrenningsanlegget i Rådalen for å sikre volum til dette, og jeg tror at vi skal alle kunne være enige om at det er en svært dårlig miljøpolitikk og svært dårlig klimapolitikk, ikke minst i lys av debatten som gikk før denne saken.

BIR har videre varslet at renovasjonsavgiften kan måtte økes sterkt for å kompensere for bortfall av inntekt fra bruk av ledig restkapasitet. Det er ikke bare det at man får bortfall av en inntekt, man må fyre i disse energigjenvinningsanleggene for å opprettholde sine forpliktelser til levering av varme. Det betyr at man må ta andre ting i bruk enn avfall for å skape den varmen som kommer.

Vinneren i denne situasjonen er transportselskap, som tjener gode penger på transport av 450 000 tonn avfall i året, og svenske nedbetalte anlegg, som med overkapasitet på 2 millioner tonn er i stand til å være prissettende, og som kan sette prisen ut fra sine behov for avkastning.

Det behøver ikke å være slik. Norge kan, slik som i Danmark og Storbritannia, få en form for begrensninger på avfallseksporten, sågar et forbud slik man har i Danmark. Dette vil forbedre rammebetingelsene for en framtidrettet avfallspolitik i kommunene. Det vil fjerne flere hundre tusen tonn avfall fra veinettet, og det vil være i tråd med EUs politikk om at avfallet skal behandles nærmest der det oppstår. Vi kan også bruke det handlingsrommet som ligger i EU/EØS-regelverket, til å få en fornuftig kostnadsfordeling som kan gi en fornuftig utnyttelse av ledig restkapasitet i norske forbrenningsanlegg.

Men vi gjør det ikke. Vi bruker ikke disse mulighetene som vi har, til å få kjøtt på beina i vår avfallsstrategi. Resultatet er en politikk som er dårlig for miljøet, som er dyr for innbyggerne og mer lukrativ for private markedsaktører i Norge og forbrenningsanlegg i Sverige.

Når det gjelder Sverige, er det litt interessant å merke seg at det for bare noen dager siden var en debatt i den svenske riksdagen hvor det kommer klart og tydelig fram at svenske politikere også er skeptiske til situasjonen. Det er et ønske i Sverige om at deres overkapasitet skal brukes til å erstatte deponering av avfall i Europa, ikke til å utkonkurrere energigjenvinning i Norge. Kanskje blir det sånn at det blir svenske miljøpolitikere som må redde vår miljøpolitikk?

Arbeiderpartiet mener at markedskreftene kan være en nyttig tjener i samfunnsbyggingen. I dette sakskomplekset ser det ut til at avfallspolitikken blir markedets tjener og

ikke omvendt. Er det slik at vi må sette vår lit til svensk miljøpolitikk for at dette skal rette seg, eller vil klima- og miljøvernministeren ta grep, slik at vi finner tilbake til de gode rammene for avfallspolitikken slik den ble ført i Bergen for over 130 år siden. Vi løser et problem, vi skaper et bedre miljø – vi gjør det – og vi tjener penger på det.

Statsråd Tine Sundtoft [13:34:50]: Det norske systemet for avfallshåndtering har som hovedmål å sikre at avfall tas hånd om, slik at det blir til minst mulig skade og ulempe for mennesker og miljø. Kostnadene til avfallsbehandling skal dekkes av den ansvarlige for avfallet. Avfallspolitikken skal også bygge opp under regjeringens miljømål.

Det er viktig å utnytte ressursene på best mulig måte ved å redusere avfallsmengden og stimulere til ombruk og materialgjenvinning. Materialgjenvinning og energiutnyttelse av avfall bidrar også til at det brukes mindre råvarer, og at utslippene ved framstilling og bruk av råvarer reduseres. Ved utforming av regelverk i EU er nettopp ressursutnyttelse og ressurstilgang sentrale moment. Både i Norge og i EU er det et klart ønske om å redusere bruken av deponi og at avfall som kan materialgjenvinnes, ikke går til energigjenvinning eller deponi.

Mye av avfallet har gått fra å være et problem til å bli en etterspurt ressurs. Gjennom bruk av restavfall til fjernvarme og andre energiformål reduseres avhengigheten av fossil energi. Matavfallet vårt kan brukes som råvare i biogassproduksjon. Det er god ressursutnyttelse. Regjeringen har utarbeidet en biogasstrategi for å kutte klimautslipp, og matavfall er ett av flere mulige råstoff. Miljødirektoratet skal utrede krav om utsortering av våtorganisk avfall til nettopp dette formålet.

Kommunen har, som interpellanten viser til, en sentral rolle i avfallssektoren. Det er en kjerneoppgave for kommunen å sørge for innsamling av husholdningsavfall. Kommunen skal også sørge for at avfallet blir håndtert på en god måte.

I tråd med det såkalte selvkostprinsippet skal kommunene fastsette et avfallsgebyr som dekker kostnadene for innsamling og håndtering av avfallet. Kommunene kan velge selv å samle inn avfallet eller sette dette ut på anbud. Kommunene velger også om de ønsker å behandle avfallet selv eller sette ut også denne oppgaven. Det sentrale er altså at avfallet blir behandlet på en god måte – ikke hvem som behandler det.

Næringslivet har selv ansvar for å sikre forsvarlig håndtering av næringsavfall. Det er etablert løsninger for dette. En kommune som tilbyr behandlingstjenester for næringsavfall og for andre kommuners avfall, er en markedsvare. Da må kommunen konkurrere på like vilkår i det markedet.

Når kommuner og kommunale avfallsselskap velger å behandle næringsavfall og husholdningsavfall fra andre kommuner, blir det derfor behov for å fordele felleskostnader slik at kryssubsidiering unngås.

Kryssubsidiering mellom kommunens lovpålagte håndtering av husholdningsavfall og kommunens håndtering av avfall i markedet er forbudt etter både foruren-

ningsloven og konkurranseregelverket. Dette la departementet til grunn i prosessen fram mot forskriften om fastsetting av avfallsgebyr. Forskriften stadfester og presiserer gjeldende regelverk. Det har heller ikke tidligere vært adgang til å dekke kostnader som er forbundet med kommunens håndtering av avfall i markedet, gjennom avfallsgebyret husholdningene betaler.

Avfallsgebyret skal dekke kostnader som er forbundet med kommunens avfallssektor. Det følger også av forureningsloven at inntekter fra behandling av avfall i markedet ikke kan brukes til å redusere avfallsgebyret. Den nylig vedtatte endringen i forureningsforskriften understreker også denne siden av selvkostprinsippet. Det medfører at innbyggerne betaler fullt ut for håndteringen av avfallet innbyggerne selv genererer. Dette skal redusere avfallsmengden og sikre mer materialgjenvinning og mer samfunnsøkonomisk avfallshåndtering.

Kommunene har en sentral rolle i avfallssektoren. Mange kommuner er også tidlig ute med å ta i bruk nye løsninger. Presiseringen av hvordan avfallsgebyret skal fastsettes, skal ikke være til hinder for at kommunene fortsatt kan ivareta sitt ansvar på en god måte.

I et europeisk marked importeres og eksporteres avfall til materialgjenvinning, energiutnyttelse og sluttbehandling gjennom flere ulike avfallsstrømmer.

Interpellanten viser til at de offentlige avfallsaktørene har uttrykt bekymring for at rammevilkårene gjør det vanskelig å utvikle tjenlige og miljøvennlige løsninger lokalt. Denne bekymringen omfatter eksport av avfall til svenske forbrenningsanlegg.

Eksport av avfall til Sverige er ikke noe nytt fenomen, og det importeres jo også avfall til Norge. Selv om lokale løsninger er positive, er det ikke så langt dokumentert noen klar miljønytte forbundet med å hindre eksport av avfall. Norge er et langstrakt land, og det er ikke sikkert at et nasjonalt anlegg vil ligge nærmest. Det er jo også slik at kommunene står fritt til å velge hvor de ønsker at avfallet skal behandles, og det kan medføre en merkostnad for enkelte kommuner å måtte levere avfall lokalt.

Dette er likevel et tema jeg har ønsket å få belyst nærmere, og jeg har derfor gitt Miljødirektoratet i oppgave å beskrive og vurdere regelverk knyttet til å begrense transport av avfall til behandling, herunder EUs såkalte nærhetsprinsipp.

Et siste spørsmål som ofte kommer opp når det er snakk om kommunens rolle i det konkurransutsatte avfallsmarkedet, er muligheten kommunen har til å tildele langsiktige kontrakter, også kalt enerett, til egne avfallsselskap.

Denne tilgangen på avfall kan gi grunnlag for langsiktige investeringer. Den kan også gi ulik konkurranse for aktører som ikke har den samme stabile kilden til råstoff eller ressurser. Det er mange ulike aktører og interesser på dette området og mange synspunkt på dette spørsmålet. Jeg har derfor bedt Miljødirektoratet vurdere betydningen av tildeling av enerett som et virkemiddel for å nå målene i avfallspolitikken. Direktoratet skal videre vurdere om dagens regelverk og praktiseringen av det fremmer utvikling av avfallsbehandling i tråd med de avfallspolitiske målene. De skal vurdere om det bidrar til gode og kostnadsef-

fektive behandlingsløsninger for husholdningsavfall, og de skal belyse en eventuell sammenheng mellom avfallsbehandling og produksjon av andre tjenester/produkter, som biogass og fjernvarme.

Avfallsfeltet er bredt og har mange aktører. Det er mange interesser og hensyn. Avfallsfeltet er også stadig i utvikling. Mens avfall før var et problem som måtte løses, er vi nå opptatt av å utnytte ressursene i avfallet best mulig. Avfallspolitikken skal sikre rammebetingelser som gir et godt resultat for mennesker og miljø. Det vil ligge til grunn for utviklingen videre.

Per Rune Henriksen (A) [13:43:14]: Statsrådets innlegg tyder på at det i hvert fall er en bevegelse, i den forstand at man har bedt om å få utredninger for å se på situasjonen. Dette er en situasjon som bekymrer svært mange i kommunene rundt omkring, særlig de som har tatt på alvor sine forpliktelser om å følge opp en avfallsstrategi hvor det handler om å gjenvinne avfall, ikke å frakte det ut av kommunen for å bli kvitt det. Det kan gjøres på en svært kostnadseffektiv måte – som jeg har sagt – når vi har en overkapasitet på to millioner tonn i året i nabolandet, og en transportbransje som er ivrig etter å få oppdrag. Derfor kan begrepet «gode og kostnadseffektive løsninger» bli ganske motsetningsfylt. Det som kan være godt i det lange løp for samfunnet og for miljøet, er ikke nødvendigvis det som framstår som det mest kostnadseffektive, når det kostnadseffektive medfører store belastninger på miljøet, som ikke blir priset inn i dette.

Det er en avfallsstrøm i Europa, som statsråden peker på. Det dreier seg om sortert avfall. Det kan jo også sies at vi importerer avfall også til Norge, bl.a. for å kompensere for avfall som sendes til Sverige. Noe må vi fyre i ovnene med, og sortert avfall fra Storbritannia blir også importert til Norge. Av det som blir sendt til Sverige, er det – har jeg fått vite – problemer med sorteringsgraden, noe som svenske miljømyndigheter har påpekt flere ganger, og som det bør ses på, for dersom det stemmer, er det også et brudd på forutsetningene for denne typen eksport.

Statsråden pekte, helt riktig, på at det å ha et godt energigjenvinningssystem for avfall kan bidra til at bruk av fossil energi reduseres. Det er nettopp det som er tilfellet i Loddefjord, Bergen, som jeg påpekte i mitt innlegg. Med disse nye reglene for kostnadsfordeling – med den fortolkningen av EU/EØS-regelverket som regjeringen har lagt opp til – er den enkle og greie konsekvensen at det ikke blir noe treflisanlegg i Loddefjord. Man fortsetter med oljefyring i Loddefjord. Det er ikke god miljøpolitikk, etter mine begreper. Heller ikke er det god klimapolitikk. Det er ikke framtidsrettet, og det gir ikke muligheten til å føre en god avfallspolitik i kommunen.

Statsråd Tine Sundtoft [13:46:27]: Avfallsfeltet er bredt og har mange aktører. Det er også et område i utvikling. Nå har jeg beskrevet norsk avfallspolitik og de spørsmålene som Miljødirektoratet nå vurderer og utreder. Poenget er at avfallspolitikken skal sikre et rammeverk som gir et godt resultat for miljøet, og det vil ligge til grunn for utviklingen videre. Vårt utgangspunkt har vært

at krysssubsidiering mellom kommunens lovpålagte håndtering av husholdningsavfall og håndteringen av avfall i markedet var forbudt også før forskriftsendringen. Når kostnader fordeles i samsvar med forskriften, vil en sikre rettferdig konkurranse i markedet for næringsavfall samt sikre etterlevelse av prinsippene om selvkost og «forurenser betaler».

Så er det en problemstilling rundt transport av avfall for behandling, og vi vet at vi både eksporterer og importerer. Derfor har jeg, som sagt, bedt om mer informasjon om det temaet, og derfor har Miljødirektoratet fått i oppdrag å vurdere regelverket rundt transport og det såkalte nærhetsprinsippet.

Det er viktig at kommunenes tilgang på avfall kan gi grunnlag for langsiktige investeringer, men vi vet også at det kan gi ulik konkurranse for aktører som ikke har den samme stabile kilden til råstoff eller ressurser. Debatten viser at det er mange ulike aktører og interesser på området, og det er også mange synspunkter på spørsmålet. Derfor har jeg bedt Miljødirektoratet vurdere betydningen av tildeling av enerett som et virkemiddel for å nå målene i avfallspolitikken. Når vi nå vet hvordan avfall er blitt en ressurs, er det viktig at vi også ser på en eventuell sammenheng mellom avfallsbehandling og produksjon av andre tjenester og produkter, som biogass og fjernvarme. Jeg synes denne debatten viser hvor komplisert dette nå er blitt, og at det er viktig at vi tar alle mulige vurderinger med i avfallspolitikken. Derfor har vi bedt om mer utredning av noen av disse spørsmålene.

Oskar J. Grimstad (FrP) [13:49:25]: Takk til interpellanten som tar opp eit viktig tema.

Noreg har, som interpellanten skriv, klare ambisjoner i avfallspolitikken om at avfallsmengda skal reduserast, om ombruk av gjenstandar, om materialgjenvinning og om energiutnytting av avfall. Offentleg avfallsbehandling er ryggrada i den norske avfallsbransjen, men det er også sterke innslag av marknadsmekanismar og private aktørar – ja, og det er bra. Avfallet har gått frå å vere ei belastning til å bli ein ressurs som er etterspurd, og det skal vi vere glade for, slik også statsråd Sundtoft er inne på.

Vidare skriv interpellanten at offentlege avfallsaktørar har uttrykt sterk bekymring for sine rammevilkår etter at ny forskrift om forholdsmessig kostnadsfordeling har blitt innført, og svært mange reagerer på at store mengder avfall blir transporterte tvers over landet til svenske forbrenningsanlegg. Det blir hevda at dette vanskeleggjer utvikling av tenlege og miljøvenlege løysingar lokalt. Ny kostnadsfordeling og avfallssekspport kjem som resultat av at avfall har blitt ei marknadsvare, og at marknadens behov går føre samfunnets behov.

Kva er så samfunnets behov i denne samanhengen? Jo, etter årtusenskiftet blei det investert i forbrenningsanlegg med store offentlege bidrag, bl.a. frå Enova, i milliardklassen samtidig som ein hadde ei forbrenningsavgift som var svært skadeleg for avfallsbransjen nasjonalt. Det blei altså billigare å eksportere avfallet framfor å brenne det innanlands i dei nye forbrenningsanlegga, eller fjernvarmeanlegga.

Forbrenningsavgifta på norsk avfall gjorde at det blei inngått mangeårige avtalar med svenske forbrenningsanlegg, og dette førte til at dei aller fleste forbrenningsanlegga her i Noreg gjekk for halv maskin, og ein hadde store problem med å dekkje investeringskostnadene.

I årsskiftet 2009/2010 tok den gongen opposisjonen – ved Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre – sine talspersonar opp problemet og viste til at det årleg blir transportert 20 000 trailerlass med avfall til forbrenning i svenske anlegg med følgjer for norske forbrenningsanlegg – 450 000 tonn. Dette er både dårleg miljøpolitikk og dårleg forvaltning av skattebetalarane sine pengar, var argumentet den gongen. Vidare argumenterte ein med at det er meiningslaust når den raud-grøne regjeringa på den eine sida brukar milliardar av skattebetalarane sine pengar i investeringstilskot til bygging av fjernvarmeanlegg i Noreg basert på forbrenning av avfall, og på den andre sida opprettheld ei særnorsk avgift som gjer at avfallet i staden endar opp i svenske anlegg. Først i oktober 2010 blei avgifta tatt bort for å sikre lik konkurranse mellom svenske og norske forbrenningsanlegg, men som nemnt var det altfor seint, fordi det var inngått mangeårige avtalar om eksport av avfall til Sverige.

Så hovudansvaret for at vi framleis eksporterer 450 000 tonn avfall, ligg faktisk hos den raud-grøne regjeringa, som var veldig sein med å fjerne denne avgifta som gjorde at det lønte seg eksportere til Sverige. Så fråskrivninga av ansvaret for dette er mildt sagt oppsiktsvekkjande.

Interpellanten, representanten Henriksen, spør vidare kva statsråden vil gjere for å hindre at marknaden blir ein herre i avfallspolitikken i staden for ein tenar. Eit godt samspel mellom det offentlege og næringsaktørane i avfallsbransjen er den beste løysinga for ei kostnadseffektiv og miljømessig god handtering av det norske avfallet, basert på ein politikk som ikkje fører til at det løner seg å køyre avfall frå Vestlandet og heilt til mottaksstasjonar i våre naboland.

Denne regjeringa har også fjerna deponiavgifta, fordi heller ikkje den var hensiktsmessig, for den blei oppfatta som byråkratisk og rett og slett lite eigna i miljøransamanheng.

Vidare har statsråden vist til utgreiinga som no er i gang, og som vil gjere at når det gjeld avfallspolitikken, kan ein sjå lyst på framtida, i motsetnad til det ein har gjort no over svært lang tid.

Eirik Milde (H) [13:53:46]: Jeg vil takke interpellanten for å ta opp en interessant og aktuell problemstilling. Som interpellanten selv beskriver, er det mange som stusser over nytteverdien, ikke minst når det gjelder miljøpåvirkning, av at avfall fraktes mellom ulike land før det behandles.

Vi må ta inn over oss at utviklingen av avfallshåndtering har endret seg betydelig de siste årene. Tidligere var avfall et problem som gjerne ble løst gjennom å deponere det i den enkelte kommune på mer eller mindre egnede områder. Dette skapte igjen sigevannsproblemer og lukt, og man begynte i stedet å sortere ut avfallsfraksjoner til gjenvinning. Gjennom denne utviklingen fikk innbygger-

ne mulighet til å bidra aktivt i miljøarbeidet ved å sortere husholdningsavfallet sitt. Materialgjenvinning og burning av restavfall er logisk og enkelt å forstå viktigheten av.

Med denne utviklingen har avfall gått fra å være et problem til å bli en ressurs og en handelsvare. Matavfall er et godt eksempel på dette. I min hjemkommune benyttes man i mange år matavfallet til å produsere jord. Andre bruksområder kan være produksjon av biogass, noe regjeringen har tatt tak i gjennom utarbeidelse av en egen biogasstrategi.

Kommunene har en sentral rolle i behandlingen av avfall. De skal sørge for innsamling av husholdningsavfallet og fastsetter et gebyr som skal dekke innsamling og håndtering. Håndteringen kan skje i egen regi eller settes ut på anbud. Gebyrene skal fastsettes etter selvkostprinsippet: innbyggerne skal betale for det avfallet de selv genererer – et riktig og godt prinsipp. Utfordringene oppstår når kommunale avfallsanlegg også mottar avfall fra næringsliv og/eller andre kommuner og på den måten blir en markedsaktør. Krysssubsidiering mellom håndtering av eget avfall og avfall mottatt fra andre, er ulovlig og dekkes opp av forskriften om fastsetting av avfallsgebyr.

Interpellanten har reist flere problemstillinger, og jeg er svært fornøyd med at statsråden i sitt svar har uttrykt ønske om å gå dypere inn i noen av disse. Miljødirektoratet får nå i oppgave å vurdere regelverk for å begrense transport av avfall til behandling, med bakgrunn i EUs nærhetsprinsipp. De skal også vurdere om tildeling av enerett til egne avfallsselskap er et egnet virkemiddel for å oppnå avfallspolitiske målsettinger.

En gjennomgang av hva som er god og kostnadseffektiv behandling av husholdningsavfall, er viktig, både for miljøet og for innbyggernes vilje til å bidra med sortering.

Ola Elvestuen (V) [13:56:43]: Jeg vil takke representanten Per Rune Henriksen for å ta opp problemstillingen, som er veldig aktuell, og som det er nødvendig at vi går inn i.

Nå er det ikke noe nytt at sortert avfall sendes til Sverige – sånn har det vært i lang tid – og heller ikke nødvendigvis et problem dersom dette virkelig er restavfall og sorteringen har vært god. Det som er problemet akkurat nå, er om den forskriftsendringen som Miljødirektoratet har foretatt, forsterker denne tendensen at det sendes til Sverige, og gjør det vanskeligere for lokale myndigheter i Norge å etablere helhetlige, kretsløpsbaserte avfallssystemer, der man sorterer og bruker restavfallet i et fjernvarmeanlegg, og, som her i Oslo, hvor man har hatt en omfattende investering i et biogassanlegg – som er det nye tilskuddet – produserer biogass og selvfølgelig bruker restavfallet derfra i landbruket.

Det vi trenger, er ikke å ikke ha et marked. Vi skal ha et velfungerende marked, men det velfungerende markedet må være innrettet mot de målene vi setter oss, og ikke være et hinder. Målet i avfallspolitikken må hele tiden være at vi i størst mulig grad tar hånd om avfallet, slik at de negative virkningene blir så små som mulig, og slik at vi utnytter de positive sidene ved ressursen avfall så godt som mulig, og

at vi tillater at lokale myndigheter fortsatt kan ta initiativ og drive denne politikken framover uten at de hindres av en endring i en forskrift. Det tror jeg kanskje også er utilsiktet.

Det er ingen som stiller spørsmål ved selvkostprinsippet. Det er heller ingen som stiller spørsmål ved at det skal være forbudt med kryssubsidiering. Spørsmålet er om det nå er blitt vanskeligere enn det var tidligere å opprettholde de lokale systemene. Det er ganske stor variasjon i hvordan EUs regelverk, som vi jo er bundet av gjennom EØS-avtalen, anvendes i de ulike landene. Og det gis ganske stor selvstendighet til hvert enkelt land med tanke på hvordan man kan implementere regelverket. Det beste eksemplet på den variasjonen er våre to naboland – Sverige, som har stor overkapasitet og ingen begrensninger verken på import eller eksport av avfall, og Finland, som i veldig stor grad benytter seg av nærhetsprinsippet og prioriterer behandling av avfall – i Finland – på en helt annen måte. Begge deler ligger innenfor det samme EØS-regelverket.

Sånn sett tror jeg det er helt riktig, det statsråden nå varsler, nemlig at Miljødirektoratet må gjennomgå situasjonen, lære av erfaringen fra den forskriftsendringen som nå er kommet, og komme tilbake med enten forslag, dersom det er nødvendig, eller forsikringer, om det er det som er nødvendig, om hvordan dette kan ivaretas, slik at vi oppnår målene våre i avfallspolitikken, og slik at vi fortsatt tillater at også lokale myndigheter kan være ambisiøse i sin egen avfallspolitikk. Oslo har f.eks., helt uten tvil, det mest ambisiøse avfallssystemet i Europa når det gjelder miljøspørsmål, og ønsker å gå enda videre. Men da må man ha trygghet for at man kan igangsette de nødvendige investeringene uten at det skjer endringer som slår bena under det man har satt i gang.

Jeg synes dette er en viktig diskusjon, og det er helt nødvendig at Stortinget tar dette inn over seg. Tidspunktet for den er også veldig riktig, og jeg håper at det arbeidet som nå skal gjøres i Miljødirektoratet, kan gi som resultat at det blir større ro innenfor det som er en så viktig miljøbransje som avfallsbransjen.

Une Aina Bastholm (MDG) [14:01:40]: Tidligere i dag har vi her i salen debattert behovet for et mer ressurs-effektivt fjernvarmenett og vi har diskutert bærekraftsindikatorerne, som er tatt ut av nasjonalbudsjettet. Det er alltid veldig tilfredsstillende når man ser hvordan politikken henger sammen, for nå diskuterer vi altså avfallspolitikken, som er viktig for begge de to foregående sakene. For det burde jo også være et mål for bærekraftig utvikling at man har mest mulig gjenbruk og god resirkulering av både materialer og energi.

Jeg er ingen kløpper på å huske visdomsord, og derfor husker jeg veldig godt de få som jeg liker best. Det ene er: «There's no such thing as waste, there's only resources in the wrong place». Altså, søppel finnes ikke – det finnes kun ressurser på avveie, og dette er fellesskapets ressurser.

Jeg vil takke interpellanten for å ha tatt opp viktige spørsmål, for selv om veldig mye gjenvinnes, viser tall fra SSB at avfallsmengden øker mer enn forbruket. Og mens industrien kan vise til en nedgang i avfall, kaster vi stadig mer i husholdningene. I tillegg er det forbrenning og ikke

gjenvinning som tar unna for økningen i husholdningsavfall. Dette gir grunn til å spørre seg om dagens systemer fungerer godt nok.

I en god kretsløpsøkonomi er avfall en ressurs som utnyttes best mulig. Dette innebærer materialgjenvinning, men også gjenbruk og god energiutnyttelse. Samtidig er det viktig å redusere avfallet mest mulig og ikke gjøre seg avhengig av for store avfallsmengder.

De Grønne mener det må bli lettere for den enkelte å redusere forbruket. Samtidig trenger vi systemer for å effektivisere ressursbruken i produktenes livsløp. Spørsmålet fra interpellanten tyder på at avfallsbransjen har gode rammevilkår – kanskje for gode. Avfall er i seg selv blitt en handelsvare, frakoblet produksjon og forbruk.

I Norge i dag sorteres ulike materialer, som glass, papir og metall, gjennom ulike bransjeavtaler. Og som det har blitt nevnt flere ganger i dag, har avfall blitt en handelsvare, som transporteres til steder hvor det er billige gjenvinningssystemer. Husholdningsavfall går til Sverige, men også elektronikk går til Afrika og Asia, og andre fraksjoner går til Øst-Europa. For flere av disse er det også rapportert om utfordringer knyttet til helse, miljø og sikkerhet.

Det egentlige spørsmålet er derfor kanskje hvorfor vi ikke stiller strengere krav til den mengden avfall et produkt skal kunne generere gjennom sitt livsløp. Mitt inntrykk er at emballasje, svinn og økologiske fotavtrykk fra produktene som utvikles og forbrukes, øker – ikke reduseres.

Matavfall – eller matoverskudd, som det i realiteten er i vår del av verden – er en ressurs som kan utnyttes bl.a. til biogassproduksjon, som igjen brukes best til transport. Likevel sorteres bare 40 pst. av husholdningsavfallet, og veldig mye går til forbrenning. Når matavfall forbrennes, reduseres det til en varmeressurs, mens i biogassproduksjon utnyttes ressursen bedre. I et kretsløpsregnskap kan det derfor være bedre at matavfall transporteres til Sverige og inngår i biogassproduksjon, enn at det forbrennes i Norge. På den andre siden vil eksport av avfall ut av landet redusere muligheten for at vi selv utvikler teknologi og lønnsomhet i å gjenvinne og utnytte ressursene. Med vår kunnskap og kompetanse burde også Norge fremme teknologi for smart gjenvinning. Da må vi ha rammevilkår som skiller mellom om matavfall forbrennes eller om det går til biogassproduksjon.

Mye tyder på at vi mangler en helhetlig plan med klare målsettinger og virkemidler for hvordan vi vil organisere avfallsmarkedene, og hvordan ressursene best kan utnyttes. Avfallsbransjen har gått fra å være en kommunal renovasjonsoppgave til å bli en del av store internasjonale markeder, og de har en naturlig interesse av at avfallsmengdene øker. Dette reiser et sett med helt nye problemstillinger som ligger utenfor denne interpellasjonen. Jeg vil derfor oppfordre regjeringen om å ta innspillene fra denne interpellasjonen videre. Det kunne f.eks. blitt utarbeidet en egen avfallsmelding, der utviklingen i avfallsbransjen gjenspeiles med en helhetlig plan for å redusere avfallsmengden. En slik melding kunne også undersøkt rammevilkårene for å fremme teknologi som øker ressursutnyttelsen i Norge.

Per Rune Henriksen (A) [14:06:33]: Jeg takker for en god debatt om dette, en debatt som faktisk gjør meg litt optimistisk – muligens med unntak for representanten Grimstads betraktninger, som synes å bunne i en krystallklar oppfatning om at det ikke finnes et problem i verden som ikke har sin årsak i den rød-grønne regjeringen, og ikke en løsning i verden som ikke kommer fra den sittende regjeringen.

Så vil jeg si at det høres ut som at det er bred enighet om at de målene vi har i avfallspolitikken, skal være førende, og at vi erkjenner at det er problemer ved samspillet mellom marked og politikk, som her må gjennomgås.

Jeg slutter meg helt til representanten Elvestuens betraktninger, særlig presiseringen av at det er ingen som ønsker krysssubsidering. Det er ulovlig, det har vært ulovlig, og det skal fortsatt være ulovlig. Men det er en rekke faktorer som bestemmer hva som er den korrekte prisen på bruk av ledig kapasitet i et anlegg som er finansiert på én måte. Der er det et spillerom som også ligger innenfor EU- og EØS-retten, som, etter min mening, den gjeldende forskriften ikke tar høyde for, og dermed fikk forskriftsendringen effekt som en politikkendring.

Jeg er glad for at statsråden har bedt om de utredningene fra Miljødirektoratet som hun sier hun har bedt om. Det kan være viktige vurderinger. I likhet med foregående taler ser også jeg et klart behov for å diskutere dette i en bredere form enn i en interpellasjon eller som en enkeltsak i Stortinget. Jeg ville sett det som ønskelig at vi fikk en helhetlig melding om avfallspolitikken hvor disse spørsmålene kan tas opp, og som også representanten fra Miljøpartiet De Grønne sier, kan man ta opp de mulighetene som eksisterer, i fremtiden, og de erfaringer man har gjort hittil.

Vi fikk en avfallsstrategi, som var noe av det siste den rød-grønne regjeringen la fram, men det er viktig å få en god oppfølging av den og se denne i sammenheng med klimapolitikken, miljøpolitikken og andre spørsmål – og også næringspolitikken i det, for den saks skyld – for å få et godt samspill mellom det som er våre miljøpolitiske mål med avfallspolitikken, og andre målsettinger som vi har.

Statsråd Tine Sundtoft [14:09:48]: Jeg vil også takke interpellanten, og jeg vil også få takke for debatten.

Igjen, bare for å presisere: Det norske systemet for avfallshåndtering har som hovedformål å sikre at avfall tas hånd om, slik at det blir til minst mulig skade og ulempe for mennesker og miljø, og at kostnadene til avfallsbehandling skal dekket av den ansvarlige for avfallet. Det er det som er de viktige prinsippene som ligger til grunn for norsk avfallspolitikk, og min oppgave er å sikre rammebetingelser som gir et godt resultat for mennesker og miljøet.

Slik debatten har vist, har avfallsområdet endret seg og er i stadig utvikling. Avfall har gått fra å være en kilde til forurensning til også å være en ressurs. Jeg er derfor glad for at jeg har fått denne muligheten til å presentere hovedlinjene i regjeringens avfallspolitikk, som vi også har bedt om flere utredninger til, og at vi på denne måten i debatten har belyst sentrale spørsmål.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 6 avsluttet.

Sak nr. 7 [14:11:07]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven m.m. (utvisning av særreaksjonsdømte utlendinger) (Innst. 176 L (2014–2015), jf. Prop. 34 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ingjerd Schou (H) [14:11:53] (ordfører for saken): I proposisjonen som vi nå behandler, legger departementet fram forslag til en lovendring for å forenkle gjennomføringen av utvisningsvedtak som gjelder utlendinger som er dømt til tvungen omsorg eller tvungent psykisk helsevern.

Det vises i proposisjonen til at i dag synes gjennomføringen av et utvisningsvedtak mot en utlending som er idømt en strafferettslig særreaksjon, å være meget komplisert. Resultatet er at flere blir sittende lenger i en institusjon enn nødvendig. Departementet har derfor sett nærmere på om og eventuelt hvilke regelendringer som kan tilskynde at utsendelsen gjennomføres raskt og på en totalt sett god måte. Det er en forutsetning at utvisning skjer under tilbørlig hensyn til utlendingen, det norske samfunn samt det samfunn som vedkommende skal tilbakeføres til.

I komiteens behandling har vi sagt at vi imøteser at det legges fram forslag til lovendring for å forenkle gjennomføringen av nettopp disse utvisningsvedtakene som gjelder de omtalte utlendinger. Det er en forutsetning at utvisning skjer under tilbørlig hensyn til utlendingen og som sagt også det norske samfunn, og det samfunn som vedkommende skal tilbake til.

Komiteens flertall har merket seg at departementet også har sett nærmere på om og eventuelt hvilke regelendringer som kan tilskynde at utsendelsen gjennomføres raskt og på en totalt sett god måte. Videre er komiteen tilfreds med at det foreslås endringer i utlendingsloven som gir en nærmere anvisning på behandlingen av saker om utvisning av utlendinger som er idømt en strafferettslig særreaksjon.

Videre har vi merket oss at det foreslås en endring i straffeloven som omhandler midlertidig opphør av den strafferettslige særreaksjon som følger av utvisningen, og at vi som komité og storting er innforstått med at overføring til fortsatt utholdelse av særreaksjon i en annen stat i praksis er meget vanskelig å få til.

Vi har også merket oss at det foreslås en særskilt hjemmel i helsepersonelloven som åpner for overføring av helseopplysninger til utlendingsmyndighetene i forbindelse med behandlingen av nettopp denne type utvisnings-

saker samt til helse- og omsorgstjenestene i den stat som utlendingen utvises til. Videre er vi enig i at det kan være avgjørende for gjennomføringen av utvisningsvedtaket og dessuten også muliggjøre tilrettelegging for best mulig oppfølging av den domfelte at nettopp dette skjer.

Det er grunn til å understreke at et vedtak om utvisning er en forvaltningsmessig reaksjon som innebærer en plikt til å forlate landet. Samtidig gis det et varig eller tidsbegrenset forbud mot senere innreise til Norge.

Komiteens flertall har også merket seg at departementet mener at det kan bidra positivt til samfunnsinkluderingen av det store flertallet lovlydige innvandrere at det finnes utlendingsrettslige reaksjonsmuligheter overfor de relativt få som bryter forutsetningene for opphold i Norge.

Videre er komiteen enig i at adgangen til utvisning også kan ha en allmennpreventiv effekt, og at trusselen om utvisning i seg selv kan forebygge uorden og kriminalitet. Videre er vi kjent med at utvisning ikke er en straffereaksjon, og at hensynene bak utvisning ikke er de samme som de som gjør seg gjeldende i vurderingen av straffbarhetspørsmålet.

Det er slik at komiteen også har merket seg departementets vurdering når det gjelder at tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg opphører enten ved dom eller ved beslutning fra påtalemyndigheten. I motsetning til sivilrettslig tvungent psykisk helsevern har helsetjenesten ikke myndighet til å vedta opphør av det tvungne vernet som er etablert ved dom.

Det er videre også grunn til å understreke at utgangspunktet i internasjonal strafferett er at straff skal fullbyrdes i den staten hvor dommen er avsagt, og det innebærer at en straff som er idømt i Norge, skal sones her. Dersom domfelte er en utlending som er endelig utvist, skal vedkommende normalt forlate landet etter endt soning. Rehabiliteringshensyn og sosiale forhold gjør det hensiktsmessig å overføre domfelte til fortsatt straffegjennomføring i vedkommendes hjemland eller en annen stat vedkommende har tilknytning til.

Jeg anbefaler dermed den innstillingen som er gjort av komiteen i saken.

Heidi Greni (Sp) [14:17:10]: I denne saken er utfordringen hvordan vi skal ivareta to reaksjonsformer mot kriminelle utlendinger som har i seg tiltak som i utgangspunktet er vanskelig å forene. Domsavsigelser som på den ene siden konkluderer med utvisningsvedtak og på den andre siden med tvungen omsorg eller med tvungent psykisk helsevern, er ikke lett å gjennomføre på en måte som ivaretar begge utfordringene.

Forslagene i Prop. 34 L for 2014–2015 er gitt tilslutning fra en enstemmig komité. Det er et uttrykk for at det er funnet en hensiktsmessig og akseptabel måte å avveie de ulike reaksjonsformene på. I mange saker som gjelder rettslig prøving av oppholdstillatelse for utenlandske statsborgere, er vi en del av et internasjonalt avtaleverk som gir rammer for hva vi kan og bør gjøre. Når det gjelder overføring av de behandlingsdømte til deres hjemland, foreligger det ifølge departementet ingen internasjonale avtaler som forteller oss hvordan disse sakene skal løses.

Departementet viser i proposisjonen til at sikkerhetspsykiatrien i noen tilfeller kan bli et oppsamlingssted for personer som er uten lovlig opphold i Norge, men som etter en kriminell handling er ilagt dom om tvungent helsevern. Dom om tvungen omsorg eller tvungent psykisk helsevern gis for å verne samfunnet mot fare for gjentakelse av alvorlige straffbare handlinger.

Dagens bestemmelser i helsepersonelloven hindrer utveksling av informasjon om utviste utlendinger som er ilagt tvangsbehandling i Norge til den utvistes hjemland. En enstemmig komité slutter seg til en lovendring som fastsetter at lovbestemt taushetsplikt ikke blir til hinder for at det gis nødvendige opplysninger om særreaksjonsdømte utlendinger til utlendingsmyndighetene til bruk i en utvisningssak.

Ved utvisning skal myndighetene ta hensyn til sikkerheten for den domfelte i det samfunnet vedkommende skal utvises til. En viss behandlingstid i Norge vil i de fleste tilfeller være påkrevet, heter det i proposisjonen, hvor det også vises til at Den europeiske menneskerettighetsdomstolen forutsetter at myndighetene har en viss oversikt over domfeltes behov for helsetjenester og muligheter for å få dekket disse i det land vedkommende utvises til.

Dette vil være til det beste både for at den utviste skal få adekvat helsehjelp i hjemlandet og selvfølgelig også for at mottakerlandet kan ha nødvendige opplysninger om vedkommendes kriminelle fortid og farepotensial.

Fra Senterpartiets side har det ikke vært vanskelig å gi sin tilslutning til lovendringene som følger av den framlagte proposisjonen. Både fra samfunnets side, og svært ofte også fra den domfelte, vil det være riktig å kunne gjennomføre et utvisningsvedtak som er truffet, men som dagens lovverk gjør det vanskelig å gjennomføre. Så er det samtidig forhold som må ivaretas ut fra både den domfeltes side og det samfunnet som vedkommende skal utvises til. For det første: Vi har et ansvar for at nødvendig helsehjelp ikke blir avbrutt uten at den kan gjenopptas i hjemlandet. For det andre: Vi har et ansvar for at farlige domfelte ikke sendes ut av landet til et hjemsted som ikke har muligheter for å skjerme seg mot gjentakelse av farlig kriminalitet.

Jeg understreker derfor komiteens merknad hvor regjeringen blir bedt om å følge nøye med på utviklingen i etterkant av lovendringen, med sikte på rask korreksjon av regelverket dersom det skulle vise seg å få urimelige konsekvenser.

André N. Skjelstad (V) [14:21:07]: Jeg viser til den utmerkede redegjørelsen fra ordføreren for saken. For øvrig vil jeg bemerke at det i stor grad er bred enighet om saken som sådan. Venstre og SV har tatt opp et forslag fra mindretallet. Jeg tar opp forslaget på vegne av Venstre.

Presidenten: Representanten André N. Skjelstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Anders Anundsen [14:21:50]: Jeg skal være veldig kort og takke komiteen for et godt samarbeid, og for at komiteen enstemmig slutter seg til forslaget fra regjeringen.

Dette har, som saksordfører på en utmerket måte gjorde rede for, til hensikt å rydde opp i et regelverk som har gjort det uforholdsmessig vanskelig å sende ut personer som har vært dømt til en strafferettslig særreaksjon. Med dette regelverket vil dette bli enklere. Det er også viktig å understreke at hensikten bak forholdet rundt midlertidig opphør av særreaksjon er at en skal ha muligheten til å igangsette særreaksjonen igjen dersom vedkommende kommer tilbake.

Så er det selvfølgelig sånn at det burde vært enklere å få til avtaler med ulike land om retur av personer som også er dømt til strafferettslig særreaksjon. Det viser seg å være ganske krevende i praksis. Derfor vil dette være et viktig virkemiddel som sikrer at vi får en reell mulighet til utsendelse av også særreaksjonsdømte.

Når det gjelder det siste forslaget som representanten Skjelstad var oppe og fremmet, ligger det ikke inne i forslaget fra regjeringen noen endringer i rettshjelpstilbudet, og det skyldes rett og slett at utlendingssaken for vedkommende da er behandlet etter det ordinære regelverket med de rettshjelpsordninger som ligger der.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Heidi Greni (Sp) [14:23:34]: Lovendringene vi nå gjennomfører, innebærer at domfelte kan slippes fri før tiden og før igangsatt behandlingsopplegg blir slutført. Noen høringsinstanser har vært kritiske til dette og mener den beste løsningen vil være overføring etter avtale med mottakerstaten, som statsråden var inne på. Jeg forstår at departementet prinsipielt sett støtter dette synet, og at det arbeides med slike avtaler med flere av EØS-landene.

Er problemet knyttet til inngåelse av denne typen avtaler knyttet til kapasiteten og framdriften fra norsk side, eller er det skepsis mot å inngå denne type returavtaler i mottakerlandene?

Statsråd Anders Anundsen [14:24:18]: Det er nok dessverre først og fremst det siste som gjør det mest krevende. Som representanten var inne på, har vi avtaler med en del land allerede, og det arbeides fortsatt med å få det til. Men det viser seg vanskelig å få til i praksis.

Derfor er muligheten som denne lovendringen nå gir, kjærkommen for reelt sett å få mulighet til å returnere personer som har vært idømt en særreaksjon.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [14:25:00]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i utlendingsloven (bortvisning på grunn av straff i utlandet) (Innst. 173 L (2014–2015), jf. Prop. 37 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begren-

ses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ingjerd Schou (H) [14:25:37] (ordfører for saken): Departementet foreslår i denne proposisjonen å senke krav til strafferamme i § 17 første ledd bokstav h fra «fengselsstraff i ti år eller mer» til «fengselsstraff i fem år eller mer». I saken er det vist til at det er flere svært alvorlige straffbare forhold som har strafferamme på mellom fem og ti års fengsel, men som etter dagens regelverk ikke kan gi grunnlag for å vurdere om innreise eller opphold bør nektes.

Bare så vi har et bilde av hva dette faktisk dreier seg om: Eksempler på straffbare forhold som ikke er omfattet av dagens bestemmelse, men som vil være omfattet av bestemmelsen som nå foreslås, er:

- oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger
  - deltakelse mv. i en terrororganisasjon
  - tvangsekteskap
  - menneskehandel
  - kroppsskade
  - mishandling i nære relasjoner
  - kjønnslemlestelse
  - seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år
- Slik kunne jeg fortsette å ramse opp – men dette er hovedområdene.

Etter departementets syn bør disse forhold og andre forhold med tilsvarende strafferamme være omfattet av utlendingsloven § 17 første ledd bokstav h. Det er den proposisjonen vi har hatt til behandling, og som en enstemmig komité har sluttet seg til. Komiteen har merket seg at endringen innebærer et lavere krav til strafferamme for å kunne bortvise en utlending på det grunnlag at vedkommende har vært straffet for alvorlige forhold i utlandet, uavhengig av hvor langt tilbake i tid forholdet ligger.

Vi er kjent med at utlendingslovens formålsbestemmelse i § 1 første ledd slår fast at:

«Loven skal gi grunnlag for regulering av og kontroll med inn- og utreise, og utlendingers opphold i riket, i samsvar med norsk innvandringspolitikk og nasjonale forpliktelser.»

Det er en grunnleggende del av innvandringsreguleringen å kunne holde utenfor landets grenser personer som er uønsket her på grunn av kriminalitet eller visse andre forhold. Et vedtak om bortvisning medfører en plikt til å forlate riket og kan gjennomføres ved tvang. I motsetning til et vedtak om utvisning, jmfør utlendingsloven kapittel 8, innebærer ikke et vedtak om bortvisning at det ilegges forbud mot fremtidig innreise.

I henhold til utlendingsloven § 17 første ledd bokstav h kan en utlending bortvises fra riket

«når utlendingen i utlandet er straffet eller er ilagt sær-

reaksjon for et forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff i ti år eller mer».

Komiteen har merket seg at det er denne bestemmelsen regjeringen foreslår å endre, og at regjeringen foreslår i proposisjonen å senke kravet til strafferamme i § 17, som jeg tidligere har omtalt, fra «fengselsstraff i ti år eller mer» til «fengselsstraff i fem år eller mer».

Det er flere svært alvorlige, straffbare forhold som har strafferamme på mellom fem og ti års fengsel, som jeg har nevnt innledningsvis. Videre ser også komiteen at disse vurderingene som er gjort av regjeringen og departementet, også er støttet av Politidirektoratet, Politiets sikkerhetstjeneste og Riksadvokaten i at en reduksjon av kravet til strafferamme også vil kunne ha en viss kriminalitetsforebyggende effekt. Videre har også regjeringen understreket at det ikke er noen automatikk i at det skal treffes vedtak om bortvisning selv om det objektive grunnlaget for dette er til stede. Det skal være en individuell behandling.

Komiteens innstilling er enstemmig. Dermed fremmes det ikke andre forslag.

Heidi Greni (Sp) [14:29:58]: Senterpartiet støtter forslaget om å senke kravet til strafferamme fra ti til fem år for å kunne bortvise en utlending når vedkommende har vært straffet for alvorlige forhold i utlandet.

Straffbare forhold som vi opplever som svært alvorlige, som f.eks. mishandling i nære relasjoner, oppfordring og rekruttering til terrorhandlinger, eller menneskehandel, for å nevne noen, har i Norge straffegrenser som gjør at det ikke er grunnlag for å avslå innreise eller opphold i landet per i dag. Dette er ikke rimelig, og en reduksjon av kravet til strafferamme vil kunne ha en kriminalitetsforebyggende effekt.

Departementet og komiteen understreker at den lavere strafferammen som foreslås, er en kan-bestemmelse. Nektning av innreise eller opphold skal skje etter en individuell vurdering. Tungtveiende grunner for opphold i landet kan føre til at utlendingen ikke bortvises, selv om det finnes lovgrunnlag for å gjøre det.

Det er en enstemmig komité som støtter forslaget om senket krav til strafferamme i utlendingslovens bestemmelser om mulighet til bortvisning på grunn av straff i utlandet.

SV har en egen merknad der de påpeker at retten til å søke asyl ikke kan påvirkes av lovendringen her. Det mener jeg selvsagt de har rett i, men asylretten er ikke et forhold som berøres direkte av om vi setter rammen for mulighet til bortvisning til ti eller fem år. Vi har understreket at bestemmelsen om rett til bortvisning på grunn av straff i utlandet er en kan-bestemmelse. Det skal skje en individuell vurdering hos norske myndigheter, og asylretten ivaretas gjennom den individuelle vurderingen.

Gjennom EØS-avtalen har vi fått åpne grenser mot EU-landenes innbyggere. Det er arbeidssøkende som utgjør den absolutte majoriteten av innvandrere, men åpne grenser har også gjort det attraktivt for personer med mindre ærlige hensikter. Norge trenger en utlendingslov som gir oss muligheten til å stoppe kriminelle på grensen. De innstrammingsene vi gjør i dag gjennom dagens lovjustering,

gir myndighetene noe bedre reaksjonsmuligheter. Derfor er lovendringen et skritt i riktig retning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [14:32:29]

Innstilling fra justiskomiteen om lov om forsvunne personar og lov om endringar i arvelova (avvikling av arveretten for staten til fordel for frivillig verksemd) (Innst. 183 L (2014–2015), jf. Prop. 18 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Margunn Ebbesen (H) [14:33:17] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt samarbeid i denne saken.

Vi har behandlet forslag til ny lov om forsvunne personer og forslag om endringer i arveloven som innebærer en avvikling av statens rett til arv, slik at i tilfeller der det ikke er arvinger etter den avdøde, skal formuen fordeles til frivillig virksomhet til fordel for barn og unge.

Når det gjelder endring av lov om forsvunne personer, er det en enstemmig komité som støtter lovforslaget.

Siden loven ble vedtatt i 1961, har det skjedd store endringer i samfunnet. Reiseaktiviteten er høyere, samtidig som ny teknologi gjør at en kan kommunisere med hverandre på en mye enklere måte enn tidligere. Flodbølgekatastrofen i Sørøst-Asia i 2004 viste at den gjeldende loven om forsvunne personer var moden for revisjon.

Skiftelovutvalget, som ble nedsatt i 2005, var klar i sin tilbakemelding om at reglene fra 1961 bør endres i tråd med det lovforslaget som nå er fremmet.

Når det gjelder fjerning av arveretten til staten til fordel for frivillig virksomhet, er det en delt komité. Jeg regner med at Arbeiderpartiet kommer til å redegjøre for sitt standpunkt i den saken.

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet støtter forslaget fra regjeringen om at arveretten til staten fjernes til fordel for frivillig virksomhet som driver aktiviteter for barn og unge.

Forslaget har vært ute på bred høring, og det var ingen av høringsinstansene som var imot denne endringen.

Frivillige organisasjoner og frivillig innsats har spilt en viktig rolle i oppbyggingen av det norske samfunnet, og formålet har bred tilslutning og oppslutning i folket. Aktiviteter i frivillige organisasjoner er blant de viktigste fritidsaktivitetene for barn og unge.

Den ordningen for fordeling av midlene som skisseres i proposisjonen, sikrer også en lite byråkratisk organisering

ring av midlene, slik at midlene i størst mulig grad går til formålet.

For lag og foreningar som driver med aktivitetar for barn og unge, vil nok disse midlene komme godt med. «Mange bekker små gir en stor å», er det noe som heter, og jeg er glad for at regjeringa i tillegg til å satse på tiltak for barn og unge på andre områder tilgodeser at statens arv går til dette gode formålet.

Lene Vågslid (A) [14:36:25]: Ordninga me har i dag med herrelaus arv, er god, ubyråkratisk og kjem alle til gode. Arvelovutvalet, som blei oppnemnt ved kgl. resolusjon 15. april 2011, fekk i oppdrag å vurdere reglane om staten sin arverett. Utvalet blei m.a. bedt om å sjå på spørsmålet om det bør innførast ei ordning som sikrar at midlar frå fallen arv kjem frivillige organisasjonar til gode.

Arvelovutvalet konkluderte i NOU-en om ny arvelov med at dei ikkje ville føreslå endringar i dei gjeldande reglane om arverett for staten. Eitt av argumenta var at ordninga ville bli kostnadskrevjande og byråkratisk, og det blei òg vist til at beløpa det var snakk om per år, var forholdsvis små.

Likevel er det ikkje dei praktiske utfordringane ved forslaget som gjer at Arbeidarpartiet er imot endringane i arvelova, men det prinsipielle og meir utfordrande ved å finne eit samlande formål som vil kunne ta omsyn til ynska til arvelataren. Dersom herrelaus arv skal gå til frivillige organisasjonar, kan ein ikkje sjå bort frå at det kan vere i strid med det arvelataren ynskte. Dersom ein arvelatar f.eks. har vore humanetkar heile livet, ville han nok tvilsamt ynskje at arven skulle gå til f.eks. kristent ungdomsarbeid, eller motsett – ein arvelatar som har vore religiøs, ville tvilsamt ynskje at arven skulle gå til ein frivillig organisasjon som arbeider for eller med eit humanistisk livssyn.

Eg ynskjer òg å vise til Arvelovutvalet sitt argument mot ei slik ordning, og siterer frå proposisjonen side 8 under pkt. 2.2:

«Tidligere forslag har knyttet fondet opp mot formål for barn og unge. Dette kunne kanskje være i tråd med ønskene til arvelatere flest tidligere, men i dag kan det like gjerne være en formodning for at midlene skulle gå til tiltak for eldre. Arvelatere det er tale om, vil være i svært forskjellige livssituasjoner. Det er neppe mulig å finne frem til formål som alle ville være tilfreds med.»

Arbeidarpartiet meiner det er svært viktig å styrkje dei frivillige organisasjonane, og me ville gjerne halde fram med Kulturløftet. Me kjem framleis i vårt budsjett til å styrkje løyvingane til kultur og frivillige organisasjonar, slik me gjorde for 2015. Me meiner at å endre arvelova slik at herrelaus arv skal fordelast til frivillige organisasjonar, er prinsipielt gale, med bakgrunn i at det kunne stride mot ynsket til arvelataren, og vil derfor gå imot forslag B til lov om endringar i arvelova. Me ynskjer heller å oppmunde regjeringa til å auke løyvingane på kulturbudsjettet og styrkje dei frivillige organisasjonane der.

Arbeidarpartiet støttar forslag A til lov om forsvunne personar, eg viser her berre til dei samla komitémerknadene.

Ulf Leirstein (FrP) [14:39:23]: Det er en gladsak, det som legges fram om at herreløs arv nå skal gå til frivillige organisasjoner. Dette var også en del av den avtalen som de fire samarbeidspartiene undertegnet – et viktig punkt der – som jeg tror bl.a. har vært veldig viktig for Kristelig Folkeparti, men det er også noe som Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre har støttet. Derfor er det gledelig å registrere at også Senterpartiet i komiteen støtter denne saken.

Flere av oss har tidligere fremmet forslag om dette i forskjellige innstillinger, men blitt nedstemt under den tidligere regjeringen, som styrte i åtte år. Det er gledelig at man nå kan se at det som før forsvant inn i det store intet, som noen kanskje vil kalle statsbudsjettet, nå vil bli øremerket til frivillig arbeid for barn og unge og skal håndteres av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, LNU, en organisasjon som har bred erfaring med å fordele støtte til forskjellige typer barne- og ungdomsorganisasjoner, og som gjør dette på en utmerket måte. Så Fremskrittspartiet er veldig glad for at vi i dag har fått denne saken så raskt fra regjeringen, og at vi nå får på plass de nødvendige lovendringene.

Men grunnen til at jeg tegnet meg, er egentlig begrunnelsen fra Arbeiderpartiet for å si nei. Jeg registrerer at Arbeiderpartiet viser til at de i sitt alternative statsbudsjett ville bevilge mer penger til kultur og frivillig arbeid enn regjeringen, men konsekvensene av dagens stemmegivning er at kulturlivet, det frivillige arbeidet, skal klare seg med 10–20 mill. kr mindre enn det flertallet stemmer for i dag. Det er konsekvensen av den voteringen.

Så er det litt underlig at man bruker argumentet om at ordningen med at midlene skal fordeles av LNU, vil bli en kostnadskrevende og byråkratisk ordning. Hvis man mener det, mener man altså at ordningen med alle de millionene man allerede før denne lovendringen bevilger til frivillig arbeid, via bl.a. LNU, er byråkratisk og kostnadskrevende. Da lurer jeg på: Hvordan har man egentlig tenkt at denne typen midler skal fordeles til frivillig arbeid? For jeg antar at det ikke er noe mindre kostnadskrevende eller noe mindre byråkratisk å fordele noen hundre millioner enn å fordele 10–20 mill. kr. Det er det samme systemet som skal gjøre det.

Men det som trigget meg aller mest, var argumentet om at det ville være veldig spesielt at man kunne risikere at herreløs arv ble brukt til noe som den som har gått bort, ikke ønsket. Det kunne blitt en veldig spennende debatt hvis vi også tok den i forbindelse med skattesystemet. For det er ganske mye av det som staten tar av mine skattepenger som blir brukt til noe jeg ikke er enig i. Men det får jeg ikke noe gjennomslag for, nødvendigvis, med mindre jeg går inn i politikken. Da får jeg kanskje litt gjennomslag, og derfor gikk jeg inn i politikken. Det er mange penger man tar inn, det er vel noe sånt som 700–800 mrd. kr hvert år som staten tar inn i skatter og avgifter uten å spørre folket om det er greit at vi bruker det til det formålet eller det formålet. Så den debatten og det argumentet er egentlig ganske festlig, sånn jeg ser det, at det kunne «vere i strid med arvelatars ynske», som det står i merknadene. Det er altså slik i Norge at vi tar inn betydelige midler fra veldig mange mennesker og bruker dem til de formål som Stortingets flertall og flertallet i kommuner og fylkesting mener

er korrekt. Sånn sett gjør man det på samme måte i denne saken.

Det som er mest gledelig med saken, er at nå vil 10–20 mill. kr hvert år kunne gå til økt arbeid for frivillige organisasjoner for barn og unge. Derfor er dette en gledens sak.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:43:49]: La meg først knytte noen ord til enstemmigheten. Vi er alle glade for at de feilene og manglene som ble påpekt etter den tragiske katastrofen i jula 2004, nå rettes opp i. Det tror jeg kan hjelpe pårørende ikke bare i deres sorgprosess, men også økonomisk og juridisk – så den biten er grei.

Jeg vil i likhet med forrige taler knytte noen kommentarer til merknadene fra Arbeiderpartiet i denne saken. Jeg skal sitere:

«Desse medlemene vil peike på at ein arvelatar som til dømes har vore humanetkar, tvilsamt ville ønskje at arva skulle gå til kristent ungdomsarbeid, eller motsett at ein arvelatar som har vore religiøs, tvilsamt ville ønskje at arv skulle gå til ein frivillig organisasjons arbeid for eit humanetisk eller ateistisk livssyn.»

For meg handler denne saken om at statens arverett heller skal gå til frivillige organisasjoner, og om synet på samfunn – og mitt syn på samfunn er at sivilsamfunn, frivillige organisasjoner, tilføyer samfunnet som helhet noe verdifullt. Et samfunn som er et sterkt sivilsamfunn, er et bedre samfunn enn et samfunn som er et svakt sivilsamfunn. Det å være med fra statens side og tilrettelegge for at det kan blomstre frivillige organisasjoner, og ikke minst barne- og ungdomsarbeid, er en viktig verdi i seg selv, og derfor er jeg glad for denne endringa, der et ganske bredt flertall faktisk ønsker at herreløs arv heller skal gå til frivillige organisasjoner. At LNU skal forvalte ordninga, tror jeg er en grei sak. De skal fordele til barne- og ungdomsorganisasjoner. Jeg kunne også kanskje ha sett at en kunne valgt modellen med et eget fond som hadde blitt bygd opp over tid, og da med en avkastning etter hvert som en hadde fått en større oppbygging og en større langsiktighet i fondet. Det tror jeg kunne vært bra, men jeg syns også denne løsninga er god.

Derfor reagerer jeg på måten det argumenteres for, og mot den argumentasjonen kan en også si at en del arvelatere ville ha reagert på hvordan arven blir brukt av staten i dag, fordi det er en del ting som en ikke automatisk vil si. Det vi gjør her, er noe som det har vært stor enighet om, det er noe som har vært ønsket av de frivillige organisasjonene, og det er noen som er veldig glade for at det stemmes igjennom i dag. Det er en gledens dag fordi det er med på å styrke sivilsamfunnet, og det er med på å styrke barne- og ungdomsarbeidet i dette landet, og det er positivt.

Statsråd Anders Anundsen [14:46:32]: La meg først få takke komiteen og saksordføreren for et godt stykke arbeid. Jeg kan slutte meg til brorparten av innlegget til saksordføreren og til de foregående talerne, med unntak av representanten Vågslids innlegg. Jeg er glad for at en enstemmig komité støtter forslaget til lov om forsvunne personer, og at et flertall i komiteen også støtter forsla-

get til lov om endringer i arveloven vedrørende avvikling av arveretten for staten til fordel for frivillig virksomhet.

Den gjeldende loven er fra 1961. Siden den gang har det skjedd ganske store endringer i samfunnet, og det er flere grunner til at loven om forsvunne personer fra 1961 nå er moden for revisjon. Reiseaktiviteten i befolkningen har økt. Ny teknologi gjør at vi i dag kommuniserer på en helt annen måte enn det vi gjorde tidligere, og vår evne til å identifisere omkomne er også blitt betydelig bedre. Større naturkatastrofer, som bl.a. representanten Ropstad var inne på, og terroranslag har også bidratt til større oppmerksomhet om regelverket om forsvunne personer og illustrert behovet for revisjon.

Forslaget til ny lov om forsvunne personer er tilpasset den tiden vi lever i. I lovforslaget er tidsfristen for når en person kan anses som død, forkortet. Fristene vil nå være straks, ett år eller fem år. Tiårsfristen fjernes. En annen viktig endring er at pårørende nå vil slippe den belastningen det er å saksøke den forsvunne for å få rettens beslutning. Forslaget til den nye loven inneholder ellers regler om forvaltningen av eiendelene til en forsvunnet person, regler om hvordan man skal gå frem for å avgjøre om en person skal regnes for å være død, regler om virkningene av en slik avgjørelse og regler om tilbakeføring av personens eiendeler dersom personen senere kommer til rette.

Når det gjelder forslaget om avvikling av statens arverett, som har bidratt til den største diskusjonen i dag, har det vært et sterkt ønske fra frivillige organisasjoner over tid om å endre disse reglene. Det har vært et sterkt politisk ønske fra store deler av denne sal, det viser også innstillingen, og det er en del av regjeringserklæringen. Det som nå foreslås, er at man skal ha en enkel modell for fordeling av midler gjennom LNU. Jeg registrerer at Arvelovutvalget i sin tid sa at de var skeptiske til en ordning, som også representanten Vågslid var inne på, som skulle medføre en stor grad av administrasjon, fordi det samlede beløpet det her er snakk om, er relativt lavt fra år til år. Nettopp derfor er det en stor fordel at det er LNU som skal gjøre denne jobben. Da bygger man ikke opp et nytt byråkrati. Da lager man ikke nye vanskeligheter, men sikrer at en paraplyorganisasjon som har lang og god tradisjon med å fordele offentlige midler, skal fordele også disse midlene.

Jeg synes også diskusjonen om bruken av midlene fra arvelaters side er litt kunstig. Jeg vil understreke at alle, også de som ikke har arvinger, kan råde over sine eiendeler gjennom bruk av testament. Hvis man er opptatt av at ens eiendeler og verdier skal gå til bestemte formål, er det å opprette et testament noe som alle kan gjøre. Da vil man ha kontroll på hva midlene blir brukt til.

Så kan man litt overflattisk si at når staten mottar arv, vil også ateister betale for finansiering av religiøse organisasjoner gjennom at religiøse organisasjoner får midler fra staten. Det vil også være pasifister som aldri ville finansiert noe som helst i et forsvar, som bidrar med sin andel inn i forsvarsbudsjettet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Lene Vågslid (A) [14:50:41]: Eg vil også takke saksordføreren for eit godt arbeid.

Eg trur også at LNU fint greier å handtere dette på ein god måte, og eg sa i innlegget mitt at i all hovudsak er det ikkje dei praktiske utfordringane som gjer at me kjem til å stemme imot forslaget.

Eg vil knyte eit par kommentarar til innlegget frå Ulf Leirstein. Det er ei interessant betraktning me høyrer – at pengane fram til no har forsvunne inn i «intet». Det seier kanskje litt om det synet representanten har på fellesskapet sine midlar. Eg meiner det er ein vesentleg forskjell på om midlane går til alle, eller om dei går til frivillige organisasjonar som har eit verdistandpunkt. Så meiner eg også at det er spesielt å meine at Arbeidarpartiet i dag går imot 10–20 mill. kr mindre til kulturen. Arbeidarpartiet føreslo 600 mill. kr meir til frivillige organisasjonar i sitt alternative statsbudsjett. Det hadde me ynskt hadde fått gjennomslag. Det hadde vore ein gledas dag.

Så merkar eg meg også at det er noko ulikt syn på skatt. Det er ikkje ukjent i denne salen. Me kjem nok heller ikkje til å bli einige om det, men eg synest det er litt spesielt å samanlikne arv og skatt. Eg meiner uansett at løyvingane til frivillige organisasjonar og kultur burde styrkjast. Det burde gjerast gjennom kulturbudsjettet. Det er blitt sagt veldig mykje fint frå fleire om verdien av kulturlivet og rolla til frivillige organisasjonar. Det håpar eg å høyre att og sjå att i debatten om kulturbudsjettet for neste år, der styrkinga av desse organisasjonane verkeleg høyrer heime.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [14:52:34]

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeprosessloven (besøksforbud) (Innst. 189 L (2014–2015), jf. Prop. 43 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det innenfor den fordelte taletid blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jorodd Asphjell (A) [14:53:24] (ordfører for saken): Først vil jeg si at det er en samlet komité som slutter seg til endringene av straffeprosessloven § 222 a første ledd, som gjelder besøksforbud.

Komiteen understreker i sine merknader at formålet med forslaget er å tydeliggjøre i lovteksten at besøksforbud kan nedlegges for å beskytte enkeltpersoner, men også omgangskretsen til enkeltpersoner som kan være utsatt for fare.

Komiteen er innforstått med at dette er en lovfesting av allerede gjeldende rett, og at påtalemyndigheten i forbindelse med en fotballkamp eller andre idrettsarrangement kan forby en enkeltperson eller grupper av personer å oppholde seg på og i umiddelbar nærhet av en stadion, på bestemte skjenkesteder eller i en kommune de dagene en bestemt klubb spiller kamp. Dette er etter erfaring fra hvordan mange idrettsarrangementer verden over har utviklet seg, hvor enkeltpersoner og grupper bruker muligheten til å utøve vold istedenfor å være opptatt av selve idrettsarrangementet, og dermed også utsetter publikum – barn, unge og eldre – for stor fare. Vi har sett at i flere land har menneskeliv gått tapt og mange hundre blitt skadet fordi en ikke har greid å stoppe den typen handlinger og opptøyer.

Dette er tiltak som kan iverksettes hvis en har mistanke om at uheldige episoder som vil kunne utsette andre for fare, kan oppstå. Men det må foreligge fare for voldsutøvelse som ledd i et gjensidig oppgjør mellom grupper av enkeltpersoner, eller ved at det brukes voldelige midler. Det er ikke slik at en person kan nektes opphold her i Oslo fordi det innebærer en fare for alle som er her, at han skal på et idrettsarrangement. Det må være bestemte grupper og bestemte steder og knyttet til bestemte forhold. Det er viktig at dette ikke tøyes for langt. Men det er veldig viktig at både politiet og ikke minst de som arrangerer, følger godt med når det er fotballkamper eller ishockeykamper eller hva det skulle være, og at det blir satt inn gode tiltak for å beskytte publikum og eventuelt dem som er på idrettsarenaen.

Vi har sett de senere årene at det har vært grupper av mennesker som støtter et bestemt lag, og som under dekke av dette har som formål ved bruk av vold å forulempe grupper som støtter det andre spillende laget, som en del av et gjengoppgjør. Derfor er det viktig at denne paragrafen nå blir håndhevet på en god måte.

Ellers vil komiteen vise til Prop. 43 L, som er dekkende for komiteens syn i denne saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [14:56:36]

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i skadeserstatningsloven og voldsoffererstatningsloven (terminvis utbetaling av menerstatning) (Innst. 188 L (2014–2015), jf. Prop. 47 L (2014–2015))

Margunn Ebbesen (H) [14:57:14] (ordfører for saken): Komiteen har behandlet forslag til endring i skadeserstatningsloven og voldsoffererstatningsloven. Jeg er veldig glad for at det er en enstemmig komité som støtter forslaget til denne lovendringen som fremmes av regjeringen.

Departementet foreslår i denne proposisjonen at prognoser om forkortet levetid hos den skadelidte som kan tilbakeføres til den ansvarsbetingende hendelsen, ikke lenger

skal kunne begrunne terminvis utbetaling av menerstatning. Det foreslås vidare at slike prognoser heller ikke skal vektlegges ved utmålingen av menerstatning etter skadeserstatningsloven § 3-2. Etter forslaget skal tilsvarende gjelde ved utmåling av menerstatning etter voldsoffererstatningsloven § 5.

Dette er en sak som Høyres representanter tok opp også i 2010, men som da ikke fikk flertall ved behandlingen i Stortinget.

Pasientskadeerstatningsordningen ble i sin tid etablert for å sikre at pasienter som er påført skade etter behandlingssvikt i helsevesenet, skal få en riktig erstatning. Menerstatning er en kompensasjon for tapt livsutfoldelse, og hovedregelen er at pasienten får en engangsutbetaling.

Med bakgrunn i flere medieoppslag som viste at Norsk pasientskadeerstatning i enkelte tilfeller hadde vedtatt terminvise utbetalinger av menerstatning fordi pasienten hadde kort forventet levetid igjen, fremmet tre av Høyres representanter i 2009 et forslag om at menerstatning i utgangspunktet skulle fastsettes til en engangssum. Det forslaget ble den gangen bare støttet av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Lovverket var ikke tydelig nok, og det ble oppfattet som svært urimelig at skadens alvorlighetsgrad ble brukt som argument for avkortning av menerstatning. Med det endringsforslaget som nå foreligger til lovene, har regjeringen tatt ansvar for å rette opp det som ble oppfattet som en urimelighet. Lovgiver tar nå ansvar, og jeg er glad at det blir et enstemmig vedtak i denne saken.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Anders Anundsen [14:59:39]: Dette er et lovforslag som høres veldig teknisk ut. Formålet er altså at prognoser om forkortet levetid hos den skadelidte som kan tilbakeføres til den ansvarsbetingende hendelsen, ikke lenger skal kunne begrunne terminvis utbetaling av menerstatning. Men det som det i realiteten handler om, er – som saksordføreren var inne på – at hvis f.eks. et sykehus begår en tabbe som fører til at pasientens liv vil bli forkortet, vil dagens regelregime føre til at en kan risikere terminvis utbetaling, altså at den skadelidte, som får livet sitt forkortet av sykehusets feilbehandling, vil få langt, langt lavere erstatning enn om skaden ikke hadde skjedd. Det vil si: Hvis skaden ikke hadde skjedd, ville det altså ikke vært kortere levetid for vedkommende.

Det som har fremstått som så urimelig, nemlig at den som forvolder skaden, skal «slippe billigere unna» fordi skaden er så dramatisk at livslengden blir forkortet, endres nå med dette lovforslaget. Jeg er veldig glad for at det har skjedd en vesentlig politisk bevegelse siden 2010, og at dette lovforslaget nå vedtas enstemmig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 12 og 13 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 12 [15:01:17]

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i sjøloven (erstatningsansvar ved transport av farlig gods m.m.) (Innst. 182 L (2014–2015), jf. Prop. 46 LS (2014–2015))

Sak nr. 13 [15:01:33]

Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til ratifikasjon av protokoll 30. april 2010 til den internasjonale konvensjon om ansvar og erstatning for skade i forbindelse med sjøtransport av farlige og skadelige stoffer, 1996 (Innst. 184 S (2014–2015), jf. Prop. 46 LS (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 14 [15:02:07]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag frå stortingsrepresentantane Jenny Klinge og Heidi Greni om fjerning av foreldingsfristen for brot på straffelova § 148 første ledd første punktum andre straffalternativ (mordbrannparagrafen) (Innst. 172 L (2014–2015), jf. Dokument 8:4 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jorodd Asphjell (A) [15:03:30] (ordfører for saken): Først og fremst vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken. Det er svært gledelig at vi kan fremme en enstemmig innstilling for Stortinget.

Jeg vil også takke forslagsstillerne, Jenny Klinge og Heidi Greni fra Senterpartiet, for at de har fremmet dette forslaget.

Torsdag den 3. april i 2014 vedtok Stortinget å gå inn for å fjerne foreldelsesfristen for brudd på draps-, voldtekts- og barneovergrepbestemmelsene i straffeloven, etter forslag fra Kristelig Folkeparti.

Begrunnelsen for denne endringen var at en kunne etterforske og straffeforfølge gjerningspersoner som har gjort seg skyldig i alvorlige kriminelle handlinger som drap, voldtekt og overgrep mot barn, og at de ikke skulle føle seg trygge for at de ikke kunne bli stilt til ansvar for sine handlinger på grunn av foreldelsesfristen.

Saker som allerede er foreldet, vil ikke bli omfattet, fordi Grunnloven forbyr å gi lover tilbakevirkende kraft.

Det er viktig å understreke at komiteen er opptatt av at foreldelsesinstituttet skal opprettholdes, og at det fortsatt skal gjelde for de aller fleste straffbare handlinger i landet.

Når komiteen nå ønsker å endre straffeloven § 148 første ledd, mener vi at dette skulle vært tatt inn allerede i 2014, da Stortinget endret straffeloven.

Forslagsstillerne peker på i sitt forslag at handlinger som omfattes av mordbrannparagrafen, handlinger hvor menneskeliv går tapt, og hvor en i tillegg har store materielle kostnader, kan være kompliserte og krevende å etterforske. De peker også på at det kan være ulike motiver som eventuelt ligger bak, som f.eks. økonomiske motiver og eventuelt å dekke over allerede begåtte andre kriminelle handlinger, som drap.

Det vil nå ikke være noen endelig grense for når man kan stilles for retten for slike alvorlige forbrytelser. Det betyr at hvis det framkommer nye bevis i en sak eller nye metoder for å vurdere bevis på, kan det iverksettes en ny straffeprosess.

Jeg vil også vise til statsrådets svar på representantforslaget, Dokument 8:4 L, av 7. januar 2015.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at dette er en naturlig oppfølging av tidligere vedtak i Stortinget. Jeg anbefaler derfor justiskomiteens enstemmige innstilling.

Peter Christian Frølich (H) [15:06:10]: I dag vedtar vi en nødvendig og rettferdig endring i straffeloven vår. Det er god grunn til å takke forslagsstillerne som har brakt saken til Stortinget.

Det klare utgangspunktet vårt er at straffesaker i Norge på et eller annet tidspunkt må ha sin ende. Det handler litt om behovet for å sette et punktum, både for samfunnet, for offeret og for gjerningspersonen. Men det er noen handlinger som man bare ikke kan sette et punktum for. Det er noen handlinger som man simpelthen ikke kan legge i skuffen og bli ferdig med. Derfor stemmer vi i dag for å fjerne foreldelsesfristen for mordbrann.

Etter årevis med prat om å fjerne foreldelsesfrister ble det endelig litt forgang i det arbeidet, og vi vedtok nylig å fjerne foreldelsesfrist for drap, for voldtekt og for incest. Det er veldig fornuftig, etter vår oppfatning, å føye mordbrann til den listen. Samtidig er det viktig å sørge for at regelverket ikke blir for fragmentert og usammenhengende, og derfor ønsker vi en gjennomgang av alle foreldelsesfrister for straffebestemmelser med døden som utfall. Det er veldig gledelig at Stortinget kan gi sin tilslutning til det i dag.

Det vi vet, er at den endringen som vi vedtar i dag, har en litt spesiell betydning for de etterlatte i en sak som vi alle kjenner godt, nemlig «Scandinavian Star»-saken. Det er godt å vite at det vi gjør i dag, har den betydning at vi kanskje en gang i framtiden kan stille en gjerningsperson til ansvar. Det er samtidig også viktig å understreke at denne endringen er gjort på et prinsipielt grunnlag, med en prinsipiell begrunnelse. Den vil også ha betydning for mange andre mordbrannssaker som ennå ikke er foreldet.

Det er fornuftig å gjøre dette ut fra et rettferdighets-synspunkt, men det er også fornuftig av rent praktiske årsaker. Grunnen til det er at teknologien er blitt så mye bedre i dag at det er mye enklere å finne ut hva sannheten faktisk er. Da er det ingen god grunn for å la en stivbeint og A4-aktig regel og tidsfrist avgjøre hvorvidt en skyldig gjerningsperson skal gå fri for det han har gjort, eller ikke.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [15:09:19]: Hvis man skal si at det er en svakhet med denne saken som nå behandles, er det at den burde vært behandlet i fjor. Da tok Stortinget grep i saker av den mest alvorlige karakteren. Og sannsynligvis burde man, i etterpåklokskapens lys, ha foretatt den endringen man gjør i dag, på det tidspunktet. Det gjorde man ikke, men nå er man kommet til det punktet at man tar grep, og det er det aller viktigste. Jeg vil slutte meg til dem som har gitt honnør til forslagsstillerne fordi de har sett det og foreslått det, og har nå fått et samlet storting med seg.

Som forrige taler var inne på, er en av hovedgrunne til at man gjør dette, utvilsomt «Scandinavian Star»-saken. Jeg ønsker fra denne talerstolen å uttrykke honnør og respekt for den måten etterlattegruppen har jobbet på mot Stortinget. Det har sikkert vært tøft, og det har utvilsomt vært vanskelig å få forståelse for det man har gjennomlevd etter en katastrofe. I dag vil jeg si at den innsatsen de har gjort, ender opp med en lovendring som gjør at de som sto bak den gangen, kan straffes og en vakker dag vil kunne møte straffen for handlingen de faktisk begikk.

Som andre har vært inne på fra talerstolen, finnes det noen saker der vi ikke skal slutte å lete etter gjerningspersoner. De som rammes aller verst, de svakeste av de svake, må kunne forvente at en vakker dag må gjerningspersonene stå til rette for det de har gjort. Domstolen vil utvilsomt i et slikt tilfelle ta høyde for det i straffeutmålingen, men for mange pårørende handler det om å få visshet om hva som skjedde, motivet for det og ikke minst hendelsesforløpet for å få en avslutning – få svar på de spørsmålene man har hatt når man har måttet gå igjennom en sånn situasjon. Jeg tror ikke at det er mulig å forstå det for oss andre, men at behovet er der, er hevet over enhver tvil. I så måte gjør Stortinget en god gjerning i dag.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:11:41]: Det er ikke lenge siden Stortinget behandlet og vedtok forslaget fra Kristelig Folkeparti om å oppheve foreldelsesreglene for drap og seksuelle overgrep. Det skal etter Kristelig Folkepartis mening være en høy terskel for å oppheve foreldelsesreglene for straffbare handlinger. Forslaget som behandles i dag, skiller seg til en viss grad fra forslaget som Kristelig Folkeparti fremmet, men utfallet av handlingen er likevel den samme, nemlig drap. Drap er svært alvorlig kriminalitet, og begrunnelsen bak foreldelsesreglene blir i så henseende av mindre betydning.

Det er flere bestemmelser i straffeloven som straffer handlinger som har døden til følge, eksempelvis ran og legemsbeskadigelse. Dette er svært grove handlinger som på visse områder kan likestilles med mordbrann, men slike saker blir likevel ikke vedtatt foreldet i dag. Kristelig Folkeparti mener det er riktig og viktig at det vurderes om disse reglene også bør unntas foreldelsesfrist. Det er derfor positivt at en samlet komité går inn for at en nå skal gå gjennom foreldelsesregler for forsettlige handlinger som har døden til følge. Det er viktig bl.a. for å sikre et konsekvent lovverk.

Foreldelsesreglene avskjærer muligheten for å reise straffesak og dermed at lovbryteren kan domfelles. Begrunnelsen for opprettholdelsen av foreldelsesreglene ved

drap, og i dette tilfellet mordbrann, blir i så henseende av mindre betydning. Håndhevelse av loven i slike saker er viktigere både for den enkelte og for samfunnet generelt enn at foreldelsesfristen står fast.

Endringen av foreldelsesreglene endrer ikke straffbarhetsvilkårene. Det medfører at selv om det blir sak lang tid etter hendelsen, vil rettssikkerheten til den enkelte stå like sterkt, og faren for justismord vil ikke øke.

Deler av begrunnelsen for foreldelsesreglene er at de skal sikre at påtalemyndigheten etterforsker straffbare handlinger innenfor rimelighetens grenser, både av hensyn til offeret og samfunnet generelt. Vi vedtar i dag å fjerne foreldelsesfristen for mordbrann, altså en straffbar handling som har hatt dødelig utfall. Slike grove kriminelle handlinger skal påtalemyndigheten prioritere uavhengig av foreldelsesreglene. Dette taler derfor for at foreldelsesreglene for mordbrann bør oppheves.

Et annet argument for å opprettholde foreldelsesreglene er at behovet for straff avtar med årene. Dersom den skyldige ikke har begått nye lovbrudd, vil behovet for å straffe gjerningspersonen reduseres, og har lovbrøyteren begått nye straffbare forhold, kan vedkommende straffes for disse. Dette hensynet kan gjøre seg gjeldende i flere tilfeller, men behovet for straff vil nødvendigvis ikke avta med årene når det gjelder slike alvorlige handlinger som f.eks. mordbrann.

Det kan være uforholdsmessig inngripende, både for den skyldige og dens familie, om den skyldige blir straffet mange år etter at den straffbare handlingen er begått, men ved drap kan ikke dette argumentet tillegges samme vekt. Skal etterlatte klare å legge saken bak seg, vil det for mange være av avgjørende betydning at gjerningspersonen blir stilt til ansvar for sine handlinger.

Det gjør dette til en viktig dag for mange og kan bidra til at personer som før ville sluppet unna de mest alvorlige forbrytelsene, nå kan stilles til ansvar for handlingene sine, selv etter lang tid.

Jenny Klinge (Sp) [15:15:42]: For meg som forslagsstillar er det svært gledeleg at justiskomiteen legg fram ei einstemmig innstilling i denne saka om å oppheve foreldingsfristen for mordbrann. Lovendringa vil bidra til ei harmonisering av foreldingsreglane knytte til den mest alvorlege kriminaliteten. Ingen som har utført eller bidratt til slike kriminelle handlingar, skal føle seg trygge på at dei ikkje blir tekne. Straffelova § 148, også kalla mordbrannparagrafen, gjer det straffbart å ta liv ved hjelp av bl.a. brannstifting. Strafferamma er 21 år i fengsel, og den høge strafferamma understrekar kor alvorleg lovbroten er. Med jamne mellomrom høyrer vi om påsette brannar i nyheitene, og det blir meldt om enkeltpersonar eller familiar som omkjem som følge av handlingane.

I 2014 fjerna Stortinget foreldingsfristen for ein del alvorlege typar kriminalitet. Drap var blant dei. Sett i lys av den lovendringa er det uheldig om ikkje mordbranntilfelle også blir omfatta. Senterpartiet si tilnærming i denne saka er at eit drap er eit drap, og at drap bør behandlast likt, sjølv sagt med ei grense mot dei aktlause tilfella. Spørsmålet Stortinget som lovgjevar må stille seg, er om tilfelle der

nokon skyt ein annan person eller stikk han med kniv, slik at han døyr, skal ha andre foreldingsreglar enn om vedkomande hadde tent på eit hus der han måtte forstå at det oppheldt seg folk. Nei, meiner eg, akkurat dei same foreldingsreglane skal gjelde. Eg er derfor glad for at Stortinget tek grep når det gjeld denne problemstillinga, og rettar opp den juridiske ulikskapen som er i dag.

Brot på straffelova § 148 er ofte krevjande å etterforske. Men konsekvensane av handlingane er svært store. Ved slike brannar kan mange uskyldige menneskeliv gå tapt, og i tillegg oppstår det store materielle skadar. I enkelte tilfelle kan det også vere sterke krefter som motarbeider etterforskinga og har stor interesse i at forholdet ikkje blir oppklart. Å fjerne foreldingsreglane gjev politiet høve til å halde fram med etterforskinga eller ta opp att etterforskinga viss det kjem inn nye opplysningar eller dukkar opp nye bevis. Dette kan skje også svært lenge etter at handlinga skjedde.

Forslaget til lovendring er ikkje knytt til enkeltsaker. Likevel er det éi hending som er lett å knyte til den lovendringa vi skal gjere. Det eg tenkjer på, er tragedien på «Scandinavian Star», som er eit illustrerande eksempel. 159 menneskeliv gjekk tapt for snart 25 år sidan, og saka er framleis under etterforsking. Utan ei lovendring vil forholdet bli forelda den 7. april i år, og eventuelle gjerningspersonar vil ikkje kunne stillast til ansvar i samsvar med straffelova. Som éin av to forslagsstillarar som leverte dette representantforslaget om å oppheve foreldingsfristen for mordbrann allereie hausten 2014, er eg naturleg nok svært oppteken av at lovendringa skal vere vedteken og ferdig sanksjonert i regjering før den 7. april. Eg har fått forsikringar frå medlemmer av regjeringspartia om at dette skal gå i orden, og eg legg derfor til grunn at det skjer.

Det er ikkje «Scandinavian Star»-katastrofen og det faktum at han skjedde for snart 25 år sidan, som er årsaka til forslaget om lovendring. For alle tilfelle av mordbrann, uavhengig av omfang, er det rett å oppheve foreldingsfristen. Men det ville vere openbert meiningslaust om storting og regjering ikkje skulle klare å gjere lovendringa gyldig i tide før ei så stor sak, som gjeld nettopp mordbrann, blir forelda.

Denne saka viser kor vanskelege saker det er snakk om her. Utbrende hus, båtar og – for den del – bilar, gjer åstadsundersøkingar krevjande, men det kan også vere andre spor som kan føre fram til gjerningspersonen. Det seier seg sjølv at dette arbeidet er både tid- og ressurskrevjande. Som lovgjevar gjev vi i dag politiet høve til å kunne halde fram jakta på gjerningspersonar, og ingen skal føle seg trygge på at dei ikkje blir tekne for dei verste ugjerningane.

Det er viktig å understreke at sjølv om vi fjernar foreldingsreglane, vil dei same strenge beviskrava gjelde ved domstolsbehandlinga. Vil denne endringa så medføre ei utholing av foreldingsreglane? Eg oppfattar at eit samla storting er opptekte av dette. Å fjerne foreldingsfristen skal – og må – vere avgrensa til dei mest alvorlege tilfella. For dei fleste typar kriminalitet vil det vere nødvendig å setje eit punktum, men den typen kriminalitet vi snakkar

om her, er i ei særstilling, noko som også blir understreka av strafferamma.

Statsråd Anders Anundsen [15:20:54]: Forslagsstillerne og innstillingen har et prinsipielt utgangspunkt, men det er ikke noen tvil om at den beslutningen som fattes i dag, vil bety særlig mye for veldig mange, som en del av talerne også har vært inne på.

Jeg skal være veldig kort. Jeg synes det er en reflektert og god innstilling og vil takke komiteen for arbeidet og forslagsstillerne for forslaget. Dette er en type problemstilling som Stortinget har adressert for kort tid siden, og hvor foreldelse i saker om drap, voldtekt og seksuell omgang med barn under 14 år og 16 år ble unntatt fra foreldelsesbestemmelsene. Jeg synes det også er en prinsipielt viktig diskusjon som Stortinget nå har tatt, knyttet til hvilke forbrytelser som bør unntas fra foreldelse. Derfor er jeg også særlig fornøyd med at Stortinget i dag i tillegg til å vedta at mordbrannbestemmelsen unntas fra foreldelse, også ber regjeringen om å komme tilbake med en helhetlig vurdering også av de andre tilfellene hvor det foreligger straffebud hvor man rammes av dødsfølge.

Jeg tror det kan være fornuftig nå i kjølvannet av de endringene Stortinget har vedtatt og den endringen Stortinget nå vedtar, at vi får en helhetlig gjennomgang av det som gjenstår, slik at en får en prinsipiell grensedragnings med tanke på de straffbare handlingene som en mener skal unntas foreldelse.

I alt er jeg veldig fornøyd med den konklusjonen et enstemmig storting i dag kommer til.

Heidi Greni (Sp) [15:22:53]: Foreldelsesreglene i strafferetten er knyttet til adgangen til å bringe en sak inn for domstolene, og at noen i strafferettslig sammenheng kan bli stilt til ansvar for handlinger de har begått.

Som forslagsstiller er jeg selvsagt svært fornøyd med at Stortinget i dag vedtar å fjerne foreldelsesfristen også for mordbranntilfeller. Lovendringen vil gjelde nye tilfeller samt de hendelsene som har skjedd tidligere, men som ikke er foreldet.

De som utfører handlinger som medfører voldsomme menneskelige lidelser og tap av menneskeliv, skal ikke føle seg trygge på at de ikke blir stilt til ansvar for dette. Det skal heller ikke være slik at dersom noen prøver å ødelegge bevis, skjule spor og vanskeliggjøre etterforskningen, kan man føle seg trygg på at man ikke blir stilt til ansvar for handlingen bare det er gått 25 år.

Mange av oss husker fortsatt hendelsen da 159 personer omkom i brannen om bord på «Scandinavian Star». Familier ble hardt rammet, lokalsamfunn ble hardt rammet. Overlevende og etterlatte har siden den gangen gjort et utrettelig arbeid for at man skulle få svar på hva det var som egentlig skjedde, et engasjement som har ført til at politiet i dag etterforsker enkelte deler av hendelsen. Den 7. april i år ville hendelsen vært foreldet, hvis ikke Stortinget nå hadde endret reglene. Sett i lys av denne dypt tragiske hendelsen ser man behovet for lovendringen.

Dette er en av mange hendelser – hendelser som ikke er oppklart, og hvor mange sitter igjen med flere spørsmål

enn svar. Nå får politiet muligheten til å jobbe videre med disse sakene, og dersom det kommer nye opplysninger, kan disse ettergås og eventuelt medføre at noen blir stilt til ansvar for handlingene.

Forhåpentligvis vil de fleste sakene politiet etterforsker, være oppklart lenge før det har gått 25 år, men for de berørte i de få enkeltsakene som ikke blir det, er dette en gledens dag.

Det å fjerne foreldelsesreglene er ikke noe som kan eller bør gjøres i alle typer saker. Men siden Stortinget i fjor med overveldende flertall valgte å fjerne foreldelsesfristen for noen typer alvorlig kriminalitet som drap, incest osv., finnes det ikke lenger tungtveiende argumenter for ikke å fjerne foreldelsesfristen i straffeloven § 148, mordbrannparagrafen.

Det finnes argumenter både for og imot å oppheve foreldelsesfrister, men det kan ikke stikkes under stol at ettersom årene går, blir det vanskeligere å etterforske. Men det er ikke avgjørende så lenge det kan medføre at noen kan bli stilt til ansvar for sine straffbare handlinger og må ta sin straff.

Ketil Kjenseth (V) [15:26:13]: Justiskomiteen har lagt fram en enstemmig innstilling om å oppheve foreldelsesfristen i straffesaker når det gjelder mordbrann. Venstre vil varsle at vi kommer til å stemme mot det forslaget i dag, slik vi også gjorde da Stortinget behandlet foreldelsesfristen i § 192 første ledd, og §§ 196 og 233.

Foreldelse av straffbare handlinger er et grunnfestet prinsipp i vår liberale rettsstat. Riktignok har vi opphevet foreldelsesfristen for noen kriminelle handlinger, men vi skal vokte oss for å gjøre det flertallet har tenkt å gjøre i dag, nemlig å senke terskelen enda mer for å fjerne foreldelsesfristen for andre kriminelle handlinger.

Bevis blir svekket over tid, og faren for feil og justismord øker. Nettopp fordi beviskravet må være like strengt når det har gått lang tid, er det vanskelig å tenke seg at det vil være aktuelt å reise straffesak mer enn 25 år etter at en alvorlig handling er gjennomført.

Behovet for straff i samfunnet og hos de nærmeste pårørende minker etter hvert som tiden går. Mange fornærmede vil ha behov for å legge saken bak seg. Straffen vil også ha liten eller ingen funksjon overfor den skyldige som eventuelt blir trukket til ansvar for et forhold langt tilbake i tid når hun eller han nærmer seg slutten av et langt liv – kanskje 50 år senere.

Det er også vanskelig å se for seg saker der en plutselig får tak i tilstrekkelig bevis til å domfelle noen. Derimot finnes det eksempler på saker der en gjerningsperson har stått fram og tilstått etter svært lang tid, nettopp fordi foreldelsesfristen eksisterer. Vi vil våge å påstå at det ikke er noen fornærmede som har vært lei seg for at det skjedde, eller som Advokatforeningen skrev i et høringsssvar i en tilsvarende sak i Stortinget:

«Man kan selvfølgelig tenke seg tilfeller hvor en gjerningsmann tilstår et drap etter lang tid, og det ikke er tvil om at tilståelsen er korrekt. Gjerningsmannens tilståelse vil uansett foreldelse ha en betydning for etterlatte, og bortfall av straffeansvar kan muligens øke

muligheten for en slik tilståelse, og dermed oppklaring av saken for de etterlatte.»

Samlet sett er det avgjørende for Venstre at motforestillingene mot straffeforfølgelse øker i styrke etter hvert som tida går, og at faren for å ramme uskyldige ikke kan overskygge et eventuelt straffebehov i slike saker. Da vår gjeldende straffelov av 1902 ble vedtatt, uttalte den daværende straffelovskommisjonen:

«En retslig Undersøgelse efter maaske et halvt Aarhundredes Forløb vilde selv i Anledning af den største Forbrydelse være en Gjerning uden reel Nytte, nærmest skikket til at bringe Sorg og Ulykke over Uskyldige som Skyldige.»

Trass i at det er lenge siden 1902, er dette en vurdering som står seg ganske godt også i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [15:29:07]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Pål Farstad, Terje Breivik og Ketil Kjenseth om innføring av en begrenset angrerett for næringsdrivende ved telefonsalg av annonsetjenester og lignende («kataloghvirksomhet») (Innst. 181 S (2014–2015), jf. Dokument 8:35 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hvert parti og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anders B. Werp (H) [15:30:16] (ordfører for saken): Representantforslaget er fremmet av Venstre og beskriver en løsning på et problem for mange, og antakeligvis for et økende antall næringsdrivende, ved at useriøse selgere med pågående salgsmetoder villeder bedrifter inn i avtaler de ikke har behov for. Komiteen deler forslagsstillerens situasjonsbeskrivelse så vel som intensjon. Vi mener det er gledelig at regjeringen allerede har igangsatt et arbeid i samarbeid med næringslivets organisasjoner for å løse nettopp dette problemet.

En samlet komité har derfor bedt regjeringen om å komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en sak nettopp om dette i lys av de samtalene og den prosessen som nå er startet med næringslivets organisasjoner.

Det foreligger i saken også et forslag fra Venstre, som tar opp det opprinnelige forslaget i saken. Fra Høyre og Fremskrittspartiet signaliserer jeg at vi ikke kommer til å støtte dette forslaget, men stemmer for komiteens innstilling fordi vi mener at både intensjon og tilnærming blir løst ved det pågående arbeidet i regjeringen – som kommer tilbake til Stortinget.

Kari Henriksen (A) [15:32:05]: Jeg har ikke noe behov for å utdype dette. Jeg er enig med saksordføreren, og han har gjort en god jobb i denne saken. Jeg kan bare av erfaring si at jeg har selv anmeldt sånne kataloghaier. Da det hadde gått en stund, ble jeg innkalt. Da var jeg vitne nummer 350 eller noe sånt – så at dette er et stort problem, er det ingen tvil om.

Når det gjelder prosessen videre, vil justisministeren – hvis han tar ordet – kanskje kunne redegjøre for hvorvidt dette møtet er avholdt, eventuelt når det skal avholdes, og om det har kommet fram noe som han kan gi signaler om til Stortinget på det nåværende tidspunkt. Hvis ikke anbefaler vi at Arbeiderpartiet ikke stemmer for forslaget fra Venstre. Vi mener innstillinga er tilstrekkelig.

Ketil Kjenseth (V) [15:33:06]: De foregående talerne – ikke minst siste taler – har, som forslagstillerne, både beskrevet og anerkjent hvilken problemstilling dette er særlig for små og mellomstore bedrifter. Til forskjell fra den angrefristen vi som private forbrukere har, har ikke et juridisk selskap en tilsvarende angrerettlov. Vi mener at dette er viktig å endre på. Jeg hører at det er flere som er enig i det. Vi er spent på arbeidet som pågår i regjeringa og ser fram til at det kommer tilbake forslag til Stortinget som løser den utfordringen vi her står oppe i. Det er også en begrenset angrerett vi foreslår, og vi står fast på at dette kan Stortinget vedta.

Jeg håper at det er reell vilje til å gi særlig de små aktørene et håndslag her, for det er gjerne tid til å områ seg de ikke har i dag. De har ikke penger til å kjøpe juridisk bistand, de trenger tid til å sjekke at de virkelig har inngått en avtale, og det har de i mange tilfeller ikke gjort. Hvis de har gått inn på noe, har de ofte blitt lurt inn også i den avtalen som det blir henvist til. Det er viktig at de da får hjelp.

Hvordan dette skal løses, mener vi er såpass åpent i vårt forslag at det er fullt mulig for Stortinget å fatte dette vedtaket her i dag. Forslaget vi fremmer på nytt, er:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om begrenset angrerett for næringsdrivende ved telefonsalg av annonsetjenester og lignende der det foreslås inntatt en bestemmelse om dette i avtaleloven, eller der departementet gis hjemmel til å fastsette en slik begrenset angrerett i forskrift.»

Presidenten: Før statsråd Anders Anundsen får ordet, er spørsmålet til representanten Kjenseth om han tar opp forslaget.

Ketil Kjenseth (V) (fra salen): Ja.

Presidenten: Da har representanten Ketil Kjenseth tatt opp forslaget han refererte til.

Statsråd Anders Anundsen [15:35:42]: Jeg tror virkelighetsbeskrivelsen er ganske omforent, og det hører vi også av de innleggene som har vært. Det er ingen av oss som har noe til overs for svindlere eller kataloghaier. Jeg har stor forståelse for at det er lett å bli dratt inn i de konfliktene, som også representanten Kjenseth var inne på.

Så er det også slik at regler som beskytter mottakerne rettslig, allerede er på plass i avtaleloven og i alminnelige avtalerettslige prinsipper, på den måten at det uten samtykke fra mottaker heller ikke oppstår noen forpliktelse til å betale noe krav. Problemet er selvfølgelig at mottakerne av ulike årsaker tror at kravet har bakgrunn i et tidligere gitt samtykke, og betaler i faktisk og rettslig villfarelse om henholdsvis avtalens og betalingsforpliktelsens eksistens. Andre ganger er det påstand mot påstand, der fakturamottakeren mener det aldri er inngått en avtale, og noen ganger er det dessverre slik at det oppleves fra den næringsdrivendes side som enklere å akseptere et åpenbart urettmessig krav, enn å gå i prosess for å få sin rett håndtert. Det er en stor utfordring, for da øker også problemet, for da har svindleren oppnådd det vedkommende ønsket å oppnå, og metoden har vist seg å være vellykket.

Så tror jeg at hvis vi skal klare å motstå denne typen utfordringer, må en tenke bredt og helhetlig. Jeg er ikke sikker på om en begrenset angrerett for næringsdrivende er det tiltaket som alene vil løse dette problemet. Det kan være et bidrag, men vi har en situasjon i disse sakene hvor det i utgangspunktet ikke foreligger en avtale. Jeg er ikke overbevist om at svindlerne vil ha større respekt for en angrerett enn for avtaleloven som sådan.

Så er det også en viss uenighet mellom næringsdrivende. Bedriftsforbundet støtter innføring av begrenset angrerett for næringsdrivende, mens NHO ikke støtter et slikt forslag. Derfor er det viktig, tror jeg, at dette er et godt innspill til et av flere tiltak som en bør vurdere. Som flere har vært inne på, er det satt i gang et arbeid i regjeringen i samarbeid med flere. Den 29. januar i år ble det avholdt møte med representanter fra næringslivet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet for å drøfte mulige tiltak. Der ble det fremmet en rekke ulike forslag til tiltak som skal vurderes, hvor en begrenset angrerett er et av de tiltakene som er til vurdering. Jeg tror det er klokt, som også komiteens flertall har innstilt på, at en avventer den samlede vurderingen, som nå Nærings- og fiskeridepartementet er i ferd med å følge opp i samarbeid med de berørte parter.

Presidenten: De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Ketil Kjenseth (V) [15:38:58]: Jeg takker statsråden for innlegget, men i det kom det også fram at det her borger for at det faktisk er en politisk uenighet. Og det overrasker meg litt at justiskomiteen tverrpolitisk er så enig om at dette antagelig ikke er det ene virkemidlet som kan gi småbedriftene og enkeltpersonforetakene et reelt håndslag, og at det finnes en rekke andre virkemidler som en da vil vurdere å se på.

Jeg er helt enig i at informasjon her er et viktig virkemiddel for å hjelpe dem, og at en skal unnlate å betale i disse tilfellene, men det er også en krevende øvelse å nå ut med denne informasjonen. Her gjelder det å legge til rette for at en kan få tatt inn over seg den informasjonen vi ber om, og de 14 dagene en sånn angrefrist vil omhandle,

mener vi er et viktig tiltak. Så jeg håper vi får denne saken tilbake, med også dette som et av virkemidlene.

Statsråd Anders Anundsen [15:40:28]: Jeg er litt usikker på om tolkningen av mitt innlegg ble særlig presist gjengitt av representanten Kjenseth da han sa at her borger det for stor politisk uenighet når komiteen som sådan er så enig. Det var ikke hensikten med innlegget mitt. Innlegget mitt hadde vel til hensikt å si at jeg ikke er sikker på at dette alene vil bidra til å løse denne utfordringen, og at det derfor er nødvendig å se disse tiltakene i sammenheng. Det reduserer ikke verdien av det forslaget som Venstre har fremmet, men jeg tror det er viktig at en bruker den tiden som en nå har, til å ferdigstille det arbeidet som Nærings- og fiskeridepartementet har igangsatt sammen med partene for å se hvordan en best kan løse dette problemet. Da er det flere virkemidler enn bare en begrenset angrerett som i så henseende bør vurderes. Og så må man vurdere hva som er mest hensiktsmessig for å få bukt med et problem som vi alle er enige om at er der, og som vi skal gjøre det vi kan for å bekjempe.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Sak nr. 16 [15:41:31]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Tove Karoline Knutsen, Freddy de Ruiten og Audun Otterstad om å autorisere manuellterapeuter i henhold til helsepersonelloven (Innst. 193 S (2014–2015), jf. Dokument 8:44 S (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ketil Kjenseth (V) [15:42:43] (ordfører for saken): Saken om autorisasjon, eller dobbeltautorisasjon, av manuellterapeuter har vært debattert flere ganger, også i inneværende stortingsperiode. I dette representantforslaget foreslår flertallet å avvise saken. En av begrunnelsene for det er at en nå står framfor en rekke stortingsmeldinger og en gjennomgang av helsevesenet, og det er ikke naturlig å behandle kompetansespørsmålet, autorisasjonsspørsmålet, for én enkelt gruppe i forkant av en sånn gjennomgang. Det kan borge for at det er mulig å se på det i etterkant, men dette føyer seg også inn i debatten om spesialistutdanning av en rekke helsepersonell.

En del helsepersonell har allerede i dag to autorisasjoner, så debatten er sånn sett relevant. Spørsmålet er om

manuellterapeuter gjør en så spesialisert behandling at de trenger en egen autorisasjon for den delen. Slik det er i dag, har fysioterapeuter autorisasjonen – og fysioterapi er manuellterapeutenes grunnutdanning.

Det har vært en rekke høringsinnspill her, også fra tidligere runder. Ett av de interessante er knyttet til både Forbrukerombudet og Norsk pasientskadeerstatning, som i og for seg sier at manuellterapeutene driver en så avansert behandling at det oftere enn hos fysioterapeuter oppstår skade, og det er en god grunn til å debattere videre om den utdanningen skal ha en egen autorisasjon. Flertallet mener altså ikke det per i dag.

En av begrunnelsene som brukes for å gi en dobbeltautorisasjon til manuellterapeuter, er at pasientene ikke finner fram. Det handler ikke nødvendigvis om autorisasjon, men om informasjon. Det er jo en debatt vi bør ha jevnlig, men den helsepersonellgruppen må selv diskutere hvordan en skal være med på å organisere seg best mulig, og også bidra til å gi den informasjonen til pasientene sånn at de finner fram til riktig kompetanse.

En del av debatten har også gått på at det er misforståelser både hos pasientene og hos myndighetene, og at en som har mistet sin autorisasjon som fysioterapeut, kan fortsette å praktisere som manuellterapeut. Jeg mener det i hovedsak er en tilsynsutfordring å sørge for at de som har mistet autorisasjonen, ikke får praktisere. Det er et ressurs spørsmål vi må se på, og også et systemspørsmål som vi må gå inn i.

Men i hovedsak vil jeg oppsummere med å si at denne debatten handler om både autorisasjon og videreutdanning, spesialistutdanning, og også da tilhørende autorisasjonsdebatt etter at vi har vært igjennom de store stortingsmeldingene om helsevesenet som vi nå står foran. Vi tar en sånn debatt i ettertid – om det blir om ett år eller om tre år, må vi komme tilbake til.

Tove Karoline Knutsen (A) [15:46:52]: Pasienter med muskel- og skjelettplager bør raskt få tilgang til god og riktig behandling og oppfølging. Det er bakgrunnen for det representantforslaget som vi debatterer her i dag. Det kan bety at f.eks. arbeidstakere som er sykemeldt, vil kunne komme raskere tilbake i arbeid, noe som både er positivt for den enkelte og for fellesskapet.

Autoriserte manuellterapeuter kan gjøre en forskjell. Arbeiderpartiet mener at autorisasjonsordninga kan sikre at helsepersonell har nødvendige kvalifikasjoner til å inneha en bestemt yrkesrolle, og at det blir tydeliggjort at personell med en bestemt tittel innehar en spesifikk kompetanse.

I denne saka har det vært avgjørende for oss hva som er hensiktsmessig for pasientene, og hvordan samfunnet på en bedre måte enn i dag kan redusere følgene av det store problemet som muskel- og skjelettsykdommene representerer. Vi mener at hensynet til pasienter og til samfunnet må veie tyngre enn synspunkter fra ulike profesjoner som kanskje ikke er så begeistret for dette forslaget.

Muskel- og skjelettplager representerer den største enkeltårsaken til sykefravær i arbeidslivet. Så mye som rundt 40 pst. av alle sykemeldinger tilskrives slike lidelser. I til-

legg kommer egenmeldinger ved akutte og gjerne tilbakevendende plager. For mange betyr det et liv med smerter, funksjonstap og redusert livskvalitet. For samfunnet innebærer det at kompetente og dyktige mennesker blir stående utenfor arbeidslivet, og at betydelige ressurser blir brukt på sykepenges og trygd. Det er derfor viktig at vi klarer å redusere omfanget av muskel- og skjelettlidelser i hele befolkninga, ikke minst hos mennesker i arbeidsfør alder.

Manuellterapeuter er fysioterapeuter som har videreutdanning innenfor manuellterapi – de er spesialister på muskel- og skjelettplager. Men i dag har de altså ikke autorisasjon som helsepersonell. I 2005 vedtok Stortinget at manuellterapeuter skal ha lignende rettigheter og plikter som fastleger når det gjelder muskler og skjelett. Både kiropraktorer og manuellterapeuter har rett til å behandle uten henvisning fra lege, sykemelde sine pasienter i inntil åtte uker, henviser til legespesialist og til fysikalsk behandling. Manuellterapeuter er altså en slags portvoktere i helsevesenet, sammen med fastleger og kiropraktorer. De to andre helsepersonellgruppene er autorisert i samsvar med dette ansvaret. En autorisasjon av manuellterapeutene vil klargjøre manuellterapeutenes mer selvstendige yrkesrolle overfor pasientene og tydeliggjøre rollen i forhold til annet helsepersonell. Samtidig vil det ivareta pasientsikkerheten på en bedre måte. Det er eksempler på at henvisninger og sykemeldinger fra manuellterapeuter er kommet i retur fra sykehus og fra Nav, med den begrunnelse at fysioterapeuter ikke kan henviser eller sykemelde. Slike misforståelser skaper brudd i pasientforløpene og svekker pasientsikkerheten.

Til beste for alle pasienter som vil bli friske, og som vil komme tilbake i arbeid, bør manuellterapeutene få autorisasjon nå. Jeg synes det er synd om et flertall i Stortinget ikke innfrir dette høyst rimelige kravet ved behandlinga i dag.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen skulle kanskje ta opp forslaget?

Tove Karoline Knutsen (A) [15:41:01]: Da tar jeg opp det forslaget som Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti legger fram.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen har da tatt opp det forslaget hun refererte til.

Sveinung Stensland (H) [15:51:20]: Saksordføreren var nettopp inne på at dette er en sak som har vært diskutert og utredet flere ganger tidligere. I dag er det 29 personellgrupper som er gitt autorisasjon i henhold til helsepersonelloven. I lovens forarbeider vises det til at i avgjørelser om å gi nye personellgrupper autorisasjon skal det legges vekt på hensynet til pasientsikkerhet, innhold og formål med utdanningen og i hva slags utstrekning yrket blir utøvd selvstendig. Samtidig skal en også hensynta harmonisering med andre land.

Høyre er enig med forslagsstillerne, som antyder en generell skepsis til ytterligere autorisasjoner innen helsefeltet. Men vi anser ikke manuellterapeutene for å være i

en særstilling sammenlignet med andre autoriserte personellgrupper som har videreutdanning. Det finnes en rekke autoriserte personellgrupper med videreutdanning på tilsvarende nivå som manuellterapeutene, men uten at disse er tildelt egen autorisasjon som følge av en sånn videreutdanning.

Det har tidligere blitt sendt på høring forslag om å autorisere manuellterapeuter. Det ble i denne sammenheng fra flere hold ytret stor motstand mot å gi dobbeltautorisasjon til fysioterapeuter med videreutdanning innen manuellterapi, bl.a. var Norsk Fysioterapeutforbund motstander. Flere la til grunn at manuellterapi er å anse som en videreutdanning basert på fysioterapi, og ikke en selvstendig autorisasjonsgivende grunnutdanning. Det ble også argumentert med at manuellterapeutene allerede har autorisasjon som fysioterapeuter, og at pasientsikkerheten da er fullt ut ivaretatt.

Høyre mener pasientsikkerheten vil være like godt ivarettatt uten å dobbeltautorisere manuellterapeutene, siden disse allerede er autorisert som fysioterapeuter. Manuellterapi defineres internasjonalt som en videreutdanning i fysioterapi, og personellgruppen er ikke autorisert som egen profesjon i noe sammenlignbart land. Sånn sett harmoniserer dette forslaget ikke – med det som ligger i forarbeidene til tidligere nevnte lov – med lovgivning i andre land.

Representanten Kjenseth var inne på at det kommer flere stortingsmeldinger der det kan bli aktuelt å drøfte dette spørsmålet, og jeg vil videre vise til at helseministeren har varslet at han i stortingsmeldingen om fremtidens primærhelsetjeneste vil komme tilbake til spørsmålet om eventuell utvidelse av dagens spesialistgodkjenningsordning.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [15:54:09] (komiteens leder): Arbeiderpartiet fremmer i dag forslag om å innføre en dobbeltautorisasjon for manuellterapeutene. Siden dette er en sak som har versert i årevis, uten at Arbeiderpartiet fikk dette på plass mens de satt i regjering, har jeg lett etter de nye argumentene som gjør at Arbeiderpartiet nå, etter så mange år, plutselig mener at dette er riktig. Disse argumentene finner jeg ikke, snarere tvert imot. Jeg har nemlig selv gått fra å være for til å bli imot etter hvert som argumentene har kommet mer fram i lyset.

Første gang jeg hadde møter om dette temaet, hadde jeg en enkel tilnærming til saken. En dobbeltautorisasjon for å skille mellom fysioterapi og manuellterapi hørtes greit ut. Jeg ble derfor litt overrasket over den enorme motstanden dette vekket. Motstanden kom fra både brukerorganisasjoner, arbeidsgiverorganisasjoner og profesjonsorganisasjoner. Det er også grunn til å bemerke at manuellterapeutene ikke har en egen autorisasjon i andre nordiske land, ei heller i EU. Harmonisering med andre land, som ligger i lovverket for vurdering av autorisasjon, er derfor milevis unna.

Etter å ha gått grundig inn i motforestillingene og praksis fra andre land ser jeg mye bedre at dobbeltautorisasjon ikke er den beste innretningen. Den beste løsningen synes i større grad å følge intensjonen om at en grunnutdanning

kan gi autorisasjon, og at en videreutdanning kan gi en spesialistgodkjenning.

En manuellterapeut er en fysioterapeut med videreutdanning i manuellterapi på masternivå. Det er et krav for å bli manuellterapeut at vedkommende allerede har utdanning og autorisasjon som fysioterapeut. En autorisasjon skal sikre kvalitet og kompetanse, og bygger i utgangspunktet på en grunnutdanning og ikke en videreutdanning. Jeg er derfor glad for at helseministeren i sitt svarbrev av 30. januar skriver at man i forbindelse med arbeidet med primærhelsemeldingen vil komme tilbake til spørsmålet om en eventuell utvidelse av dagens spesialistgodkjenningsordning.

Det er grunn til å sette spørsmålsteget ved at saken fremmes for Stortinget. Fullmakt til å avgjøre slike saker ble gitt av Stortinget til departementet i 1999. Skulle vi overprøve dette i denne sal i dag, ville vi måtte vurdere også alle andre autorisasjonssøknader som til enhver tid ligger til behandling. Å velge ut én for særskilt behandling, uten å ville ta noen andre, ville i hvert fall for Fremskrittspartiets del ikke være en grei måte å gjøre det på.

Fremskrittspartiet støtter av disse grunner ikke dette forslaget.

Kjersti Toppe (Sp) [15:57:05]: I denne saka er Senterpartiet noko så uvanleg som einig med Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Dette er ikkje ei ny sak. Vi vart godt kjende med denne saka då vi sat i regjering, og dette spørsmålet har vorte vurdert mange gonger. Det er ei viktig sak, for manuellterapeutane er ei veldig viktig helsepersonellgruppe, spesielt når vi veit kor utbreidde muskel- og skjelettlidingar er, og der kan dei bidra.

Spørsmålet om autorisasjon har vore vurdert. Manuellterapeutane er i ei særstilling fordi dei har ein portvaktarfunksjon og har lov til både å diagnostisera, sjukmelda, rekvirera og tilvisa. Men vi er generelt skeptiske til at ein skal gi ytterlegare autorisasjon. Saka vart send på høyring hausten 2013. Vi har sett grundig på dei høyringsfråsegnene som kom inn, og det er slik som det er sagt, at det er ytra sterk motstand mot høyringsforslaget. Det aller viktigaste argumentet etter mitt syn er at det ikkje er godtgjort at dette er nødvendig for å sikra pasientsikkerheita. Så eg meiner det er klokare og meir fornuftig å vurdera det som vert sagt i svaret frå statsråden, at manuellterapeutane vert omfatta av spesialistgodkjenningsordninga som følgjer av helsepersonellova § 51.

Statsråd Bent Høie [15:59:10]: I min uttalelse til helse- og omsorgskomiteen av 30. januar har jeg frarådet at det fattes vedtak i samsvar med representantforslaget i Dokument 8:44 S for 2014–2015. Jeg merker meg at komiteens flertall støtter dette.

Som komiteens flertall også viser til, var det stor motstand mot departementets tidligere høringsforslag av 9. oktober 2013 om å gi dobbeltautorisasjon til fysioterapeuter som har videreutdanning innen manuellterapi.

Som det framgår av min uttalelse til komiteen, vil hensynet til pasientsikkerhet være like godt ivarettatt uten å dobbeltautorisere manuellterapeutene, idet disse som kjent

allerede er autorisert som fysioterapeuter i henhold til helsepersonelloven. Utøverne vil dermed være underlagt offentlig tilsyn og krav om forsvarlighet, og pasient- og brukerrettighetsloven kommer fullt ut til anvendelse.

Argumentet om at en dobbeltautorisasjon for manuellterapeutene vil innebære en tittelbeskyttelse og således gjøre det tydeligere for pasienter og brukere hva slags kompetanse utøveren faktisk har, mener jeg bare kan tillegges begrenset vekt. I den grad det hersker uklarhet knyttet til manuellterapeutenes kompetanse, vil dette kunne løses på andre måter enn å gi ny autorisasjon.

Etter min vurdering er det i tillegg også mer riktig å anse manuellterapi som en videreutdanning basert på en autorisasjonsgivende grunnutdanning. Jeg er ikke enig i at manuellterapeutene gjennom sin videreutdanning har kvalifisert seg for en yrkesutøvelse som er vesensforskjellig fra den yrkesutøvelsen som følger av grunnutdanningen innen fysioterapi.

Det er allerede i dag et utstrakt samarbeid mellom personellgrupper ved ytelse av helsehjelp. I framtidens helse- og omsorgstjeneste vil slikt samarbeid bli minst like viktig, og det vil sannsynligvis også være behov for kompetanse som dagens profesjoner i liten grad innehar. Det dukker jevnlig opp nye personellgrupper som ønsker autorisasjon, men en utvikling mot stadig nye autoriserte grupper kan innebære risiko for en mer fragmentert og profesjonsdelt helse- og omsorgstjeneste.

Jeg viser også til at forslagsstillerne selv i utgangspunktet er skeptiske til ytterligere autorisasjoner innen helsefeltet – dette fordi helse- og omsorgstjenesten beveger seg i retning av mer tverrfaglighet, og fordi det ikke er ønskelig med flere oppdelinger enn strengt påkrevet. Jeg er enig i dette. På mer prinsipielt grunnlag kan det også argumenteres for en forholdsvis restriktiv praksis når det gjelder å gi ny autorisasjon til helsepersonellgrupper med videreutdanning som bygger på en autorisasjonsgivende grunnutdanning. Blant ulike personellgrupper finnes det en rekke profesjonsinterne videre- og etterutdanningsordninger av ulikt innhold og omfang. Dersom man skulle autorisere manuellterapeuter på bakgrunn av den videreutdanning de har gjennomgått, ville likebehandlingshensyn gjøre det vanskeligere senere eventuelt å avslå ønsker om autorisasjon fra andre personellgrupper med videreutdanning av tilsvarende omfang som manuellterapeutene. Dette vil i så fall åpne for en utvikling med stadig nye dobbeltautoriserte personellgrupper. Jeg viser til at man i EU nylig har tatt initiativ til en gjennomgang av regulerte yrker, bl.a. med bakgrunn i at utviklingen har medført økt byråkrati og administrative kostnader. I forlengelsen av dette vil jeg påpeke at etter det jeg er kjent med, er heller ikke manuellterapeuter autorisert som egen profesjon i sammenliknbare land.

Som det framgår av min uttalelse til komiteen, har jeg ikke gjort noen endelig vurdering av om fysioterapeuter med videreutdanning innenfor manuellterapi bør omfattes av den offentlige spesialistgodkjenningsordningen som følger av helsepersonelloven. I den kommende stortingsmeldingen om framtidens primærhelsetjeneste vil jeg komme tilbake til spørsmålet om en eventuell utvidelse av

dagens spesialistgodkjenningsordning. I meldingen vil jeg også komme tilbake til spørsmålet om direkte tilgang til fysioterapeuter generelt uten henvisning fra lege.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tove Karoline Knutsen (A) [16:03:33]: Helseministeren uttalte nettopp her det han har sagt før, at dersom man skal autorisere manuellterapeuter på bakgrunn av den videreutdanninga de har gjennomgått, vil likebehandlingshensyn gjøre det vanskeligere senere å avslå eventuelle ønsker om autorisasjon fra andre personellgrupper med videreutdanning av tilsvarende omfang som manuellterapeutene.

Kan statsråden se at manuellterapeutene, som én av tre profesjoner som har henvisnings- og sykmeldingsrett, kanskje står i en særstilling sammenliknet med andre med hensyn til autorisasjon?

Statsråd Bent Høie [16:04:12]: Manuellterapeutene har autorisasjon, så alle de forholdene som autorisasjon gir av fordeler for utøver, men ikke minst for pasienten – som er det viktigste – er ivaretatt gjennom at manuellterapeuten allerede har en autorisasjon som fysioterapeut.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16.

Sak nr. 17 [16:04:39]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om kvalitet og pasientsikkerhet 2013 (Innst. 195 S (2014–2015), jf. Meld. St. 11 (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjersti Toppe (Sp) [16:05:24] (ordfører for saka): Komiteen har behandla meldinga om kvalitet og pasientsikkerheit i helse- og omsorgstenestene for 2013. Dette er første gongen det kjem ei slik melding til Stortinget. Meldinga er basert på årsmeldingane frå pasient- og brukaromboda, Statens helsetilsyn, Norsk pasientskadeerstatning, det som kjem gjennom Kunnskapscenterets meldeordning, og sluttrapporten frå den nasjonale pasientsikkerheitskampanjen.

Komiteen er tverrpolitisk opptatt av tiltak for å styrkja kvalitets- og pasientsikkerheitsarbeidet i Noreg. I innstillinga er dei fleste tilrådingane frå ein samla komité. Meldinga handlar om heile spesialisthelsetenesta og heile

kommunehelsetenesta inkludert eldreomsorg, og komiteen vil, som regjeringa skriv i meldinga, understreka at mykje er bra i norsk helseteneste. Helsevesenet representerer ei kunnskapsintensiv verksemd med mange kompetente fagfolk, og vi oppnår gode resultat på mange viktige område. Mellom anna gjer vi det godt når det gjeld overleving etter akutt hjarteinfarkt, hjerneslag og kreftformene livmorhalskreft, brystkreft og kolorektal kreft. Men kvaliteten varierer for mykje, og for mange vert skadde eller dør tidleg som følge av svikt og uheldige hendingar. Infeksjonar og feil legemiddelbruk er to vanlege årsaker til skade. Helsevesenet er heller ikkje gode nok på informasjonsflyt, kommunikasjon og samhandling. Utskrivings situasjonen frå sjukehus er òg eit veldig sårbart område. Ventetider for utgreiing, diagnose og behandling har også vore for lang for mange.

Komiteen legg stor vekt på at arbeidet med kvalitet og pasientsikkerheit må prioriterast, og at stortingsmeldinga om god kvalitet og trygge tenester vert følgd opp. Komiteen meiner at årlege meldingar, slik regjeringa legg opp til, er viktig.

Komiteen peiker vidare i innstillinga på at god og tydeleg leing er viktig på alle nivå i helsetenesta, og det er eit leiaransvar å sørgja for ein kultur som fremjar pasientsikkerheit i alle ledd – ein kultur der ein melder frå om feil, der ein lærer av eigne feil, og der tilsette sjølvsagt ikkje må vera redde for å ta opp ting internt og for å ytra seg offentleg.

Komiteen meiner at pasientopplevd kvalitet må leggjast vekt på, og at betre informasjon til, kommunikasjon med og involvering av pasienten og deira pårørande må stå heilt sentralt i arbeidet for å skapa gode tenester.

Komiteen deler bekymringa til regjeringa for at vi har mangel på kunnskap om kvaliteten i teneste på kommunenivå og ser fram til at det skal verta utvikla eit kommunalt helse- og omsorgsregister og kvalitetsindikatorar for dei kommunale tenestene.

Komiteen trekkjer òg fram bekymringa til pasient- og brukaromboda for kapasitet og kvalitet i eldreomsorga. Eit fleirtal i komiteen viser til at det vert stilt spørsmål om tenestene er tilstrekkeleg dimensjonerte i kommunane for å møte utfordringane i eldreomsorga. Fleirtalet i komiteen meiner òg at dette området må få stor merksemd, og ber om at neste kvalitetsmelding gir ei fyldigare beskriving av situasjonen på dette området.

Komiteen viser også til Statens helsetilsyn si tilsynsmelding for 2013, og ein samla komité understrekar særleg behovet for å auka kvaliteten og kapasiteten i helsestasjonsarbeidet og i legevakttenesta.

Når det gjeld Kunnskapsenteret si meldeordning, meiner ein samla komité at det er behov for ei liknande meldeordning for kommunehelsetenesta. Eit mindretal i komiteen, som består av Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet, peiker i innstillinga på behovet for at dagens rett til koordinator for pasientar med behov for langvarige eller koordinerte tenester vert ein reell rett ved alle sjukehus og i alle kommunar.

Komiteen viser òg til det store behovet for betre kommunikasjon innerter i helseføretaket, kommunikasjon med

pasient og pårørande og kommunikasjon mellom dei ulike helseføretaka og mellom helseføretak og kommune.

Ein samla komité peiker i innstillinga på at det skal utarbeidast ein handlingsplan i helsevesenet mot utbreiing av antibiotikaresistente bakteriar.

Senterpartiet har i innstillinga i tillegg fokusert på at norske sjukehus i dag har høg beleggsprosent, der gjennomsnittet i 2014 var på ca. 93 pst., og foreslår ei grense for det som er forsvarleg, på 85 pst. belegg, slik Helsetilsynet og britiske myndigheiter har gjort vedtak om.

Vi kunne ha fremja mange forslag til denne saka, som er så omfattande, men det har ikkje komiteen gjort. Vi har valt å samla oss om viktige felles tema i merknader til denne årsmeldinga som er lagd fram frå regjeringa, og komiteen legg til grunn at statsråden og departementet les merknadene våre nøye.

Freddy de Ruiter (A) [16:10:35]: Når vi diskuterer kvalitet og pasientsikkerhet i den norske helsetjenesten, er det viktig å ta med hele bildet. Mye fungerer bra, og det gjøres en fantastisk jobb fra ansatte i sektoren.

Omsorg, engasjement, idealisme og god kompetanse er noe av det som kjennetegner ansatte i helsetjenestene. Det er derfor viktig, når en ser med kritisk blick på denne kompliserte og sammensatte sektoren, at en ikke snakker ned det gode tilbudet og den gode jobben som i all hovedsak gjøres i helsevesenet.

Det er også viktig at vi i vår bestrebelse etter å forbedre helsetjenesten utvikler systemer som er enkle og ikke byråkratiserende. Det er positivt med måling av kvalitet, men det er ikke sikkert at absolutt alt kan måles. Det viktigste vi kan gjøre for å forbedre helsetjenestene, er å lytte mer til pasientene, pårørende og helsearbeiderne når de forteller oss hvor skoen trykker.

Ikke minst må det jobbes enda hardere for at informasjonen kommer fram ufiltret til beslutningstagerne. Dessverre hører vi altfor mange historier både fra spesialisthelsetjenesten og primærhelsetjenesten om hvordan pasienter, pårørende og kanskje særlig ansatte med stort engasjement for sine pasienter blir frarådet å si noe, og noen ganger får beskjed om å holde munn om kritikkverdige forhold. Dette er selvfølgelig helt uakseptabelt, og dette uvesenet må vi til livs.

Det er heller ikke god ledelse. God ledelse er et viktig stikkord. God ledelse stimulerer til åpenhet. Åpenhet, både innad og utad, gir en positiv læringseffekt og er en forutsetning for god kvalitet i helsetjenestene.

Som sagt: Det er mye bra i norsk helsetjeneste, men en opplever også en del forskjeller, og ikke alle får den hjelpen de burde få. Det er da til liten trøst for de som opplever å måtte kjempe mot systemet, at de fleste får god oppfølging og hjelp. Vi trenger derfor å fokusere på åpenhet, god ledelse og systemer som fanger opp mangler, og som setter pasientene i sentrum.

Det er også grunn til å se på hvordan tilsynet med tjenestene fungerer. Mitt inntrykk er at her er det også store variasjoner. Jeg mener vi bør drøfte dette mer inngående og ikke minst se på hvordan tilsynene kan bli hardere i klypa for å sikre bedre helsetjenester.

Vi må også se på hvilket handlingsrom vi som lovgivere gir tilsynene. Et eksempel på denne problematikken er begrepet «faglig forsvarlig» og håndteringen av dette fra både helsetjenestene og tilsynene.

Vi er enige om at systemene må videreutvikles sånn at de virker til beste for pasientene, pårørende og de ansatte i helsetjenestene, og jeg ser fram til videre debatter om dette viktige temaet – ikke bare i denne saken, men også i mange andre viktige saker som kommer til Stortinget, på helseområdet.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [16:13:56]: Trygghet for hjelp og omsorg når man trenger det, er bærebjelken i vårt velferdssamfunn. Det er det offentliges ansvar å sikre gode helse- og omsorgstjenester til alle. Meldingen vi behandler, avdekker utfordringer knyttet til kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgstjenesten, særlig knyttet til medvirkning, samhandling og pasientskader. Den forteller at vi fortsatt mangler kunnskap om status for store deler av helse- og omsorgstjenesten, særlig innenfor de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Norske helse- og omsorgstjenester er på de fleste områder svært godt utviklet. Internasjonalt scorer Norge høyt på overlevelse for sykdommer som kreft, hjertesvikt og hjerneslag. Samtidig vet vi at vi har et betydelig forbedringspotensial, både i primærhelsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten. Kvaliteten i tjenestene varierer for mye, og vi har mye å hente på ventetid, kompetanse, bedre organisering, samarbeid, service og kommunikasjon.

Økt fokus på kvalitet og pasientsikkerhet er et av regjeringens viktigste satsingsområder innen helse og omsorg. Det er derfor svært positivt at helseministeren årlig vil komme til Stortinget med en melding om kvalitet og pasientsikkerhet. En årlig melding vil forhåpentlig vise gode endringsresultater, i kjølvannet av at regjeringen har fått lagt fram og satt ut i praksis alle sine meldinger og planer for å bedre helse- og omsorgstjenestene på tvers av nivåene.

Det er en stor utfordring å oppleve at personer med stort behov for hjelp ikke alltid får den hjelpen de trenger og har krav på. Det er alvorlig at mange blir skadet eller dør for tidlig som følge av svikt og uønskede hendelser i helse- og omsorgstjenesten. Dette kan vi ganske enkelt ikke være bekjent av, ei heller forsvare.

Regjeringen har som mål å skape pasientens helsetjeneste. For at vi skal lykkes, og for å kunne lære av egne og hverandres feil, må både ansatte og pasienter kunne melde fra om kritikkverdige forhold og feil som blir begått.

Det er et ledelsesansvar å styre virksomhetene og utvikle en kultur som fremmer åpenhet og økt pasientsikkerhet i alle ledd i organisasjonen. Bedre informasjon og kommunikasjon med pasient og pårørende, og bedre involvering av disse, står sentralt i regjeringens arbeid med å skape pasientens helsetjeneste. Økt kvalitet og trygge tjenester må sikres ved å endre og forbedre både systemer, ledelse og kultur. Regjeringens etablering av et kommunalt helse- og omsorgsregister og økt satsing på IKT og kommunikasjon vil også være av stor betydning for å lykkes i dette viktige arbeidet.

For å redusere ventelistene innfører regjeringen fritt

behandlingsvalg og sørger for raskere diagnose og redusert ventetid for kreftpasienter. Vi lager en opptrappingsplan for rusfeltet og bygger ut det psykiske helsetilbudet i kommunene.

Regjeringen og samarbeidspartiene har i de to siste statsbudsjettene økt statens økonomiske ansvar for å sikre kvalitet og kapasitet i kommunene. Videre vil regjeringen fremme en folkehelsemelding, en primærhelsemelding, en ungdomshelsestrategi, en demensplan og en nasjonal helse- og sykehusplan – alle viktige bidrag for bedre å kunne planlegge en helse- og omsorgstjeneste med kapasitet og kompetanse til å møte fremtidens behov.

Regjeringen gikk til valg på å skape pasientens helsetjeneste, med økt fokus på bedre kvalitet og pasientsikkerhet. Pasientens behov skal stå i sentrum. Vi vil skape en helsetjeneste som er preget av åpenhet, da åpenhet er en forutsetning for god kvalitet. Meldingen om kvalitet og pasientsikkerhet bidrar til dette og er nødvendig for å kunne sikre et likeverdig og godt helsetilbud til alle i fremtiden.

Lavrans Kierulf (FrP) [16:18:38]: For første gang får Stortinget fremlagt en stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerhet i våre helsetjenester. Dette er den første i rekken av årlige meldinger som vil komme for å belyse kvaliteten på norske helsetjenester.

Kunnskap om kvaliteten på norske helsetjenester er avgjørende for å kunne utvikle sykehusene. Vi må lære av tjenestene som fungerer og av dem som yter gode tjenester. Samtidig må vi vite om og forbedre deler av helsetjenestene som svikter. Denne kunnskapen er avgjørende for å skape pasientens helsetjeneste.

Det er gledelig å se at det er mye bra i norske helsetjenester. Norge gjør det bedre enn OECD-gjennomsnittet på flere områder. Det er samtidig bekymringsfullt at vi skærer dårligere enn gjennomsnittet på ventetider, hjelp til å koordinere behandling og opplevd kvalitet på mottatt legehjelp. Det er samtidig verdt å merke seg at denne gjennomgangen er fra 2013, da norske sykehus styrte på rød-grønne budsjetter og rød-grønn politikk.

Norske helsetjenester skal utvikles på bakgrunn av faglige retningslinjer, men også formes på bakgrunn av pasienter, brukere og pårørendes erfaringer i møte med sykehusene. Trygghet for at du får gode helsetjenester når sykdommen oppstår, er avgjørende for å bevare tillit til våre helsetjenester.

De fleste opplever det norske helsevesenet som godt. Samtidig er det for mange som venter unødvendig lenge på behandling på sykehusene våre. Gjennom åtte år med rød-grønn regjering så vi at ventetidene vokste, og køene ble lengre. Mange opplever ventetiden og uvitenheten som ofte følger med, som frustrerende, og det kan skape utrygghet. For mange er det vanskelig eller umulig å utføre arbeid og hverdagsoppgaver under denne ventetiden. For andre kan skade eller sykdom forverres når ventetiden blir altfor lang.

Fremskrittspartiet gikk til valg på å redusere ventetidene, og vi er glade for at ventetidene nå endelig er på vei nedover. Det er et resultat av to statsbudsjetter fra Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen med tide-

nes helsesatsing. I statsbudsjettet for inneværende år bevilget vi 2 mrd. kr mer til økt pasientbehandling. Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen har lagt til rette for en høyere vekst i pasientbehandlingen i våre to første budsjetter, sammenlignet med hva de rød-grønne fikk vedtatt gjennom sine åtte år.

Å redusere ventetidene er bra for den enkelte som slipper den ekstra påkjenningen som ventetiden kan medføre: bekymringer, forverring av sykdom og – i verste tilfelle – død. De samfunnsøkonomiske virkningene ved kortere ventetider er at flere kommer seg raskere tilbake i arbeid, og behovet for sykmelding minsker. Jo flere som er i arbeid, desto mer penger vil vi ha til å finansiere våre helse-tjenester. Derfor er det vesentlig at arbeidstakere kommer seg raskt tilbake i arbeid.

Den rød-grønne regjeringen var med på å utvikle en to-delt helsetjeneste, der de med god råd kan kjøpe seg ut av køen, mens de med dårlig råd må vente. Vi innfører derfor fritt behandlingsvalg. Pasienter med rett til helsehjelp skal selv kunne velge hvor man skal kunne behandles blant godkjente institusjoner – på det offentlige regning. Fritt behandlingsvalg skal sørge for raskere behandling og mer valgfrihet ved norske sykehus.

Regjeringen vil legge frem en nasjonal helse- og sykehusplan. Denne planen skal bidra til at spesialisthelsetjenesten styres mer på kvalitet – og pasientopplevd kvalitet skal være likeverdig med medisinsk kvalitet. Planen blir regjeringens viktigste verktøy for utforming av fremtidens sykehus og spesialisthelsetjeneste.

Fremskrittspartiet vil fortsette å styrke helsetjenestene våre – for vårt mål er en helsetjeneste som gir oss alle trygghet, med høy kvalitet og god tilgjengelighet. Uansett hvor i landet man bor, om man er kvinne eller mann med høy inntekt eller om man er arbeidsledig, så skal man alltid være trygg på at man får en god behandling i de norske helsetjenestene.

Ketil Kjenseth (V) [16:22:44]: Meldingen om kvalitet og pasientsikkerhet legger til rette for en bred og åpen diskusjon om status og utfordringer i den norske helsetjenesten. Venstre er veldig glad for at vi fra nå av får slike årlige meldinger til Stortinget som bringer disse debattene inn i et system.

Meldingen avdekker utfordringer knyttet til kvalitet og pasientsikkerhet i helse- og omsorgstjenestene. Utfordringene er særlig knyttet til medvirkning, kommunikasjon, samhandling og pasientskader. Det er i så måte urovekkende at Norge scorer dårligere enn gjennomsnittet i den årlige helsesystemundersøkelsen som gjennomføres av The Commonwealth Fund. Det gjelder bl.a. ventetid til spesialisthelsetjenesten, fastlegers brukerorientering, opplevd kvalitet på mottatt helsehjelp og ikke minst feilmedisinering og feilbehandling.

Vi har i Norge et godt helsevesen, men vi må også ta utfordringene på alvor. Pasient- og brukerombudene er i så måte viktige, og det er også pasientorganisasjonene og brukerinteressene. Vi må lytte godt til disse aktørene. Pasient- og brukerombudene trekker særlig fram psykisk helsevern og behandling av rusavhengige og viser til at utskrivning og

samarbeid mellom sykehus og kommune er hyppige årsaker til henvendelser, fulgt av henvendelser om medisiner. Pasientene har ofte verken kjennskap til eller fått tilbud om individuell plan. I så måte er den et nøkkelord til mye av den mangelen på medvirkning og kommunikasjon som vi snakker om.

En fersk rapport fra Nasjonalt kunnskapssenter om inneliggende pasienter innen tverrfaglig, spesialisert rusbehandling viser at ruspasienter er den gruppen pasienter som er minst fornøyd med behandlingen de får i det norske helsevesenet. Rusavhengige får i dag ikke et godt nok tilbud. Blant annet derfor har Venstre fremmet et forslag i Stortinget om en mer human rusomsorg. Videre understreker dette behovet for en opptrappingsplan på rusfeltet som jeg er glad for at samarbeidspartiene, med regjeringspartiene, i front er enige om.

Det er også verdt å merke seg at ombudene reiser spørsmål ved om helse- og omsorgstjenestene i kommunene er tilstrekkelig dimensjonert for å kunne møte utfordringene i eldreomsorgen. Det er derfor viktig å bygge en kapasitet framover. Terskelen for å få langtids sykehjemsplass er i mange kommuner svært høy, og avlastnings- og rehabiliteringstilbudet er lite tilgjengelig. Mange pårørende er misfornøyd med innholdet i behandling, pleie og omsorg. Også noe av dette skyldes en mangel på dialog og kommunikasjon, men det handler også om en mangel på tid.

Venstre deler regjeringas bekymring for at vi har en mangel på kunnskap om kvaliteten i tjenester på kommunenivå. Vi ser derfor fram til at det etableres et kommunalt helse- og omsorgsregister og kvalitetsindikatorer for de kommunale tjenestene. Når det gjelder de kommunale tjenestene, er vi også opptatt av at det avdekkes mangler ved tilsyn i helsestasjonene. Det er en viktig grunn til bekymring fordi det i mange tilfeller handler om barn og unge. Helsestasjonene spiller i så måte en helt unik rolle i å følge opp barn og unge, og er et bredt lavterskeltilbud som det er viktig har både kapasitet og kvalitet. Vi har bl.a. derfor satt søkelys på antallet helsesøstre i helsestasjonene som ett viktig virkemiddel, men det er også viktig å legge vekt på at det må være andre helseprofesjoner i helsestasjonene, og at kapasiteten må bygges også der.

Til slutt vil jeg rette søkelyset mot opplæring av dem som i dag sitter med et særlig brukermedvirkningsansvar – det er brukerråd i de regionale helseforetakene, og også i helseforetakene, knyttet til de enkelte sykehus. Opplæringen er forskjellig i dag, og FFO og de andre aktørene har et ansvar for å bidra til skoleringen. Jeg tror også at myndighetene må ta et litt større ansvar for å bidra i den skoleringen, både med tanke på antallet og med tanke på kvaliteten på opplæringen. Vi er i ferd med å få et komplisert system, og den systemkunnskapen er det helt sentralt at de brukerrepresentantene får.

Statsråd Bent Høie [16:27:48]: Regjeringen har lagt fram sin første stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerhet, og det skal nå etter planen skje hvert år. Dagen i dag – da Stortinget skal behandle meldingen – har jeg sett fram til i mange år. Dette er en viktig milepæl.

Meldingen skal oppsummere status og utfordringer om kvalitet og pasientsikkerhet i hele helse- og omsorgstjenesten, basert på eksisterende kilder. Ideen til en slik melding fikk jeg i 2011 da jeg satt i helse- og omsorgskomiteen. Den bygde på min erfaring fra kommunalkomiteen noen år før, der vi mottok årlige meldinger om bl.a. personvern til behandling i Stortinget.

Regjeringens ambisjon er å skape pasientens helsetjeneste. Å sikre trygge og gode tjenester og å unngå skader og uønskede hendelser er grunnleggende i pasientens helsetjeneste. God ledelsesforankring på alle nivå og et system og en kultur som stimulerer til læring og forbedring, er avgjørende for å lykkes.

I 2011 fremmet Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre en rekke tiltak om kvalitet og pasientsikkerhet. Ett av forslagene var at den årlige tilsynsmeldingen fra Statens helsetilsyn og pasient- og brukerombudenes landsomfattende årsrapporter skulle gjøres om til en stortingsmelding om kvalitet og pasientsikkerhet – dette etter modell fra Datatilsynets og Personvernemndas årsmeldinger, som behandles som stortingsmelding hvert år. Forslaget fikk ikke støtte fra regjeringspartiene den gangen og dermed heller ikke flertall i Stortinget.

Da vi kom i regjering i 2013, var arbeidet med kvalitetsmeldingen noe vi satte i gang med umiddelbart. I dag er jeg veldig glad for at en samlet komité stiller seg bak at årlige meldinger om kvalitet og pasientsikkerhet skal løftes fram til en årlig debatt i Stortinget, slik det gjøres med de økonomiske rammebetingelsene for helse- og omsorgstjenesten gjennom statsbudsjettet.

Norsk helsetjeneste oppnår gode resultater på mange områder. Vi ligger f.eks. høyt på overlevelse for sykdommer som kreft, hjertesvikt og hjerneslag. Samtidig kan vi bli bedre. Stortingsmeldingen gir et bilde av status og utfordringer innenfor kvalitet og pasientsikkerhet i hele helse- og omsorgstjenesten, slik det kommer til uttrykk i årsmeldinger fra pasient- og brukerombudene og fra Statens helsetilsyn.

I tillegg inneholder meldingen hovedtrekk fra årsmeldingen til Norsk pasientskadeerstatning, Kunnskapscenterets meldeordning om uønskede hendelser, sluttrapport fra pasientsikkerhetskampanjen og nasjonale og internasjonale kvalitetsindikatorer. Gjennom disse kildene får vi belyst utfordringer og tilfeller av svikt, og vi får tydeliggjort hvor det trengs å sette inn tiltak.

Helsetilsynet og pasient- og brukerombudene har avdekket utfordringer når det gjelder informasjon, medvirkning og kommunikasjon, manglende koordinering, samarbeid og kompetanse, kapasitet og ventetid. Helsetilsynet har også påpekt uklare ansvarsforhold, manglende avtaler og mangelfulle samarbeidsrutiner mellom helsestasjon og fastlege. Svikt i fødselsomsorgen er avdekket gjennom varslingsordningen og det hendelsesbaserte tilsynet. Pasient- og brukerombudene er særlig bekymret for kapasitet og kvalitet i eldreomsorgen.

Vi har fortsatt et stykke igjen i arbeidet med å skape gode pasientforløp og få til bedre samhandling mellom nivåene i helsetjenesten. Pasientene involveres ikke godt nok i beslutninger som angår dem som enkeltpersoner eller

som gruppe. Dette bekreftes også gjennom Kunnskapscenterets pasienterfaringsundersøkelse og The Commonwealth Funds undersøkelser. Internasjonale sammenlikninger gir ikke et presist og utfyllende bilde, men er likevel en kilde til kunnskap som vi må bruke til forbedringer.

Den første årlige meldingen om kvalitet og pasientsikkerhet inneholder ikke forslag til nye tiltak. I de kommende stortingsmeldingene om folkehelse, primærhelsetjeneste, legemidler og nasjonal helse- og sykehusplan vil regjeringen foreslå tiltak på mange områder i helse- og omsorgssektoren. Pasientens helsetjeneste er overordnet føring i disse meldingene, og målet om å skape gode og trygge helse- og omsorgstjenester er gjennomgående. At vi nå har oppsummert kilder og fått status på kvalitet og pasientsikkerhet gir oss et viktig grunnlag for å sette mål og foreslå tiltak i meldingene som kommer dette året.

Det er satt i gang en rekke tiltak de siste årene, bl.a. som ledd i oppfølgingen av stortingsmeldingen om kvalitet og pasientsikkerhet, som ble lagt fram i 2012. Dette arbeidet følger vi opp. Innenfor psykisk helsevern og rus, kreftbehandling og omsorgstjenesten har vi iverksatt en rekke tiltak for å bedre kvalitet, styrke samhandlingen og redusere ventetiden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Niclas Tokerud (A) [16:33:05]: I Aftenposten den 11. mars kunne vi lese om den 73 år gamle pasienten som døde etter at han ikke fikk nok mat på sykehuset Ahus – et vekttap på 21 kg med døden til følge, en alvorlig systemsvikt som ikke skal forekomme i det norske helsevesen. Jeg vil derfor stille følgende spørsmål til statsråden: Hvordan i all verden kunne dette skje? Hva har statsråden gjort for at slike ting ikke skjer, og hva vil statsråden gjøre i fremtiden for å forhindre at slike ting skjer?

Statsråd Bent Høie [16:33:41]: Den hendelsen er blitt vurdert av Helsetilsynet, og den hendelsen bekrefter dessverre de utfordringene som kommer tydelig fram i denne stortingsmeldingen. Det handler veldig mye om manglende koordinering av tjenestene, for dårlig samarbeid og for dårlig informasjonsoverføring i tjenesten. Vi er nå i gang med å gjennomføre den type konkrete tiltak for å møte disse utfordringene. Det gjør vi gjennom å introdusere et pakkeforløp på kreftområdet, som nettopp handler om koordinerte tjenester, med en ansvarlig koordinator som følger pasienten gjennom tjenesten. Dette er et lokomotiv for måten å tenke på for resten av helsetjenesten.

Vi har også sendt på høring et forslag om at den enkelte pasient med alvorlige sykdommer i sykehus skal ha rett til en fast kontaktlege, det som Per Fugelli kaller for fastlegen i sykehus. Det er også et konkret tiltak som har som formål å bedre slike forhold.

Freddy de Ruyter (A) [16:35:02]: Vi har mye felles tankegodt for å styrke helsetjenesten, både primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Men det er en ting som undrer meg, og som også representanten Toppe så vidt var inne på i sitt innlegg, og det er koordinatorrollen. Det

er ingen tvil om at mange av dem som trenger helsevesenet aller mest, både innen primærhelsetjenesten og innen spesialisthelsetjenesten, trenger en koordinator, en koordinator som virker uavhengig av tjenesten, og som kan hjelpe til med å finne fram og ikke minst samordne. Vi vet at det er varierende kvalitet blant koordinatorene. Vi vet at mange kjemper en kamp mot systemet. Vi vet også at en god koordinator kanskje kan arbeide mer effektivt når det gjelder samordning av tjenestene. Hvorfor er det så vanskelig å få regjeringa med på å styrke koordinatorfunksjonen? Det er mitt spørsmål til statsråden.

Statsråd Bent Høie [16:35:56]: Jeg synes det er et litt rart spørsmål, at det skal være vanskelig for regjeringen å være med på å styrke koordinatorrollen. Vi gjennomfører kanskje det mest systematiske arbeid som noen gang er gjennomført for nettopp å sikre koordinatorrollen, gjennom det vi gjør med et pakkeforløp på kreftområdet. Der ser vi allerede nå at det gir positive, konkrete resultater.

Så vil jeg også minne om at Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre gjentatte ganger i forrige periode foreslo at den enkelte pasient også skulle ha en personlig rett til å få en fast kontaktlege i sykehuset. Dette var noe som Arbeiderpartiet stemte ned, og som de mente det ikke var nødvendig for pasienten å ha. Nå er det et lovforslag om dette på høring, og vi har som intensjon å gjennomføre det.

Freddy de Ruyter (A) [16:36:54]: Det er hevet over enhver tvil at det er en lovfestet rett til koordinator i dag, særlig innen primærhelsetjenesten, men at den fungerer veldig ulikt fra kommune til kommune. Så har statsråden rett i at det er gjort noe innen enkelte deler av somatikken, men bildet ute er veldig tydelig på at dette er en tjeneste som fungerer bra noen steder og svakt andre steder. Det går kanskje først og fremst ut over dem med sammensatte lidelser og dem som har størst behov for hjelp og oppfølging. Så jeg vil gjerne stille spørsmål igjen: Hva tenker regjeringa å gjøre for disse gruppene, kanskje spesielt med vekt på primærhelsetjenesten, for å styrke koordinatorrollen og for å sikre et likeverdig tilbud i så måte, uansett hvor en bor i landet?

Statsråd Bent Høie [16:37:44]: Ordningen med rett til koordinator i primærhelsetjenesten er en ordning som ble innført som en lovfestet plikt i forbindelse med revideringen av den kommunale helse- og omsorgstjenesteloven. Vi ser at på samme måte som ordningen med individuell plan, som er en ordning som ble innført for enda lengre tid siden, og som skulle rette opp i disse forholdene, er det stor variasjon mellom kommunene i hvordan en tar disse verktøyene i bruk. Det er noe av bakgrunnen for at vi nå fremmer en stortingsmelding om primærhelsetjenesten, som nettopp skal gripe fatt i hvordan vi skal sikre mer sammensatte, sammenhengende og teambaserte tjenester i primærhelsetjenesten. Det vi nå ser, er at Samhandlingsformen, som det var mye oppmerksomhet på, handlet veldig mye om samhandling mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, men den hadde liten oppmerksomhet på

at helsetjenesten i kommunene i veldig stor grad er siloorganisert, og at det glipper der. Det er nettopp det den nye meldingen skal gripe fatt i.

Kjersti Toppe (Sp) [16:39:02]: Høyre og Framstegspartiet er ikkje med på ein merknad om å sikra alle ein pasientkoordinator. Så veit eg at statsråden som opposisjonspolitkar var veldig opptatt av pasientkoordinator. I ein interpellasjon 3. juni 2013 vart det stilt spørsmål til dåverande helseminister Gahr Støre om når statsråden meinte at alle pasientar skulle få ein pasientkoordinator. Representanten Høie sa den gongen at han ikkje hadde møtt eitt helseforetak som hadde innført det, og han var veldig utolmodig med omsyn til at pasientane skulle få dette tilbodet. Eg vil gjerne spørja statsråden, på same måte som han spurde den førre statsråden: Når meiner Høie at pasientar i norske sjukehus skal få tilbod om pasientkoordinator?

Statsråd Bent Høie [16:40:00]: Pasientene har behov for koordinator, og det betyr at vi nå jobber på en systematisk måte, som jeg også svarte forrige spørsmålsstiller, for å sikre at pasientene får det. Jeg mener at det vi gjør på kreftområdet, er et lokomotiv for måten vi skal organisere tjenestene på på andre områder for framtiden. Jeg tror at det som en vil oppdage, er at den rollen er helt sentral, at den er viktig for den enkelte pasient, og at den er viktig for den enkelte pasient for å få god informasjon, men at den også faktisk er viktig for sykehusene, for helseforetakene, for å sikre en god bruk av deres ressurser. Jeg er helt overbevist om at flere vil se lyset – og betydningen av den rollen.

Mitt spørsmål til forrige helseminister handlet også om at sykehusene hadde en plikt til å ha den rollen, men at pasientene ikke hadde en rett. Nå har vi sendt på høring et forslag som innebærer at en rettighetsfester ordningen med kontaktlege.

Ketil Kjenseth (V) [16:41:18]: Først av alt synes jeg det er riktig å bruke denne anledningen til å rose statsråden for hans engasjement for denne debatten og for åpenhet i helsevesenet over lang tid, og at vi har politikere som har en kontinuitet, og som har vært innom flere komiteer.

Jeg er spesielt opptatt av det kommunale arbeidet og kvalitetsarbeidet der. I dag har vi tilsynsfunksjoner som er lagt til Helsetilsynet og fylkesmennene, som driver tilsyn med kommunene. En del kommuner gjør noe tilsynsarbeid og kvalitetsarbeid på egen kjøp, men det er veldig ulikt organisert. Oslo kommune har tilsynsutvalg i bydelene bl.a., mens Trondheim kommune bruker den kommunale revisjonen, som jeg også synes er en god tilnærming, fordi de da får opparbeidet en systematikk og en kunnskap i egen virksomhet til å drive tilsyn.

Men jeg ønsker å høre statsrådets tanker om hvordan vi kan få på plass et mer systematisk tilsyn og kvalitetsarbeid lokalt, med egne tjenester.

Statsråd Bent Høie [16:42:25]: Det synes jeg er et veldig viktig og godt spørsmål, og det er også en av grunnene til at vi, da vi overtok regjeringsansvaret, endret manda-

tet til det som den gangen het Syse-utvalget, men som nå heter Arianson-utvalget, som skal komme med sine anbefalinger i en NOU i løpet av høsten. Der vil vi bl.a. få vurdert om den melde- og varslingsplikten som er i spesialisthelsetjenesteloven, også bør omfatte de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Jeg mener at det gjøres ganske mye bra tilsynsarbeid av Helsetilsynet. Det gjøres mye bra av pasientombudene, og det lages gode rapporter. Dessverre ser vi at de rapportene ikke brukes godt nok av det politiske ledelsesnivået i kommunene når det gjelder å følge opp sine tjenester. Jeg mener at vi, med det som Stortinget gjør i dag, går foran når det gjelder den tenkningen, og jeg håper at kommunene følger etter på dette området.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tove Karoline Knutsen (A) [16:43:41]: Bare en veldig kort merknad: Statsråden griper stadig tilbake til det som skjedde på rød-grønn vakt, og da har jeg sannelig lyst til å gjøre det samme. I denne debatten kan det høres ut som om dette er den første stortingsmeldinga om pasientsikkerhet og kvalitet, men det er det vitterlig ikke.

Til allmenn orientering må jeg si – og som jeg hørte statsråden si i en bisetning, og det var veldig bra – at den første stortingsmeldinga kom fra Stoltenberg II-regjeringa, Meld. St. 10 for 2012–2013, God kvalitet – trygge tjenester. Jeg har lyst til å nevne denne stortingsmeldinga, fordi den bygde på en flerårig kampanje for kvalitet og pasientsikkerhet som heter I trygge hender, i regi av Kunnskapssenteret for helsetjenesten.

Når jeg har reist rundt, f.eks. på sykehusbesøk, har jeg hørt veldig mye om at denne kampanjen betydde veldig mye for bevissthet omkring kvalitet og pasientsikkerhet. Det er veldig bra at statsråden, departementet og regjeringa legger fram en ny stortingsmelding om dette viktige temaet. Jeg har fra denne talerstolen og fra andre talerstoler rost regjeringa når jeg synes de gjør noe bra. Det er veldig bra at vi har denne til behandling i dag, og jeg håper statsråden kan være raus nok til å si at han står på skuldrene til et veldig viktig arbeid som ble gjort på rød-grønn vakt, bl.a. denne stortingsmeldinga og også pasientsikkerhetskampanjen som vi hadde.

Statsråd Bent Høie [16:45:48]: Da må jeg rette opp hvis det har skjedd en misforståelse. Det er helt klart at dette ikke er den første stortingsmeldinga om pasientsikkerhet og kvalitet. Dette er den første *årlige* stortingsmeldinga om pasientsikkerhet og kvalitet. Det er helt riktig at den forrige regjeringa fremmet en stortingsmelding som bygget bl.a. på pasientsikkerhetskampanjen, som var en veldig bra kampanje. Den var så bra at vi har gjort den om til et permanent program. Så det er ikke lenger en kampanje, men en permanent måte å jobbe på.

Jeg er veldig glad for, som jeg også sa i mitt innlegg, at Stortinget enstemmig har sluttet seg til at Stortinget har behov for årlig å diskutere statusen knyttet til pasientsik-

kerhet og kvalitet, ikke som stortingsmeldinger som kommer en gang iblant med ulike tiltak, men som en årlig status rundt dette arbeidet, som nettopp oppsummerer det som er de nasjonale tilsynene til Helsetilsynet, som er pasient- og brukerombudenes årsrapporter, som er oppsummeringen fra Kunnskapssenterets meldeordninger og de internasjonale sammenlignbare undersøkelser som Norge er med i. Dette er rett og slett fordi det gir disse ordningene en forhøyet status. Det legges mye arbeid ned i disse rapportene. De som leser disse rapportene, vil også se at de er veldig pedagogiske. De er godt egnet som verktøy for ledelsen i de ulike delene av virksomheten vår for å lære, og ikke minst lære av de feil som andre har gjort, for å forbedre systemene og unngå at feil skjer.

Så tror jeg også det er riktig, som flere har vært inne på i innleggene her, at dette handler veldig mye om en bevisst ledelse, og at ledelsen på de ulike nivåene tydeliggjør at det å oppnå god pasientsikkerhet og kvalitet er avgjørende for tjenestene våre, og at vi måler helse- og omsorgstjenestene i Norge også på resultater knyttet til pasientsikkerhet og kvalitet.

Da mener jeg det er helt riktig at det også gjelder Stortinget, og at Stortinget derfor årlig får denne muligheten til nettopp å løfte blikket og se på pasientsikkerhet og kvalitet uavhengig f.eks. av diskusjonen om budsjetter og økonomiske rammer. Jeg håper også at det vil være til inspirasjon for f.eks. kommunene våre, og at de også kanskje ser på en del av de nasjonale tilsynene og pasient- og brukerombudenes meldinger, for nettopp å diskutere status og utfordringer i egne tjenester, fordi det vil ha stor betydning for hele tjenestens oppmerksomhet på dette området.

Kjersti Toppe (Sp) [16:48:45]: Eg tar ordet fordi det er ein del ting som har vorte meir uavklarte etter replikk-runden. Pasient- og brukaromboda sa jo i årsmeldinga si for 2013 at det var eit problem at veldig mange pasientar ikkje får nemnt opp ein koordinator. Dette gjeld pasientar som har bruk for langvarige og koordinerte tenester.

Regjeringa har sendt ut eit høyringsforslag om rett og plikt til å få nemnt opp kontaktlege. Slik eg les det høyringsforslaget, betyr det ikkje at dagens plikt til å tilby ein koordinator skal falla. Det ligg jo i spesialisthelsetjenestelova i dag. Dermed er det eit rimeleg spørsmål kva plan regjeringa har for kva tid dei som har rett til koordinator, skal få det – slik vi har stilt spørsmål om i dag.

Så uttalte statsråden i replikk-runden at regjeringa òg vil gjera ein koordinator til ein individuell rett. Det kan eg heller ikkje sjå. Men eg meinte å høyra at svaret frå regjeringa om utfordringane med at veldig få har koordinator, var å gjera det til ein individuell rett. Så eg kunne gjerne ønskt at statsråden klara opp i dette, for viss det ikkje er intensjonen til regjeringa å gjera koordinator til ein individuell rett, kva er då grepet til regjeringa for at fleire helseføretak skal tilby dette? Det er faktisk ei lovbestemd plikt, og det er eit problem at dette arbeidet tilsynelatande går veldig seint.

Eg kunne altså ønskt meg ei oppklaring av forskjellen mellom kontaktlege og pasientkoordinator, kva som skal vera ein individuell rett og ikkje, kva som spesifikt vert

gjort for at fleire skal få ein koordinator, og kva tid ein ser føre seg at det skal verta ein reell rett.

Statsråd Bent Høie [16:51:25]: Dagens regler gir ikke rett til koordinator, men pålegger helseforetakene og kommunene en plikt til å oppnevne koordinator. Plikten er avgrenset til å gjelde pasienter og brukere med behov for komplekse eller langvarige og koordinerte tjenester og er regulert i spesialisthelsetjenesteloven og i helse- og omsorgstjenesteloven.

Som jeg sa i mitt innlegg, har det vært en tilsvarende ordning som har vært en pliktordning, i hvert fall i rundt ti år, kanskje noe lenger, og på tross av det ser vi at det er utfordringer knyttet til dette. Da viste jeg til det vi gjør på kreftområdet, der vi ser at det å organisere tjenestene på en annen måte, det å legge forløp som er basert på hva den enkelte pasient har behov for, og knytte det opp mot en koordinatorrolle, også er et nyttig virkemiddel for å sikre at pasientene får den koordinatoren som helseforetakene har plikt til å tilby.

Så er det et poeng at pasientene også har et behov for å ha en kontaktlege å forholde seg til, og der har regjeringen nå – i motsetning til det som Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet ville i forrige periode – sendt på høring et forslag som innebærer at pasientene også får en ordning med individuell rett til en kontaktlege. Dette vil jo også være en viktig ordning, ikke minst for å sikre pasienten god og sammenhengende informasjon fra helsetjenesten. Det er ikke foreslått endringer i gjeldende plikt til å oppnevne koordinator, bortsett fra at hovedregelen om at koordinator i spesialisthelsetjenesten skal være lege, fjernes, og så får man da en individuell rett til å ha en kontaktlege i spesialisthelsetjenesten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 17.

Sak nr. 18 [16:53:35]

Stortingets vedtak til lov om endring i lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag (Lovvedtak 44 (2014–2015), jf. Dokument 8:69 L (2014–2015))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er vi klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Åsmund Aukrust satt fram i alt to forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i fremtidige nasjonalbudsjett rapportere status for de 17 indikatorene for

bærekraftig utvikling som ble presentert i nasjonalbudsjettet for 2014.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for å videreutvikle indikatorene for bærekraftig utvikling, og etablere prosedyrer som sikrer at indikatorene blir mest mulig relevante for den ordinære politiske virksomheten og budsjettprosessen hvor mange av de viktigste prioriteringene skjer.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 57 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.03.06)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen i 2016 legge frem en stortingsmelding om FN's nye bærekraftsmål og om hvordan de skal gjøres operasjonelle i norsk politikk.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 52 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.03.31)

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:33 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Eva Kristin Hansen og Åsmund Aukrust om å videreutvikle indikatorene for bærekraftig utvikling – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 3, fra Nikolai Astrup på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 1 og 2, fra Une Aina Bastholm på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne

- forslag nr. 4, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det voteses først over forslag nr. 4, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre energimerkeordningen slik at også bygninger med fjernvarme som energiløsning skal kunne oppnå energikarakter A.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.04.24)

Presidenten: Det voteses så over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen justere energimerkeordningen slik at bygninger tilknyttet fjernvarmenett oppnår samme karakter som et identisk bygg med varmpumpe.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere justeringer i energimerkeordningen slik at bygninger med lokale bioenergiløsninger oppnår samme karakter som et identisk bygg med varmpumpe.»

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 56 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.04.44)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om virkemidler for å fase ut fossil olje og fossil gass i fjernvarme og gjøre fjernvarme mest mulig ressurseffektiv.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 51 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.05.07)

Presidenten: Det voteses over forslag nr. 3, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om virkemidler for å fase ut fos-

sil olje i fjernvarme og gjøre fjernvarme mest mulig ressurseffektiv.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har nå varslet at de subsidiært vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:21 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentanten Marit Arnstad om bedre energimerking av bygg – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Per Rune Henriksen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Per Rune Henriksen på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti

Det voteses først over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om en enhetlig tariffmodell for å oppnå en likeverdig nettariff i regionalnettet og sentralnettet for store forbrukere med høy brukstid (SFHB) og om hvordan en slik ordning raskt kan implementeres slik at forutsigbarhet sikres for alle SFHB-bedrifter som er knyttet til regionalnettet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de ønsker å stemme for forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 62 mot 35 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.06.10)

Presidenten: Det voteses over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en innlemming av relevante nettanlegg i sentralnettet basert på nytten en industribedrift som ligger i regionalnettet har for sentralnettet.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 40 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 17.06.29)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:24 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Aasland, Per Rune Henriksen, Anna Ljunggren og Ingrid Heggø om likeverdige nettatiffer i regionalnettet og sentralnettet for store forbrukere med høy brukstid – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten har Per Rune Henriksen satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om hvordan rapporten «Et bedre organisert strømmnett» følges opp.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 40 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 17.07.12)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:36 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Rune Henriksen, Terje Aasland og Truls Wickholm om et bedre organisert strømmnett – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt elleve forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Ola Elvestuen på vegne av Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne

- forslagene nr. 3–7, fra Ingunn Gjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
  - forslagene nr. 8–11, fra Une Aina Bastholm på vegne av Miljøpartiet De Grønne
- Det voteses først over forslagene nr. 8–11, fra Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene hjemler for å regulere bruk av dieselmotorer på riksveiene og fylkesveiene i kommunene i perioder der luftforurensningsverdiene overskrider eller er i fare for å overskride grenseverdiene angitt i forskrift nr. 9331 om begrensning av forurensning.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om retningslinjer for statlig medansvar og medvirkning som sikrer at kommunal regulering av dieselmotorer på riksveiene og fylkesveiene kan håndheves på en effektiv måte.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan for å styrke kommunenes kompetanse på klimapolitikk og klimatilpasning.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte sørge for at kommunene gis mulighet til å nekte skip adgang til havn i perioder der luftforurensningsverdiene overskrider eller er i fare for å overskride vedtatte grenseverdier.»

Votering:

Forslagene fra Miljøpartiet De Grønne ble med 95 mot 2 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 17.08.05)

Presidenten: Det voteses over forslagene nr. 3–7, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en egen lovhjemmel som gir kommunene mulighet til å pålegge installering av hurtigladere og annen infrastruktur for nullutslippstransport på servicestasjoner, kjøpesentre og tilsvarende næringsbygg.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at oversikt over klimagassutslippene fra statlig virksomhet innenfor den enkelte kommune gjøres lett tilgjengelig.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene hjemler til å innføre miljødifferensierte bompenger med formål å redusere lokal luftforurensning.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene hjemler til å stenge ned offentlige og private parkeringsanlegg i områder der fagmyndighet mener det er viktig å redusere trafikk.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene hjemler til å forberede skilttiltak, som gjør det trafikkmessig forsvarlig å etablere kollektivfelt på ett døgnns varsel.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 93 mot 4 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.08.24)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene hjemler for å regulere bruk av diesalbiler på hele eller deler av riksveiene i kommunene i perioder der luftforurensningsverdiene overskrider eller er i fare for å overskride grenseverdiene angitt i forskrift nr. 9331 om begrensning av forurensning.»

Votering:

Forslaget fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 88 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.08.42)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 1, fra Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene myndighet til å innføre lokale miljøavgifter på fyring med fossil olje.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.09.00)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på en egnet måte med forslag til virkemidler som i storbyene kan begrense bilbruk på riksveiene i perioder der luftforurensningen er høy. En eventuell hjemling av en slik rett må innrettes på en måte som sikrer mobilitet og fremkommelighet for samfunnsviktig transport.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 49 stemmer mot og 45 stemmer for komiteens innstilling.
(Voteringsutskrift kl. 17.09.19)

Kari Henriksen (A) [17:09:26] (fra salen): President! Jeg stemte feil!

Presidenten: Siden det høres ut til at også andre stemte feil, må voteringen tas en gang til.

Høyre og Fremskrittspartiet har altså varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 50 mot 47 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 17.09.53)

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi kommunene hjemmel i vegtrafikkloven til å opprette lavutslippssoner.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

III

Dokument 8:90 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Trine Skei Grande, Terje Breivik og Abid Q. Raja om å gi kommunene konkrete virkemidler for å redusere luftforurensning og klimautslipp – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 6 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har André N. Skjelstad satt fram et forslag på vegne av Venstre og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at den som står i fare for å få avbrutt en særreaksjon med sikte på utvisning, får fri juridisk bistand.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble med 88 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.10.48)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i utlendingsloven m.m. (utvisning av særreaksjonsdømte utlendinger)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 72 skal lyde:

§ 72 Vedtaksmyndighet mv. i sak om utvisning

Vedtak om utvisning treffes av Utlendingsdirektoratet. Saker om utvisning forberedes av politiet.

Før det treffes vedtak om utvisning av en utlending som utholder en strafferettslig særreaksjon, skal det innhentes uttalelse fra den faglig ansvarlige for særreaksjonen, jf. psykisk helsevernloven § 1-4, om gjennomføringen av særreaksjonen og faren for nye alvorlige lovbrudd. Uttalelsen skal forelegges påtalemyndigheten, som skal gis anledning til å uttale seg om saken.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

Overskriften til § 124 skal lyde:

Innreiseforbud og vedtaksmyndighet mv.

§ 124 nytt fjerde ledd skal lyde:

Før det treffes vedtak om utvisning av en utlending som utholder en strafferettslig særreaksjon, skal det innhentes uttalelse fra den faglig ansvarlige for særreaksjonen, jf. psykisk helsevernloven § 1-4, om gjennomføringen av særreaksjonen og faren for nye alvorlige lovbrudd. Uttalelsen skal forelegges påtalemyndigheten, som skal gis anledning til å uttale seg om saken.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

II

I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 39 b nytt femte ledd skal lyde:

Dersom en person som er idømt en særreaksjon, utvises og forlater riket, opphører særreaksjonen midlertidig. Vender vedkommende tilbake til riket, skal påtalemyndigheten avgjøre om reaksjonen skal opprettholdes eller opphøre. Dersom påtalemyndigheten beslutter opprettholdelse og det er gått mer enn tre år siden siste rettskraftige dom, skal påtalemyndigheten bringe saken inn for tingretten, jf. fjerde ledd.

§ 73 a fjerde punktum skal lyde:

§§ 71 fjerde ledd, 72 og 73 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 73 b annet og tredje punktum skal lyde:

Fristen beregnes etter lengden av den subsidiære fengselsstraffen fastsatt etter § 28 a tredje ledd bokstav b. §§ 71 fjerde ledd siste punktum, 72, 73 og 74 fjerde ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.

III

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal ny § 29 a lyde:

§ 29 a. *Opplysninger om særreaksjonsdømte utlendinger*

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at det gis nødvendige opplysninger om særreaksjonsdømte utlendinger til utlendingsmyndighetene til bruk i en utvisnings-sak.

Ved utvisning av en utlending som utholder en strafferettslig særreaksjon, er lovbestemt taushetsplikt ikke til hinder for at det til helse- og omsorgstjenesten i mottakerstaten gis opplysninger som er nødvendige for at mottakerstaten skal kunne vurdere vedkommendes behov for helsemessig oppfølging eller behov for å underlegges en behandling som kan beskytte samfunnet der mot gjentakelsesfare som nevnt i straffeloven § 39 nr. 1 og nr. 2.

IV

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. De ulike endringene kan settes i kraft til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne har varslet at de ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 95 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 17.11.48)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten regner med at Miljøpartiet De Grønne ønsker å stemme imot.

Voteringstavlene viste at det var avgitt 92 stemmer for og 1 stemme mot lovens overskrift og loven i sin helhet.

Jette F. Christensen (A) [17:12:22] (fra salen): President! Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Stemmen ble ikke registrert – da votes det på nytt.

Presidenten regner med at Miljøpartiet De Grønne fortsatt vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 95 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 17.13.04)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v

om endringer i utlendingsloven (bortvisning på grunn av straff i utlandet)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her skal § 17 første ledd bokstav h lyde:

h) når utlendingen i utlandet er straffet eller er ilagt særreaksjon for et forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff i fem år eller mer,

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 95 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 17.13.38)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Miljøpartiet De Grønne vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 92 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 17.14.01)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slike vedtak til

L o v e r

A.

L o v

om forsvunne personar

Kapittel 1. Allmenne føresegner§ 1 *Kva lova gjeld*

Denne lova gir reglar om forvaltning av eigedelane til ein person som er forsvunnen. Lova gir òg reglar om korleis ein skal gå fram for å avgjere om ein person skal reknast for å vere død, verknaden av ei slik avgjerd og reglar om attendeføring av personen sine eigedelar dersom personen seinare kjem til rette.

§ 2 *Jurisdiksjon og lovval*

Ei sak etter lova her om at ein person skal reknast for å vere død, kan reisast i Noreg dersom den forsvunne personen hadde vanleg bustad her da han eller ho forsvann.

Om den forsvunne ikkje hadde vanleg bustad i Noreg, kan det likevel reisast sak her om han eller ho har late etter seg formue i riket, men da berre med verknad for denne formuen. Det same gjeld om saka av andre grunnar er knytt til Noreg på ein slik måte at det er rimeleg at ho blir reist her, og det blir godtgjort at det ikkje er eller vil bli reist sak i ein annan stat der det er meir føremålstenleg å avgjere saka.

Saker om forsvunne personar som høyrer under norsk avgjerdsrett, skal avgjerast etter norsk lov.

§ 3 *Vernetting*

Ei sak om at ein person skal reknast for å vere død, skal reisast ved tingretten i den rettskrinsen der den forsvunne hadde sitt allmenne vernetting.

Saker som blir reist i Noreg etter § 2 andre ledd første punktum fordi den forsvunne har formue i Noreg, skal reisast i Oslo rettskrins. Eig den forsvunne fast eigedom i Noreg, skal saka likevel reisast ved tingretten i den rettskrinsen der den faste eigedomen ligg.

Saker som blir reiste i Noreg etter § 2 andre ledd andre punktum, skal reisast i Oslo rettskrins.

Kapittel 2. Forvaltning av buet til ein forsvunnen person o.a.§ 4 *Melding om forsvinning*

Om ein person som hadde vanleg bustad i Noreg, er forsvunnen, skal ektemaken, sambuaren, slektningane eller offentlig myndigheit melde frå til tingretten der den forsvunne hadde sitt allmenne vernetting. Andre som kjenner til forsvinninga, kan òg gi slik melding.

§ 5 *Oppnemning av verje*

Om ikkje retten straks gir orskurd etter § 8, skal retten melde frå til fylkesmannen om forsvinninga.

Fylkesmannen oppnemner ei verje om dette trengst for å tryggje interessene til den forsvunne. Dersom den forsvunne har ektemake eller sambuar eller ein fullmektig til

å ta seg av interessene sine, bør fylkesmannen gjere vedtak om at ektemaken, sambuaren eller fullmektigen skal trygje interessene til den forsvunne om dei er eigna til det.

Fylkesmannen fastset om verja skal ha betalt for oppdraget, og kor mykje. Denne betalinga og utlegg i samband med oppdraget som verje skal dekkjast av eigedelane til den forsvunne personen.

Reglane i lov om vergemål gjeld tilsvarende så langt dei høver.

§ 6 *Forvaltning av eigedelane til den forsvunne*

Eigedelane til den forsvunne skal forvaltast som eigedelane til personar under verjemål.

Om det let seg gjere, skal verja ta arvingane med på råd ved viktige avgjerder som sal av fast eigedom eller større utbetalingar.

§ 7 *Avgrensa utbetaling*

Fylkesmannen kan gjere vedtak om ei avgrensa utbetaling av den forsvunne sine eigedelar jamvel om det ikkje straks kan givast orskurd etter § 8, dersom den forsvunne hadde plikt til underhald av ektemake eller barn eller ei slik utbetaling trengst av andre grunnar.

Kapittel 3. Orskurd om død

§ 8 *Dødsorskurd når det ikkje er grunn til å tvile på at personen er død*

Om ein person er forsvunnen under slike omstende at det ikkje er grunn til å tvile på at personen er død, kan tingretten straks treffe avgjerd om at personen skal reknast for å vere død.

Krav om avgjerd etter første ledd kan setjast fram av ektemaken, sambuaren, arvingen eller andre som kan vise til at dei verkeleg treng ei slik avgjerd. Kravet skal setjast fram skriftleg.

Retten treff avgjerda etter første ledd ved orskurd. Reglane i tvisteloven gjeld så langt dei høver.

§ 9 *Dødsorskurd i andre høve*

Om ein person er forsvunnen under slike omstende at personen høgst sannsynleg er død, kan det reisast sak om at den forsvunne skal reknast for å vere død, når det har gått eitt år etter det siste tidspunktet da ein visste at personen var i live.

Det kan likevel straks reisast sak som nemnd i første ledd, dersom personen forsvann i samband med ein naturkatastrofe, ei anna stor ulukke, stridshandling eller ei anna ytre hending som skapte stor livsfare, og det av den grunn er høgst sannsynleg at personen er død.

I andre tilfelle enn dei som er nemnde i første og andre ledd, kan sak om at ein person skal reknast for å vere død, reisast når det har gått fem år etter det siste tidspunktet da ein visste at personen var i live.

Retten treff avgjerda ved orskurd. Reglane i tvisteloven gjeld så langt dei høver. Orskurden skal gå ut på at personen skal reknast for å vere død, eller at kravet ikkje blir tatt til følgje.

§ 10 *Framsetjing av krav om dødsorskurd etter § 9*

Sak etter § 9 skal reisast ved at krav om dødsorskurd blir satt fram skriftleg for tingretten. Ektemaken, sambuaren eller arving til den forsvunne kan krevje slik orskurd. Andre kan krevje orskurd etter § 9 første og tredje ledd dersom dei kan vise til at dei verkeleg treng ei avgjerd om at personen skal reknast for å vere død.

§ 11 *Handsaming av saker etter § 9*

I sak etter § 9 skal tingretten kalle den forsvunne inn etter reglane i domstoloven § 181 med eit varsel på minst tre månader. Innkallinga skal oppmode den som har opplysingar om den forsvunne, om å gi opplysingane til retten. Retten skal av eige tiltak søkje å skaffe opplysingar som kan sikre ei rett avgjerd.

Retten skal gi melding til verja eller fullmektigen til den forsvunne om innkallinga. Om det let seg gjere, skal retten òg gi slik melding til dei som kan setje fram krav etter § 10.

Sakskostnadene skal dekkjast av staten om ikkje retten avgjer at dei skal dekkjast av eigedelane til den forsvunne.

§ 12 *Rettsmiddel*

Den avgjerda går imot, dei som er nemnde i § 10, og verja eller fullmektigen kan anke orskurd etter § 8 eller § 9 og krevje at saka blir opna på nytt.

§ 13 *Dødsdagen*

Ein orskurd etter § 8 eller § 9 skal fastsetje den dagen den forsvunne personen skal reknast som død. Dette skal om mogeleg vere den dagen den forsvunne mest truleg døydde, og elles den siste dagen i den månaden ein tidlegast kunne reise sak etter § 9.

§ 14 *Rettskraft*

Ein rettskraftig orskurd etter § 8 eller § 9 verkar for og mot alle og skal leggjast til grunn i alle forhold der det har noko å seie om den forsvunne er i live eller ikkje etter den dagen orskurden fastset som dødsdagen.

Ei avgjerd etter § 2 andre ledd første punktum har berre verknad for denne formuen.

Kapittel 4. Verknaden av ein orskurd om død

§ 15 *Handsaming av buet og skifte*

Når ein orskurd etter § 8 eller § 9 er blitt endeleg, skal buet til den forsvunne handsamast som om den forsvunne var død på dagen som er rekna som dødsdagen etter § 13. Fristane i skifteloven gjeld i desse tilfella frå det tidspunktet det tidlegast var mogeleg å få buet skifta.

Er nettoformuen til den forsvunne mindre enn fire gonger grunnbeløpet i folketrygda, kan ektemaken eller arvingane krevje at buet skal handsamast som om den forsvunne var død utan dødsorskurd så snart fristen etter § 9 første ledd er gått ut. Tingretten fastset i så fall dødsdagen etter reglane i § 13.

§ 16 *Skifte etter fem år*

Er det gått fem år sidan det siste tidspunktet da ein visste at den forsvunne var i live, utan at eigedelane som

er til forvaltning etter § 6, er skifta, skal den som forvaltar eigedelane, gi melding til tingretten. Tingretten skal handsame eigedelane som om den forsvunne var død. Buet skal delast mellom dei som er arvingar etter den forsvunne når femårsfristen går ut. Arvingane skal varslast ved innkalling etter reglane i skifteloven § 72. Om ingen melder seg som arving, gjeld arvelova § 46 tilsvarende.

§ 17 *Verknader for ekteskapet*

Når ein orskurd etter § 8 eller § 9 er rettskraftig, er ekteskapet oppløyst dersom ektemaken etter den forsvunne gifter seg på nytt. Dette gjeld jamvel om avgjerda seinare blir oppheva eller endra. Har ektemaken ikkje gifter seg på nytt, står ekteskapet ved lag om det viser seg at den forsvunne lever.

Kapittel 5. Attendeføring fordi den forsvunne har kome til rette o.a.

§ 18 *Frist for attendeføring*

Den forsvunne kan innan 20 år frå dagen som er rekna som dødsdagen etter § 13, krevje eigedelane sine att frå dei som arva han eller henne. Om forsvinninga var frivillig, er fristen 10 år.

Dei rette arvingane kan innan 10 år frå dagen som er rekna som dødsdagen etter § 13, krevje arv utlevert om det blir godtgjort at den forsvunne døydd på eit anna tidspunkt enn det som var lagt til grunn ved delinga av buet.

§ 19 *Kva som skal først attende*

Ingen arving har plikt til å gi att meir enn han eller ho har mottatt. Er den mottatte arven avhenda eller forbrukt, er arvingen ansvarleg for verdien på det tidspunktet tingen blei avhenda eller forbrukt, men ikkje for meir enn verdien av ein like god ting av same slag på tidspunktet da kravet blir sett fram. Kravet skal setjast ned eller falle bort når det er urimeleg på grunn av levkåra eller stoda elles at arvingen skal svare fullt ut for eigedelar som han eller ho ikkje lenger har. Er arven gått tapt utan at arvingen er skuld i tapet, er arvingen friteken for plikta til attendeføring.

Inntekt som er tent opp av formuen før kravet om attendeføring er sett fram, treng arvingen ikkje å gi attende.

Er ein eigedel avhenda, skal den som har tatt over eigedelen, levere eigedelen attende etter reglane i første og andre ledd dersom han eller ho ikkje var i god tru på tidspunktet for ervervet.

§ 20 *Utbetalt forsikring*

Ein forsikringssum som er utbetalt etter ein dødsorskurd etter § 8 eller § 9, kan ikkje krevjast att jamvel om det viser seg at den forsvunne lever, eller at han eller ho døydd på eit slikt tidspunkt at forsikringssummen ikkje skulle vore utbetalt. Dette gjeld likevel ikkje om det er klårt urimeleg at den som har fått utbetalt summen, får behalde han. Når det er gått 20 år sidan dagen som er rekna som dødsdagen etter § 13, kan forsikringssummen uansett ikkje krevjast attende.

Dersom forsikringssummen kan krevjast attende, kan

kravet setjast ned eller falle bort etter reglane i § 19 første ledd. Beløp som selskapet ikkje kan få attende frå mottakaren, skal gå til frådrag i det forsikringsselskapet har plikt til å dekkje.

Forsikringsselskapet kan rekne forsikringsforholdet som opp- og avgjort ved den utbetalinga som er skjedd på grunnlag av dødsorskurden. I så fall overtar personen som har kome attende, kravet til forsikringsselskapet.

§ 21 *Pensjon og andre offentlege stønader*

Trygdeytningar, livrente eller annan offentlig eller privat stønad som er utbetalt etter ein dødsorskurd etter § 8 eller § 9, kan ikkje krevjast att frå mottakaren, jamvel om det viser seg at den forsvunne lever. Det som er utbetalt, skal gå til frådrag i krav på stønad frå personen som har kome att, for den tida han eller ho har vore forsvunnen.

§ 22 *Oppheving av orskurd om død*

Retten kan oppheve ein orskurd om død etter stemning frå personen som etter orskurden er rekna som død.

Kapittel 6. Slutføresegner

§ 23 *Når lova gjeld frå. Overgangsføresegner*

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

Lova gjeld for avgjerder som blir treffe etter iverksetjinga av lova jamvel om forsvinninga skjedde før. Ei etablert ordning for forvaltning av eigedelane til den forsvunne skal først vidare etter den nye lova, om ikkje fylkesmannen fastset noko anna. Reglane om attendeføring av eigedelar etter kapittel 5 i lova her gjeld om den forsvunne kjem att etter iverksetjinga av lova.

Kongen kan fastsetje overgangsføresegner.

§ 24 *Endringar i andre lover*

Frå den tida lova trer i kraft blir det gjort følgjande endringar i andre lover:

1. Lov 23. mars 1961 nr. 1 om forsvunne personer mv. blir oppheva.

2. I lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. skal nytt kapittel XIII A lyde:

Kapittel XIII A. Fråverande arving.

§ 75 a. Ein arving skal ikkje reknast med under skiftet om det ikkje er sikkert at arvingen har overlevd arvelataren, jf. § 72 første ledd.

Viser det seg seinare at arvingen overlevde arvelataren, kan arvingen eller – om arvingen er død – hans eller hennar arvingar innan ti år etter arvefallet krevje arven frå dei som har fått han. Gjeld det arv i eit bu som er overteke av den attlevande ektemaken eller sambuaren etter reglane om uskifte i kapittel III og kapittel III A, blir fristen rekna først frå det tidspunktet den attlevande ektemaken eller sambuaren døyr. Har den attlevande ektemaken eller sambuaren skift tidlegare, skal fristen reknast frå det tidspunktet skiftet var slutt. Er arvingen ved orskurd sagt å vere død, jf. lov om forsvunne personar §§ 8 eller 9, gjeld fristen i

same lov § 18 dersom han går ut før fristen som er nemnd foran. Kravet om attendeføring følger elles reglane i lov om forsvunne personar § 19.

§ 75 b. Er ein arving forsvunnen etter at arven er fallen, eller er arvingen fråverande utan kjend opphaldsstad, skal arvingen få arven utlagd på skiftet om ikkje anna følgjer av § 75 c. Reglane i lov om forsvunne personar kapittel 2 om forvaltning av den forsvunne sine eignedelar og oppnemning av verje gjeld tilsvarende.

§ 75 c. Er arven til ein forsvunnen arving som nemnd i § 75 b, mindre enn to gonger grunnbeløpet i folketrygda, og det heller ikkje er kjend at arvingen har annan formue, skal arvingen ikkje få arven utlagd når han eller ho har ektemake, sambuar eller slekt som har rett til arven etter lova, eller han eller ho har rådd over heile arven ved testament. Arven skal då gå til dei som var arvingar etter den forsvunne eller fråverande då arven fall. Ein forsvunnen eller fråverande arving kan ikkje krevje attende arv som er utlagd etter første punktum

3. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal § 222 andre punktum lyde:

Reglene i *lov om forsvunne personar § 6* får anvendelse så langt de passer.

4. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr blir § 10 første ledd nr. 8 oppheva.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

L o v

om endringer i arvelova (avvikling av arveretten for staten til fordel for frivillig verksemd)

I

I lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. skal kapittel VII lyde:

Kapittel VII. Disponering av formuen når avdøde ikkje har arvingar.

§ 46. Har *avdøde* ikkje slektningar, *ektemake* eller *sambuar* som arvar han, og har han ikkje gjort testament om arven, skal *nettoformuen fordelast til frivillig verksemd til fordel for barn og unge*. Kongen kan i forskrift gi *nærmare føresegner om ordninga for fordeling av formuen til slik verksemd*.

I særlege høve kan departementet etter søknad avgjere at formuen heilt eller delvis skal fordelast til slektningar eller andre som har stått avdøde nær. Kongen kan i forskrift gi *nærmare føresegner om slik fordeling av formuen*.

§ 47. Når det er slått fast at *avdøde* ikkje har arvingar, jf. § 46, treff departementet dei avgjerdene under skiftet som elles høyrer under *lotteigarane*, så som avgjerder om sal av fast eigedom og lausøyre. Departementet skal sjå til at *utgiftene til buhandsaming, gravferd og gravlegat o.a. er dekte*. Kongen kan i forskrift gi *nærmare føresegner om oppgåvene etter første og andre punktum*.

II

1. Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.
2. Kongen kan fastsetje overgangsføresegner.

Presidenten: Arbeiderpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 65 mot 31 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 17.14.51)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Arbeiderpartiet vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 65 mot 31 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 17.15.14)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i straffeprosessloven (besøksforbud)

I

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 222 a første ledd skal lyde:

Påtalemyndigheten kan nedlegge besøksforbud dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil

- a) begå en straffbar handling overfor en annen person,
- b) forfølge en annen person,
- c) på annet vis krenke en annens fred, *eller*
- d) *begå ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person.*

Slikt forbud kan også nedlegges til beskyttelse for en nærmere avgrenset krets av personer. Forbudet kan nedlegges dersom den som forbudet skal beskytte, har begjært det, eller allmenne hensyn krever det. § 170 a gjelder tilsvarende.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i skadeserstatningsloven og voldsoffererstatningsloven (terminvis utbetaling av menerstatning)

I

I lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning gjøres følgende endringer:

§ 3-2 første ledd skal lyde:

Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. *Prognoser om forkortet levetid som følge av den ansvarsbetingende hendelsen skal ikke vektlegges ved fastsettelsen av erstatningen.* Bestemmelsene i § 3-1 tredje ledd gjelder tilsvarende for så vidt ytelsene kan anses å gi kompensasjon for menet.

§ 3-9 skal lyde:

§ 3-9 (*engangserstatning eller terminvise beløp*)

Erstatning for personskade og tap av forsørger fastsettes til en engangssum, med mindre retten av særlige grunner finner å burde fastsette erstatningen helt eller delvis til terminbeløp. *Ved fastsettelse av menerstatning anses prognoser om forkortet levetid som følge av den ansvarsbetingende hendelsen ikke som en særlig grunn etter første punktum.* For betaling av terminbeløp kan den erstatningsansvarlige pålegges å stille sikkerhet. Når det finnes grunn til det, kan tingretten i den rettskrets der skadelidte har alminnelig verneting, etter begjæring av en part ved kjennelse helt eller delvis omgjøre terminbeløp til engangserstatning.

II

I lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. skal § 5 første ledd lyde:

Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Erstatningen fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. *Prognoser om forkortet levetid som følge av den ansvarsbetingende hendelsen skal ikke vektlegges ved fastsettelsen av erstatningen.* Det gis ikke menerstatning ved lavere uførhetsgrad enn 15 %.

III

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Loven gjelder for tilfeller der den erstatningsbetingede hendelsen finner sted etter ikrafttreddelsen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 12

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i sjøloven (erstatningsansvar ved transport av farlig gods m.m.)

I

I lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten gjøres følgende endringer:

§ 173 nr. 2 skal lyde:

- 2) krav i anledning oljesøl av den art som er nevnt i §§ 191 og 207, og krav i anledning skade som nevnt i § 211;

§ 175 nr. 1 til 3 skal lyde:

- 1) For krav i anledning personskade tilføyet skipets egne passasjerer er ansvarsgrensen 250 000 SDR multiplisert med det antall passasjerer som skipet ifølge sitt sertifikat har adgang til å føre.
- 2) For andre krav i anledning av personskade er ansvarsgrensen 3 020 000 SDR. For skip med tonnasje på mer enn 2.000 tonn forhøyes ansvarsgrensen slik: for hvert tonn fra 2.001 til 30 000 tonn, med 1208 SDR, for hvert tonn fra 30.001 til 70.000 tonn, med 906 SDR, og for hvert tonn over 70.000 tonn, med 604 SDR.
- 3) Ansvarsgrensen for alle andre krav, samt udekket rest av krav som nevnt i nr. 2, er 1 510 000 SDR. For skip med tonnasje på mer enn 2.000 tonn forhøyes ansvarsgrensen slik: for hvert tonn fra 2.001 til 30.000 tonn, med 604 SDR, for hvert tonn fra 30.001 til 70.000 tonn, med 453 SDR, for hvert tonn over 70.000 tonn, med 302 SDR.

§ 182 b første ledd skal lyde:

Utenlandsk skip som ikke har slikt sertifikat som nevnt i § 182 a, kan bortvises fra norske havner av Sjøfartsdirektoratet. Blir et utenlandsk skip bortvist, skal Sjøfartsdirektoratet foreta notifikasjon om bortvisningen i henhold til direktiv 2009/20/EF.

§ 193 skal lyde:

§ 193 *Kanalisering av ansvar m.m.*

Erstatningskrav mot skipets eier for forurensningsskade kan bare fremsettes etter reglene i dette kapitlet.

Erstatningskrav for forurensningsskade kan ikke gjøres gjeldende mot:

- medlem av besetningen, ansatte hos eieren eller andre som eieren svarer for,
- losen eller en annen person som utfører tjeneste for skipet,
- rederen eller disponenten hvor disse ikke eier skipet, samt enhver befrakter, sender, avlaster, eier eller mottaker av lasten,
- noen som utfører berging med samtykke fra skipets side eller på oppdrag av offentlig myndighet,
- noen som treffer tiltak for å avverge eller begrense skade eller tap som er omfattet av § 191, eller
- ansatte hos personer som er omfattet av bokstav b, c, d og e, eller andre som personer som nevnt i bokstav b, c, d eller e svarer for, unntatt person som selv har voldt skaden ved forsett eller grov uaktsomhet, og med forståelse av at slik skade sannsynligvis ville oppstå.

Regressansvar for forurensningsskade kan ikke gjøres gjeldende mot noen som omfattes av reglene i andre ledd bokstav a, b, d, e eller f, med mindre vedkommende har voldt skaden forsettlig eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slik skade sannsynligvis ville oppstå. For regress ellers gjelder alminnelige rettsregler.

Nytt kapittel 11 skal lyde:

Kapittel 11. Ansvar for skade voldt av farlig gods etter den internasjonale konvensjon om ansvar og erstatning for skade i forbindelse med sjøtransport av farlige og skadelige stoffer, 1996, som endret ved protokoll av 2010

§ 211 *Definisjoner*

Med farlig gods forstås i dette kapittel:

- olje som transporteres i bulk, som definert i regel 1 i vedlegg I til internasjonal konvensjon om hindring av forurensning fra skip, 1973, som endret ved protokoll av 1978, med senere endringer,*
- skadelige flytende stoffer som transporteres i bulk, som definert i regel 1.10 i vedlegg II til internasjonal konvensjon om hindring av forurensning av skip, 1973, som endret ved protokoll av 1978, med senere endringer, og de stoffer og blandinger som inntil videre er klassifisert som forurensningskategori X, Y, eller Z etter regel 6.3 i nevnte vedlegg II,*
- farlige, flytende stoffer som transporteres i bulk, og som er oppført i kapittel 17 i internasjonal kode for bygging og utrustning av skip som transporterer farlige kjemikalier i bulk, med endringer, og de farlige produkter som det er gitt foreløpige regler for lastehåndtering for, etter reglene i kodens punkt 1.1.6,*
- farlige og skadelige stoffer, materialer eller gjenstander i pakket form som er omfattet av internasjonal kode for transport av farlig gods (IMDG-koden), med endringer,*
- flytende gasser som er oppført i kapittel 19 i internasjonal kode for bygging og utrustning av skip som transporterer flytende gasser i bulk, med endringer, og de produkter som det er gitt foreløpige regler for lastehåndtering for, etter reglene i kodens punkt 1.1.6,*
- flytende stoffer som transporteres som last i bulk med antennelsestemperatur som ikke overstiger 60 °C, målt ved prøve i lukket beholder,*
- faste bulkklaster med farlige kjemiske egenskaper som omfattes av den internasjonale koden for transport av faste bulkklaster (IMSBC-koden), med endringer, i den utstrekning disse stoffene i pakket form ville være omfattet av internasjonal kode for transport av farlig gods (IMDG-koden) i kraft i 1996,*
- rester fra forutgående bulktransport av stoffer som nevnt i bokstavene a til c og e til g i oppregningen her. Med skip forstås i dette kapittel ethvert sjøgående fartøy eller annen flytende innretning på sjøen.*
Med HNS i bulk forstås stoffer som er omfattet av bokstav a til c og e til h i første ledd. Med pakket

HNS forstås stoffer som er omfattet av bokstav d i første ledd.

Med eier forstås for registrert skip den som står oppført i skipsregisteret som eier, eller, hvis skipet ikke er registrert, den som eier skipet. Eies skipet av en stat, gjelder § 191 femte ledd annet punktum tilsvarende.

Med sjøtransport forstås i dette kapittelet tiden fra godset ved lasting kommer inn i skipet eller i noen del av dets innretninger, og til godset ved lossing ikke lenger er i skipet eller noen del av dets innretninger. Blir skipets utstyr ikke brukt ved lasting eller lossingen, begynner og slutter perioden når godset bringes over skipssiden.

Med HNS-konvensjonen forstås den internasjonale konvensjon 3. mai 1996 om ansvar og erstatning for skade ved sjøtransport av farlige og skadelige stoffer som endret ved protokollen 30. april 2010.

Med HNS-fondet forstås Det internasjonale erstatningsfond som etableres ved HNS-konvensjonen.

Med konvensjonsstat forstås i dette kapittel stat som er tilsluttet HNS-konvensjonen.

§ 212 Objektivt ansvar for skipets eier

Skipets eier er uansett skyld ansvarlig for skade som er voldt ved sjøtransport av farlig gods, og som skyldes de farlige egenskapene ved godset. Ansvar for skade oppstått ved en serie hendelser med samme opphav påhviler den som er eier ved den første hendelsen. Er skaden oppstått ved en hendelse som involverer to eller flere skip som hver for seg transporterer farlig gods, er hver eier ansvarlig, men slik at eierne hefter solidarisk for skade som ikke med rimelighet kan henføres til et bestemt skip.

Med skade forstås i dette kapittel:

- tap av menneskeliv eller personskade oppstått om bord eller utenfor skipet,
- tap av eller skade på eiendom utenfor skipet,
- tap eller skade ved forurensning av miljøet,
- utgifter, skade eller tap som følge av rimelige tiltak som er truffet etter en hendelse som forårsaker eller medfører umiddelbar og betydelig fare for skade som nevnt i bokstav a til c, og som har til formål å avverge eller begrense slik skade.

Skade ved forringelse av miljøet, jf. bokstav c, omfatter i tillegg til tapt fortjeneste likevel bare utgifter til rimelige tiltak for gjenoppretting som har vært eller vil bli foretatt.

Reglene i dette kapittel gjelder ikke:

- forurensningsskade som omfattes av § 191,
- skade voldt av radioaktivt materiale som nevnt i HNS-konvensjonen artikkel 4 nr. 3 bokstav b,
- erstatningskrav i henhold til kontrakt om sjøtransport av gods eller passasjerer,
- yrkesskadeerstatning eller ytelser fra folketrygden og tilsvarende krav etter rettsreglene her i riket eller fremmed stat for så vidt bestemmelsene i §§ 211 til 227 er uforenlige med de regler som ellers gjelder for slike krav.

Er det ikke mulig på rimelig måte å skille mellom skade voldt av farlig gods og skade voldt på annen måte, skal det legges til grunn at den samlede skaden er forårsaket av farlig gods. Dette gjelder ikke i den utstrekning det fore-

ligger forurensningsskade som er omfattet av § 191, eller skade voldt av radioaktivt materiale som nevnt i HNS-konvensjonen artikkel 4 nr. 3 bokstav b.

§ 213 Ansvarsfritak

Reglene om ansvarsfritak og om lemping av ansvaret i § 192 gjelder tilsvarende for ansvaret etter § 212.

Eieren er videre fri for ansvar dersom det godtgjøres at senderen eller avlasteren har unnlatt å gi opplysninger om godsets farlige eller skadelige egenskaper, og at dette helt eller delvis har forårsaket skaden eller har ført til at eieren ikke har skaffet seg forsikring som nevnt i § 218. Dette gjelder bare dersom verken eieren eller noen ansatt eller andre som eieren svarer for, kjente eller med rimelighet burde ha kjent til godsets farlige eller skadelige egenskaper.

§ 214 Kanalisering av ansvar m.m.

Erstatningskrav mot skipets eier for skade etter § 212 kan bare fremsettes etter reglene i dette kapittelet.

Reglene om kanalisering av ansvar m.m. i § 193 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for ansvaret etter § 212. Regelen om at erstatningskrav ikke kan gjøres gjeldende, jf. § 193, skal likevel ikke omfatte sender, avlaster, eier eller mottaker av lasten.

§ 215 Ansvarsbegrensning

For skade forårsaket av HNS i bulk er eierens ansvar etter § 212 begrenset til 10 millioner SDR for skip med tonnasje som ikke overstiger 2000 tonn. For skip med tonnasje på mer enn 2000 tonn økes ansvarsgrensen med:

- 1500 SDR pr. tonn fra 2001 til 50 000 tonn, og
- 360 SDR pr. tonn over 50 000 tonn.

Ansvarsgrensen kan likevel ikke i noe tilfelle overstige 100 millioner SDR.

For skade forårsaket av pakket HNS eller av både HNS i bulk og pakket HNS, eller hvor det ikke lar seg fastslå om skaden fra skipet er forårsaket av HNS i bulk eller pakket HNS, er eierens ansvar etter § 212 begrenset til 11,5 millioner SDR for skip med tonnasje som ikke overstiger 2000 tonn. For skip med tonnasje på mer enn 2000 tonn økes ansvarsgrensen med:

- 1725 SDR pr. tonn fra 2001 til 50 000 tonn, og
- 414 SDR pr. tonn over 50 000 tonn.

Ansvarsgrensen kan likevel ikke i noe tilfelle overstige 115 millioner SDR.

Begrensningen gjelder alt ansvar etter § 212 i anledning av samme hendelse eller serie av hendelser med samme opphav. For sakskostnader og forsinkelsesrenter av de erstatningsbeløpene som etter fordeling av begrensingsbeløpet skal utbetales til fordringshaverne, hefter eieren uten begrensning.

§ 194 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 216 Begrensningsfond og begrensningssøksmål

En eier som vil begrense sitt ansvar i samsvar med § 215, må opprette et begrensingsfond ved den domstol hvor sak om erstatning etter § 212 er reist eller i tilfelle kan reises. Når fondet er opprettet, kan eieren eller en ska-

delidt reise begrensningssøksmål for å få fastslått ansvaret og fordelt ansvarsbeløpet.

Fondet skal fordeles forholdsmessig på alle fordringer oppstått ved samme hendelse eller serie av hendelser med samme opphav. Ved fordelingen av fondet skal krav i anledning av tap av menneskeliv og personskade ha fortrinnsrett til dekning. Fortrinnsretten gjelder likevel ikke den del av summen av slike krav som overstiger to tredeler av fondsbeløpet. § 176 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 195 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Har eieren opprettet begrensingsfond i samsvar med HNS-konvensjonen i en annen konvensjonsstat, har det samme virkning for eieren rett til ansvarsbegrensning som opprettelse av et fond ved en norsk domstol.

§ 217 Oppheving av arrest m.m.

Når eieren har rett til å begrense sitt ansvar etter § 215 og har opprettet et fond i samsvar med § 216, gjelder reglene i § 196 første ledd tilsvarende.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende når eieren har opprettet begrensingsfond i samsvar med HNS-konvensjonen i en annen konvensjonsstat, forutsatt at kravshaveren har adgang til den domstol eller myndighet som forvalter fondet, og dette faktisk er tilgjengelig for kravshaveren.

§ 218 Forsikringsplikt, sertifikat

Eieren av norsk skip plikter å ha godkjent forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvaret etter § 212 opp til de grenser som er nevnt i § 215. Dette gjelder likevel ikke skip som er mindre enn 500 tonn og som ikke fører farlig gods som last. Det skal utstedes sertifikat som bekrefter at det foreligger slik forsikring eller sikkerhet som kreves i første punktum. Uten gyldig sertifikat må skipet ikke seile under norsk flagg.

Utenlandsk skip som anløper eller forlater havn eller annen laste- eller losseplass i Norge eller på den norske del av kontinentalsokkelen, og som fører farlig gods som last, plikter å ha godkjent forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvaret etter § 212 opp til de grenser som er nevnt i § 215. Er skipet registrert i en konvensjonsstat, skal det ha sertifikat etter konvensjonen som viser at det foreligger forsikring eller annen sikkerhet. Annet punktum gjelder tilsvarende for skip registrert i en stat som ikke er konvensjonsstat.

For skip som eies av den norske stat eller av en annen stat, gjelder reglene i § 197 tredje ledd tilsvarende.

Departementet gir i forskrift nærmere regler om forsikring og sikkerhetsstillelse, herunder om hvilke vilkår forsikringen eller sikkerheten må oppfylle for å kunne godkjennes, samt om sertifikater og deres form, innhold, utstedelse og gyldighet, herunder at en institusjon eller organisasjon kan utstede sertifikat. Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra plikten til å ha sertifikat etter første ledd for norske skip som ikke fører farlig gods.

§ 219 Sanksjoner mot forsømt forsikringsplikt m.m.

Reglene i § 199 gjelder tilsvarende når et skip ikke

har påbudt forsikring eller annen sikkerhet eller påbudt sertifikat etter reglene i § 218.

§ 220 Krav mot forsikringsgiveren m.m.

Erstatningskrav etter § 212 kan reises direkte mot den som har ytet forsikring eller stillet sikkerhet for eieren erstatningsansvar (forsikringsgiveren). Forsikringsgiveren kan påberope begrensning av ansvaret etter § 215 selv om eieren ikke har rett til ansvarsbegrensning. § 200 første ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Forsikringsgiveren kan opprette begrensingsfond etter § 216 med samme virkning som om det var opprettet av eieren. § 200 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 221 HNS-fondet

I tillegg til den erstatningen skadelidte kan få etter §§ 212 og 220, har skadelidte rett til erstatning fra HNS-fondet etter reglene i kapittel 3 i HNS-konvensjonen. HNS-konvensjonen kapittel 3 gjelder som lov.

For HNS-fondets regresskrav mot skipets eier og dennes forsikringsgiver gjelder § 214 første ledd og § 220 tilsvarende. For fondets regress ellers gjelder alminnelige rettsregler.

§ 222 Avgifter til HNS-fondet

Den som i kalenderåret, i havn eller annen losseplass innenfor norsk territorium, er mottaker av mer enn 20 000 tonn HNS i bulk som transporteres som last om bord på skip, ikke medregnet gods som omfattes av annet og tredje ledd, skal betale slike avgifter til HNS-fondet som fondets organer fastsetter i samsvar med HNS-konvensjonen, og stille slik sikkerhet for avgifter som måtte bli bestemt.

Avgiftsplikten til HNS-fondet etter første ledd skal gjelde tilsvarende for den som i kalenderåret, i havn eller annen losseplass innenfor norsk territorium, er mottaker av

- a) mer enn 20 000 tonn faste bulkklaster som nevnt i § 211 første ledd bokstav g,
- b) mer enn 20 000 tonn LPG (kondensert hydrokarbon-gass),
- c) mer enn til sammen 150 000 tonn råolje eller tunge fyringsoljer eller tunge destillater som definert i 1992-fondskonvensjonen artikkel 1 nr. 3, og som for denne oljen er pliktig til å betale avgifter til Det internasjonale erstatningsfond (1992) etter reglene i § 202, eller
- d) mer enn 20 000 tonn olje i bulk som ikke omfattes av bokstav c, og som er opplistet i vedlegg I til internasjonal konvensjon om hindring av forurensning fra skip, 1973, med senere endringer.

Avgiftsplikten til HNS-fondet skal også gjelde tilsvarende for den som i kalenderåret var mottaker av LNG-last (flytende naturgass) om bord på skip, som ble losset ved en havn eller annen losseplass i norsk territorium. Dersom mottakeren har inngått avtale med den som var eier av lasten umiddelbart før lossing i norsk territorium, om at det er eieren av lasten som skal betale avgiftene til HNS-fondet etter første ledd, og mottakeren har informert departementet om at en slik avtale eksisterer, skal likevel lasteeieren være avgiftspliktig til fondet. Ved slik avtale er mottakeren

ansvarlig for å betale avgiften til fondet dersom eieren av lasten ikke gjør det.

Som mottaker etter første ledd, annet ledd bokstav a, b og d samt tredje ledd regnes den som fysisk mottar godset. Dersom den som fysisk mottar godset, gjør dette på oppdrag av en annen person som er undergitt en konvensjonsstats jurisdiksjon, skal likevel oppdragsgiveren anses som mottaker hvis HNS-fondet underrettes om hvem som er oppdragsgiver. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hva som skal regnes som slikt oppdrag som er omfattet av annet punktum.

Dersom felles kontrollerte selskaper eller to eller flere mottakere som står i nært interessefelleskap med hverandre, innenfor norsk territorium mottar farlig gods som til sammen utgjør avgiftspliktige mengder last etter reglene i første og annet ledd, skal hver mottaker betale avgifter for det kvantum som den enkelte har mottatt. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om når nært interessefelleskap og felles kontrollerte selskaper foreligger, herunder gjøre unntak fra første til tredje punktum.

Gods som er overført direkte eller i havn eller losseplass fra et skip til et annet skip som ledd i sjøtransporten fra den opprinnelige lastehavnen og til den endelige havnen eller losseplassen (gods i transitt), skal anses mottatt i den endelige havnen eller losseplassen. Om den endelige havnen eller losseplassen for gods i transitt er utenfor norsk territorium, omfattes godset ikke av avgiftsplikten etter paragrafen her.

Bestemmelsen gjelder ikke for Svalbard. Kongen kan gi forskrifter om bestemmelsens anvendelse på Svalbard, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 223 Rapporteringsplikt

Den som etter reglene i § 222 er avgiftspliktig til HNS-fondet, skal føre opptegetninger over mengder og typer farlig gods som vedkommende er avgiftspliktig for. Opptegetningene for et kalenderår skal rapporteres til departementet innen 1. februar det påfølgende året, eller innen en annen frist som departementet fastsetter i forskrift.

Der det er inngått avtale som nevnt i § 222 tredje ledd annet punktum om avgiftsplikten for LNG, påhviler rapporteringsplikten etter første ledd uansett den som er mottaker av lasten, som også skal rapportere om navn og adresse på den som er avgiftspliktig etter avtalen.

Første ledd gjelder tilsvarende for den som i kalenderåret i havn eller annen losseplass innenfor norsk territorium er mottaker av 15 000 tonn farlig gods som nevnt i § 222 første ledd og annet ledd bokstav a, b og d.

All relevant dokumentasjon om mottaket av farlig gods, herunder dokumentasjon som gjelder oppdrag og interessefelleskap som nevnt i § 222 tredje og fjerde ledd, skal gjøres tilgjengelig for undersøkelse av den myndighet departementet bestemmer. Den som har rapporteringsplikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av første til tredje ledd, jf. sjette ledd, samt den som er involvert i oppdrag og interessefelleskap som nevnt i første punktum i leddet her, skal gi nødvendig bistand ved slike undersøkelser og gi slike opplysninger og kopier av dokumenter mv. som myndigheten anmoder om.

Departementet kan i forskrift pålegge personer nevnt i første til tredje ledd å oppbevare i et visst antall år relevante opptegetninger og dokumentasjon vedrørende mottaket av farlig gods.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rapporteringsplikten etter første til tredje ledd og undersøkelser etter fjerde ledd, herunder regler som utfyller eller gjør unntak fra bestemmelsene i denne paragraf, samt nærmere bestemmelser om hvilken informasjon som skal rapporteres til departementet.

Departementet kan ilegge et foretak overtredelsesgebyr dersom foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av paragrafen her. Det gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. Departementet kan i forskrift gi regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

Bestemmelsen gjelder ikke for Svalbard. Kongen kan gi forskrifter om bestemmelsens anvendelse på Svalbard, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 224 Norske domstolers kompetanse

Søksmål mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver om ansvar etter §§ 212 og 220 hører under norsk domstol dersom skade er oppstått her i riket eller i norsk økonomisk sone, eller tiltak er foretatt for å avverge eller begrense slik skade.

Søksmål som gjelder eierens eller forsikringsgiverens ansvar etter §§ 212 og 220 for skade som nevnt i annet punktum i leddet her, og som utelukkende er oppstått utenfor riket og utenfor territoriet til en annen stat, kan reises her i riket når:

- skipet er registrert her i riket,
- eieren har sin bopel eller hovedforretningssted her i riket, eller
- begrensningsfond er opprettet ved norsk domstol.

Første punktum gjelder skade som nevnt i § 212 annet ledd bokstav a og b samt utgifter, skade eller tap som nevnt i § 212 annet ledd bokstav d som gjelder slik skade, når skaden er forårsaket av et stoff transportert om bord i et skip som er registrert i en kontraherende stat.

En domstol som er kompetent etter første eller annet ledd, kan pådømme alle krav vedrørende samme hendelse eller serie av hendelser med samme opphav. Dette gjelder også krav i anledning av skade oppstått utenfor riket.

Begrensnings søksmål, herunder søksmål om fordeling av begrensningsfond, kan bare reises i riket når fondet er opprettet ved norsk domstol. Søksmål reises ved domstol der fondet er opprettet.

§ 225 Søksmål m.m. vedrørende HNS-fondet

Søksmål mot HNS-fondet om erstatning etter § 221 kan reises ved norsk domstol bare i tilfelle som nevnt i § 224 første og annet ledd, og bare dersom søksmål mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver i anledning av samme skade ikke tidligere er reist i en annen konvensjonsstat.

Er søksmål etter § 224 første eller annet ledd reist mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver, kan søksmål mot HNS-fondet i anledning av samme skade bare reises ved samme domstol. For øvrig kan søksmål mot HNS-fondet

bare reises ved domstol hvor søksmål etter § 224 første eller annet ledd kunne ha vært reist. Tilsvarende gjelder søksmål om erstatning fra HNS-fondet i tilfelle hvor det ikke er klarlagt hvilket skip som transporterte det farlige godset som har voldt skaden.

HNS-fondet kan intervensjonere som part i enhver sak mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver om erstatning etter dette kapittel og blir ved slik intervensjon bundet av dommen.

Når erstatningssak er reist mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver, kan hver av sakens parter ved brev varsle HNS-fondet om saken. Brevet besørger sendt av retten som rekommandert brev til fondets direktør. Har HNS-fondet fått slikt varsel i så god tid at det effektivt har kunnet varet sine interesser, blir det bundet av rettskraftig dom i saken.

HNS-fondet kan reise søksmål her i riket i anledning krav på avgift etter konvensjonen.

§ 226 Anerkjennelse og fullbyrding av utenlandsk dom

Rettskraftig dom mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver har bindende virkning her i riket og kan fullbyrdes her når den er tvangskraftig, såfremt dommen er avsagt i en konvensjonsstat og av en domstol som er kompetent til å avgjøre saken etter artikkel 38 i HNS-konvensjonen.

Tilsvarende gjelder dom mot HNS-fondet som er avsagt i en konvensjonsstat eller i en stat der HNS-fondet har sitt sete, dersom domstolen er kompetent til å avgjøre saken etter artikkel 39 i HNS-konvensjonen.

§ 227 Virkeområde

Reglene i dette kapittelet gjelder:

- ansvaret for skade voldt av farlig gods som er transportert i skip som last, og som er oppstått her i riket eller innenfor territoriet til annen konvensjonsstat,
- ansvaret for skade som omfattes av § 212 annet ledd bokstav c (forurensningsskade), som er voldt av farlig gods som er transportert i skip som last, og som er oppstått i norsk økonomisk sone eller i økonomisk sone til en annen konvensjonsstat, eller, for stat som ikke har opprettet slik sone, i et område som nevnt i § 206 annet ledd,
- ansvaret for skade som omfattes av § 212 annet ledd bokstav a og b som er oppstått utenfor riket og territoriet til annen stat, dersom skaden er voldt av farlig gods transportert som last i skip registrert her i riket eller i annen konvensjonsstat eller, hvis skipet ikke er registrert, i skip som kan føre en konvensjonsstats flagg,
- tiltak for å avverge eller begrense skade som nevnt i bokstav a til c, uansett hvor tiltaket er satt i verk.

Reglene i dette kapittelet gjelder ikke for krigsskip eller andre skip som eies eller brukes av en fremmed stat, og som på det tidspunkt da skade ble voldt av farlig gods, utelukkende brukes i statlig ikke-kommersiell øyemed. §§ 212 til 215 gjelder likevel når skade er oppstått her i riket eller i norsk økonomisk sone, eller det er truffet tiltak for å avverge eller begrense slik skade.

§ 231 første ledd første punktum skal lyde:

Reglene i dette kapittel gjelder begrensingsfond som opprettes etter § 177 (globalfond), § 195 (oljeskade-

fond etter 1992-ansvarskonvensjonen), § 216 (begrensingsfond etter HNS-konvensjonen), samt etterfølgende begrensningssøksmål.

§ 232 nye femte og sjette ledd skal lyde:

Begrensingsfond etter HNS-konvensjonen skal tilsvare ansvarsbeløpet etter § 215.

Rentetillegget for krav som nevnt i fjerde og femte ledd, skal anses som en del av det erstatningskrav som skal dekkes av Det internasjonale erstatningsfond (1992) og Det internasjonale tilleggsfond (2003) etter § 201 og av HNS-fondet etter § 221.

§ 240 annet punktum skal lyde:

Søksmål kan reises av person som nevnt i § 177 tredje ledd første punktum, § 195 første ledd annet punktum eller § 216 første ledd annet punktum.

§ 244 første ledd skal lyde:

Når samtlige tvister er avgjort, skal retten ved dom fordele fondet etter reglene i § 176, § 195 eller § 216. Fordeelingen skjer på grunnlag av pålydende av hver fordring med tillegg av forsinkelsesrente i henhold til alminnelige rettsregler.

§ 430 skal lyde:

§ 430 Virkeområde og ufravikelighet

Reglene i §§ 411 til 417, § 418 a, §§ 419 til 429 og § 501 første ledd nr. 4 til 6 kan ikke ved forhåndsavtale fravikes til skade for passasjeren

- i innenriksfart i Norge, Danmark, Finland eller Sverige eller ved befordring til eller fra noen av disse stater, uansett om befordringen for øvrig er undergitt fremmed rett;
- ved annen befordring dersom alminnelige norske lovvalgsregler medfører at befordringen er undergitt norsk rett.

Ny § 503 a skal lyde:

§ 503 a Foreldelse etter kapittel 11

Krav om erstatning etter §§ 212 og 220 faller bort dersom søksmål ikke er reist innen tre år fra den dag da skadelidte kjente eller med rimelighet burde ha kjent til skaden og hvem som eide skipet.

Krav på erstatning fra HNS-fondet etter § 221 faller bort dersom søksmål ikke er reist eller prosessvarsel etter § 225 fjerde ledd avsendt til fondet innen tre år fra den dag da skadelidte kjente eller med rimelighet burde ha kjent til skaden.

Krav på erstatning som nevnt i første og annet ledd faller i alle tilfelle bort dersom søksmål ikke er reist innen ti år fra den dag da den hendelsen som forårsaket skaden, inntraff. Oppsto skade ved en serie av hendelser med samme opphav, regnes fristen fra dagen for den siste av hendelsene.

§ 505 annet punktum skal lyde:

Den skal omregnes til norske penger etter kronens verdi uttrykt i SDR den dag da betaling finner sted eller begrensingsfond opprettes etter kapittel 9, 10 eller 11.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Endringene i sjøloven §§ 182 b, 193, 223 og 430 trer likevel i kraft straks. For øvrig kan Kongen sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Reglene om ansvar og forsikring i sjøloven kapittel 11 får bare anvendelse på hendelser som inntreffer etter ikrafttredelsen av §§ 212 og 218.
3. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 13

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av protokoll 30. april 2010 til den internasjonale konvensjon om ansvar og erstatning for skade i forbindelse med sjøtransport av farlige og skadelige stoffer, 1996.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 14

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slike vedtak:

A.
L o v

om endring i straffeloven (fjerning av foreldelsesfristen for brudd på straffeloven § 148)

I

I lov 22. mai 1902 nr. 10 om Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) skal § 66 tredje ledd nytt tredje punktum lyde:

Straffansvar etter § 148 første ledd første handlingsalternativ foreldes heller ikke såfremt noen omkommer på grunn av forbrytelsen.

II

1. Denne lov trer i kraft straks.
2. Endringen i straffeloven § 66 får virkning i tilfeller der straffansvaret ikke er foreldet ved ikrafttredelsen.

Presidenten: Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 5 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 17.16.58)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Venstre også her vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 91 mot 5 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 17.17.21)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.

I

Stortinget ber regjeringen fremme sak om foreldelsesregler for forsettlig handlinger som har døden til følge.

Presidenten: Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 92 mot 5 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 17.17.44)

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:4 L (2014–2015) – representantforslag frå stortingsrepresentantane Jenny Klinge og Heidi Greni om fjerning av foreldingsfristen for brot på straffelova § 148 første ledd første punktum andre straffalternativ (mordbrannparagrafen) – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 15

Presidenten: Under debatten har Ketil Kjenseth satt fram et forslag på vegne av Venstre. Forslaget er gjort tilgjengelig for representantene.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om begrenset angrerett for næringsdrivende ved telefonsalg av annonsetjenester og lignende der det foreslås inntatt en bestemmelse om dette i avtaleloven, eller der departementet gis hjemmel til å fastsette en slik begrenset angrerett i forskrift.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 91 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 17.18.32)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:35 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Pål Farstad, Terje Breivik og Ketil Kjenseth om innføring av en begrenset angrerett for næringsdrivende ved telefonsalg av annonsetjenester og lignende («kataloghvirksomhet») – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 16

Presidenten: Under debatten har Tove Karoline Knutsen satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at manuellterapeuter inntas i opplistingen av autorisert helsepersonell i helsepersonelloven § 48 første ledd.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 63 stemmer mot og 34 stemmer for forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 17.19.14)

Kari Henriksen (A) [17:19:18] (fra salen): President! Jeg stemte feil!

Jette F. Christensen (A) [17:19:26] (fra salen): Jeg stemte også feil!

Presidenten: Siden det er to, blir det votert på nytt.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 61 mot 36 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 17.19.48)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:44 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Micaelsen, Ruth Grung, Tove Karoline Knutsen, Freddy de Ruiten og Audun Otterstad om å autorisere manuellterapeuter i henhold til helsepersonelloven – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 17

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 11 (2014–2015) – om kvalitet og pasientsikkerhet 2013 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 18

Presidenten: Sak nr. 18 er andre gangs behandling av lov og gjelder lovvedtak 44.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 19 [17:20:39]

Referat

1. (184) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om endringer i stiftelsesloven (stiftelsesklagenemnd) (Lovvedtak 41 (2014–2015)) – er sanksjonert under 13. mars 2015
Enst.: Vedlegges protokollen.

2. (185) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Karin Andersen og Bård Vegar Solhjell om en kunnskapsbasert og menneskelig narkotikapolitikk (Dokument 8:70 S (2014–2015))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for justiskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
  3. (186) Lov om ikraftsetting av straffeloven 2005 (straffelovens ikraftsettingslov) (Prop. 64 L (2014–2015))
  4. (187) Lov om nasjonalt identitetskort (ID-kortloven) (Prop. 66 L (2014–2015))
  5. (188) Endringar i oreigningslova (Prop. 67 L (2014–2015))
  6. (189) Representantforslag fra stortingsrepresentant Jenny Klinge om å gjøre det straffbart å bortføre mindreårige som er underlagt akuttvedtak av barnevernet (Dokument 8:71 S (2014–2015))
Enst.: Nr. 3–6 sendes justiskomiteen.
  7. (190) Samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 377/2014 om opprettelse av Copernicus-programmet (Prop. 65 S (2014–2015))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Det er ikke skjedd.

Møtet hevet kl. 17.22.
